BIULETYN
CENTRALNEJ RADY ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH

1968 Warszawa, dnia 30 marca 1968 r. Nr 3

Biblioteka Główna

SPIS TREŚCI

Dział A

str.

Poz. 22 — wytyczne Centralnej Rady Związków Zawodowych z dnia 13 lutego 1968 r. w sprawie zadań instancji i organizacji związkowych w realizacji podwyżki emerytur i rent oraz reformy systemu emerytalno-rentowego 62

Dział B

Poz. 23 — ustawa z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin 65

„ 24 — ustawa z dnia 23 stycznia 1968 r. o funduszu emerytalnym 81

„ 25 — ustawa z dnia 23 stycznia 1968 r. o świadczeniach pieniężnych przysługujących w razie wypadków przy pracy 82

„ 26 — ustawa z dnia 23 stycznia 1968 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin 85

„ 27 — ustawa z dnia 23 stycznia 1968 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin 90

„ 28 — ustawa z dnia 23 stycznia 1968 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (wyciąg) 99

„ 29 — rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 stycznia 1968 r. w sprawie najniższych emerytur i rent 101

„ 30 — pismo okólne Nr 37 Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 28 września 1967 r. w sprawie warunków wymaganych do uzyskania zasiłku chorobowego na czas opieki nad chorym dzieckiem 103

„ 31 — pismo okólne Nr 38 Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 18 października 1967 r. w sprawie ekwiwalentu za wzrost czynszu 103

DZIAŁ A

22

WYTYCZNE CENTRALNEJ RADY ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH

z dnia 13 lutego 1968 r.

w sprawie zadań instancji i organizacji związkowych w realizacji podwyżki emerytur i rent oraz reformy systemu emerytalno-rentowego.

Z dniem 1 stycznia 1968 r. wszedł w życie zapowiedziany na VI Kongresie Związków Zawodowych przez I Sekretarza KC PZPR, Tow. Władysława Gomułkę, i omówiony na III Plenum CRZZ nowy system emerytalno-rentowy. Stanowi on dalszą wydatną poprawę warunków materialnych rencistów i ich rodzin, nadaje nową treść socjalną i bardziej postępowy charakter naszemu ustawodawstwu ubezpieczeniowemu.

Nowy system wprowadza powszechną, znaczną podwyżkę świadczeń emerytalno-rentowych w oparciu o korzystne zasady ich wymiaru, dodatki do rent za staż pracy w Polsce Ludowej przyznawane na zasadach określonych w ustawie, polepsza warunki nabywania uprawnień do renty rodzinnej, stwarza zespół świadczeń wyrównujących szkody na zarobku oraz inne szkody powstałe w związku z wypadkami przy pracy, upraszcza postępowanie w tych sprawach i dla zabezpieczenia pokrycia świadczeń emerytalnych i rentowych tworzy fundusz emerytalny.

Nowy system ujęty jest w następujących ustawach: o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, o świadczeniach pieniężnych przysługujących w razie wypadków przy pracy, o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin, o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin, o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz o funduszu emerytalnym.

Realizacja reformy, wymagająca zaangażowania poważnych środków finansowych, następować będzie sukcesywnie w latach 1968—1970: w 2 etapach dla pracowników, którzy przejdą na emeryturę lub rentę w latach 1968 i 1969 oraz w 3 etapach dla tych, którzy już pobierają świadczenia emerytalne i rentowe.

Wprowadzenie w życie nowego systemu emerytalno-rentowego stawia szczególnie odpowiedzialne zadania przed organami rentowymi i administracją zakładów pracy oraz wszystkimi instancjami i organizacjami związkowymi. Chodzi przede wszystkim o szerokie spopularyzowanie w środowiskach pracowniczych podstawowych założeń reformy oraz dopilnowanie, aby nowe podwyższone świadczenia dotarły w ustalonych terminach do uprawnionych.

III Plenum CRZZ za szczególnie ważne i pilne zadania uznało także umocnienie społecznej kontroli nad właściwą realizacją w zakładach pracy świadczeń ubezpieczeniowych i prawidłową gospodarką funduszami ubezpieczeniowymi oraz doskonalenie opieki nad zdrowiem załóg. Kierunki działania instancji i organizacji związkowych w tej dziedzinie określą odrębne wytyczne.

W celu zapewnienia właściwego kierunku działania instancji i organizacji związkowych w realizacji podwyżki emerytur i rent oraz reformy nowego systemu emerytalno-rentowego — Centralna Rada Związków Zawodowych ustala, co następuje:

I. Działalność informacyjno-popularyzatorska.

1. Wszystkie instancje i organizacje związkowe rozwiną w zakładach pracy szeroką działalność popularyzacyjno-informacyjną dotyczącą zasad nowego systemu emerytalno-rentowego, dążąc do tego, aby ogół pracowników oraz emerytów i rencistów został dobrze poinformowany o przysługujących im uprawnieniach.

W szczególności należy wyjaśnić istotną treść społeczną nowych przepisów, podstawowe założenia i kierunki przeprowadzonej reformy systemu emerytalno-rentowego, rodzaj i warunki nabycia świadczeń pieniężnych przysługujących w razie wypadków przy pracy oraz cel i zasady tworzenia funduszu emerytalnego, który bez uszczerbku na zarobkach pracowniczych umożliwi zgromadzenie środków finansowych, niezbędnych na pokrycie wzrastających wydatków na emerytury i renty.

Należy również szczegółowo wyjaśnić treść aktów wykonawczych do ustaw emerytalno-rentowych, jakie ukażą się w najbliższym czasie.

2. W pracy informacyjno-popularyzatorskiej instancje i organizacje związkowe powinny szeroko wykorzystywać prasę centralną i wojewódzką, a zwłaszcza „Głos Pracy", branżową prasę związkową i zakładową, radiowęzły, placówki kulturalno-oświatowe oraz inne dostępne środki i formy propagandy i informacji.

W „Głosie Pracy" należy na okres przejściowy wprowadzić odrębną kolumnę redakcyjną dla informowania czytelników o zasadach i sposobie realizacji nowego systemu emerytalno-rentowego.

3. Wojewódzkie komisje związków zawodowych powołają w ramach społecznych komisji pomocy prawnej punkty informacyjno-konsultacyjne z zadaniem udzielania bezpośredniej informacji i pomocy pracownikom oraz emerytom i rencistom.

W celu zapewnienia należytej działalności tych punktów należy wprowadzić w nich stałe dyżury (w ustalonych dniach i godzinach). Informacja o powołaniu punktu powinna być podana do publicznej wiadomości.

Do pracy w punktach informacyjno-konsultacyjnych należy włączyć wojewódzki aktyw związkowy, aktyw oddziałów i rad nadzorczych ZUS oraz sędziów okręgowych sądów ubezpieczeń społecznych.

4. Wydawnictwo Związkowe CRZZ wyda i rozprowadzi wśród instancji i organizacji związkowych zbiór nowych przepisów emerytalnych wraz z omówieniem podstawowych założeń nowego systemu.

II. Kierunki działania w zapewnieniu realizacji podwyższonych świadczeń emerytalno-rentowych.

Realizacja podwyżki rent dotychczasowych.

1. Wojewódzkie Komisje Związków Zawodowych powinny zapewnić społeczną kontrolę nad przebiegiem realizacji podwyżki rent dotychczasowych według nowych zasad, dokonywanej z urzędu przez oddziały Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na podstawie posiadanych dokumentów, bez potrzeby zgłaszania indywidualnych wniosków zainteresowanych rencistów. W tym celu Wojewódzkie Komisje Związków Zawodowych:

a) zwrócą szczególną uwagę, aby w decyzjach podejmowanych przez oddziały ZUS określone były: a) wysokość nowej emerytury lub renty z podaniem pełnej wysokości podwyżki, b) kwoty podwyższonych emerytur i rent wypłacane w poszczególnych latach w okresie 1968—1970 oraz c) sposób obliczenia nowej emerytury lub renty;

b) zbadają w odstępach miesięcznych w oddziałach ZUS przebieg realizacji podwyżki rent dotychczasowych według nowych stawek i zasad.

W celu wykonania tego zadania WKZZ mogą w miarę potrzeby powoływać doraźne komisje społeczne.

2. Wojewódzkie Komisje Związków Zawodowych przekazywać będą w miarę potrzeby swoje spostrzeżenia i uwagi w sprawie realizacji podwyżki rent dotychczasowych do rad nadzorczych ZUS i do dyrektorów oddziałów ZUS, mające na celu usprawnienie realizacji reformy i usunięcie ewent. nieprawidłowości. WKZZ prześlą także w marcu i czerwcu br. do CRZZ sprawozdania z przebiegu realizacji reformy, sygnalizując w miarę potrzeby stwierdzone uchybienia.

Przyznawanie świadczeń nowym emerytom i rencistom.

Pracownicy przechodzący na emeryturę lub rentę w 1968 i w 1969 r. otrzymają nowe podwyższone świadczenia w 2 ratach, uwzględniających w pierwszym roku 60% podwyżki i pozostałe 40% w roku następnym. W związku z tym aktyw związkowy w zakładach pracy powinien informować pracowników, którzy spełniają warunki do uzyskania świadczeń, o uprawnieniach przysługujących im z tytułu reformy, udzielać pomocy w przygotowaniu niezbędnych wniosków i dokumentów oraz upowszechniać praktykę nadawania uroczystej formy przejściu pracownika na emeryturę, podkreślającej uznanie za jego wkład pracy.

Obowiązek gromadzenia materiałów i dokumentów, uzasadniających przyznanie świadczeń emerytalnych, lub rentowych, ciąży na zakładach pracy.

Szybkie załatwianie wniosków o świadczenia emerytalno-rentowe zależne jest od sprawnego skompletowania koniecznych dokumentów. Podstawowymi dokumentami dla uzyskania przez pracownika emerytury lub renty są odpowiednie zaświadczenia zakładów pracy oraz ważna legitymacja ubezpieczeniowa. Dlatego rady zakładowe powinny przejawiać szczególną troskę, aby zakłady pracy i pracownicy dbali o terminowe i prawidłowe dokonywanie wymaganych wpisów do legitymacji ubezpieczeniowych oraz aby starannie przechowywali i chronili te legitymacje przed zniszczeniem lub zagubieniem.

Zabezpieczenie realizacji świadczeń przysługujących w razie wypadków przy pracy.

1. Równolegle ze zwiększoną troską o stałe polepszanie warunków pracy, o coraz skuteczniejsze zapobieganie wypadkom przy pracy i chorobm zawodowym, reforma systemu świadczeń pieniężnych przysługujących w razie wypadków przy pracy zakłada skoncentrowanie w zakładach pracy wszystkich czynności i ustaleń mających decydujący wpływ na uprawnienia pracownicze do tych świadczeń.

W związku z tym wszystkie instancje i organizacje związkowe oraz związkowa inspekcja pracy powinny dokładać wszelkich starań, aby zakłady pracy zapewniały niezwłoczną pomoc lekarską osobom, które wskutek wypadku doznały obrażeń ciała, umożliwiały sprawne i wszechstronne przeprowadzenie badań i ustalenie okoliczności i przyczyn wypadków oraz zapewniały prawidłowe sporządzenie dokumentacji powypadkowej.

2. Szczególna, zwiększona odpowiedzialność przy ustalaniu okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy przypada w zakładach pracy komisjom powypadkowym. Ustalenia tych komisji stanowią bowiem podstawę do przyznawania świadczeń powypadkowych oraz cenny materiał dla profilaktyki przeciwwypadkowej.

Sprawując społeczną kontrolę nad działalnością tych komisji rady zakładowe i zarządy okręgowe związków zawodowych powinny przejawiać szczególną troskę o doskonalenie i umiejętności Komisji w zakresie pełnej i bezstronnej oceny okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy oraz o rzetelną postawę społeczną aktywu działającego w tych komisjach. W tym celu powinny one dbać o powoływanie do składu komisji powypadkowych doświadczonych działaczy aktywu robotniczego, dających gwarancję wszechstronnego, rzetelnego i bezstronnego przeprowadzania badań powypadkowych oraz posiadających dobrą znajomość problematyki bhp i ciążących w tym zakresie na zakładach pracy obowiązków.

3. Rady zakładowe i zarządy okręgowe związków zawodowych zapewnią osobom poszkodowanym wskutek wypadku przy pracy wszechstronną pomoc w uzyskaniu należnych im świadczeń powypadkowych lub w dochodzeniu tych świadczeń w razie odmowy ich wypłaty w całości lub części przez zakład pracy.

Jeżeli pomoc w drodze interwencji związkowej okaże się nieskuteczna, należy poszkodowanym w wypadku przy pracy pomóc w skierowaniu sprawy do komisji rozjemczej, a jeżeli nie rozstrzygnie ona sprawy z powodu braku jednomyślności lub swojej niewłaściwości do rozpoznania sporu — w skierowaniu sprawy do jednostki nadrzędnej, która rozpozna spór z udziałem zarządu okręgowego (zarządu głównego) związku zawodowego.

Orzeczenia komisji rozjemczej oraz orzeczenia jednostek nadrzędnych mogą być w trybie przepisów ustawy zaskarżone przez każdą ze stron do okręgowego sądu ubezpieczeń społecznych. Od wyroku tego

sądu przysługują środki prawne określone w przepisach prawa o sądach ubezpieczeń społecznych.

III. Przeszkolenie aktywu związkowego.

1. W celu przygotowania aktywu związkowego do realizacji zadań, związanych z wejściem w życie nowego systemu emerytalno-rentowego, niezbędne jest rozwinięcie szerokiej akcji informacyjno-szkoleniowej. Dla wykonania tego zadania:

a) Centralny Ośrodek Metodyczno-Szkoleniowy CRZZ zorganizuje i przeprowadzi szkolenie dla zajmujących się sprawami emerytur i rent — członków prezydiów i pracowników zarządów głównych związków zawodowych i WKZZ;

b) Główny Inspektorat Pracy zorganizuje i przeprowadzi szkolenie dla inspektorów pracy i członków komisji ochrony pracy działających przy zarządach głównych i zarządach okręgowych związków zawodowych oraz WKZZ;

c) WKZZ zorganizują i przeprowadzą szkolenie dla zajmujących się sprawami emerytur i rent członków prezydium i pracowników zarządów okręgowych związków zawodowych oraz członków komisji działających przy tych okręgach; szkolenie to może być również przeprowadzone przez zarządy główne związków zawodowych;

d) zarządy okręgowe związków zawodowych zorganizują i przeprowadzą szkolenie dla aktywu zakładów pracy, a w pierwszej kolejności przewodniczących rad zakładowych, rad ubezpieczeń społecznych, komisji powypadkowych i komisji rozjemczych;

e) zarządy okręgowe uzgodnią z radami zakładowymi zasady i metody przeszkolenia członków komisji powypadkowych i komisji rozjemczych.

2. Szkolenie aktywu związkowego należy przeprowadzić w formie 1—3 dniowych kursokonferencji przy współudziale specjalistów z ZUS, kadry sędziów okręgowych sądów ubezpieczeń społecznych oraz Zrzeszenia Prawników Polskich.

3. Szkolenie należy przeprowadzić w oparciu o ramowy plan i program szkolenia, który opracuje Centralny Ośrodek Metodyczno-Szkoleniowy CRZZ w porozumieniu z Zespołem Ustawodawstwa Pracy CRZZ i Głównym Inspektoratem Pracy.

4. Niezależnie od przeszkolenia aktywu w formach, o których wyżej mowa, niezbędne jest zorganizowanie stałego instruktażu w sprawie nowego systemu emerytalno-rentowego i prawidłowej gospodarki funduszami ubezpieczeniowymi.

Instruktaż powinien umożliwiać wyjaśnianie wątpliwości, jakie będą nasuwać się w toku realizacji reformy, oraz ułatwiać aktywistom związkowym pełnienie funkcji społecznych w zakresie spraw emerytalno-rentowych.

Instruktaż organizują i prowadzą we własnym zakresie wszystkie instancje związkowe, a w szczególności zarządy okręgowe związków zawodowych oraz komisje pomocy prawnej przy WKZZ. Instruktaż może być prowadzony w rozmaitych dostępnych formach, bez odrywania osób nim objętych od zajęć służbowych.

IV. Zapewnienie więzi zakładów pracy z emerytami i rencistami.

1. Powszechna podwyżka emerytur i rent poważnie polepsza sytuację materialną emerytów i rencistów. Prowadząc wśród emerytów szeroką popularyzację zasad nowego systemu emerytalno-rentowego wszystkie instancje i organizacje związkowe powinny nadal upowszechniać i doskonalić w zakładach pracy różne formy działalności na rzecz wysłużonych pracowników.

W szczególności instancje i organizacje związkowe powinny zapewniać wszystkim pracownikom przechodzącym na emeryturę lub rentę oraz dawnym pracownikom pobierającym już świadczenia emerytalne lub rentowe możliwość przynależności do związku zawodowego oraz stwarzać warunki, sprzyjające utrzymaniu łączności z macierzystymi organizacjami związkowymi i więzi z załogami. Należy włączać emerytów i rencistów do różnorodnych prac społecznych w zakładach pracy i miejscu zamieszkania, zwłaszcza poprzez zapewnienie im udziału w komisjach problemowych samorządu robotniczego i rad zakładowych oraz w pracy klubów techniki i racjonalizacji. Istotnym też terenem aktywności społecznej emerytów i rencistów powinny być stosownie do zainteresowań: ogrody działkowe, praca wśród dzieci i młodzieży, udział w kontroli społecznej oraz w innych dziedzinach pracy związkowej.

2. Instancje i organizacje związkowe zapewnią szczególną opiekę i pomoc zatrudnionym inwalidom w zakresie rehabilitacji zawodowej oraz doboru pracy odpowiedniej do ich stanu zdrowia. Powinny one inicjować i popierać różne poczynania zakładów pracy, Związku Spółdzielni Inwalidów oraz prezydiów rad narodowych w zakresie poradnictwa zawodowego, przeszkolenia oraz zatrudniania stosownie do sprawności fizycznej i kwalifikacji zawodowych inwalidów, zgodnie ze wskazaniami komisji lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia.

Rady zakładowe powinny aktywnie uczestniczyć w pracach zakładowych komisji do spraw zatrudnienia i rehabilitacji inwalidów w kierunku stwarzania im odpowiednich warunków pracy.

3. Istotne miejsce w działalności instancji i organizacji związkowych zajmować powinna różnorodna i dostosowana do rodzaju potrzeb i możliwości pomoc dla emerytów i rencistów. W związku z dokonaną powszechną podwyżką emerytur i rent pomoc ta powinna być obecnie bardziej ukierunkowana i uwzględniać poszczególne trudne sytuacje życiowe emerytów i rencistów.

Wykorzystując dotychczasowe dobre doświadczenia praktyczne, instancje i organizacje związkowe powinny umożliwić emerytom i rencistom korzystanie z przyzakładowych urządzeń socjalnych i kulturalno-oświatowych oraz z różnych form zajęć rozrywkowych i wypoczynkowych, organizowanych w domach kultury, klubach, świetlicach, bibliotekach i ośrodkach wczasów świątecznych, ułatwiać uzyskiwanie pomocy leczniczej w zakładowych i międzyzakładowych placówkach służby zdrowia oraz współdziałać z właściwymi organami prezydiów rad narodowych w rozwoju sieci opiekunów społecznych i innych form opieki nad emerytami i rencistami.

DZIAŁ B

23

USTAWA

z dnia 23 stycznia 1968 r.

o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

(Dziennik Ustaw z dnia 27 stycznia 1968 r. Nr 3, poz. 6)

DZIAŁ I.

Przepisy ogólne.

Rozdział 1.

Zakres zaopatrzenia emerytalnego.

Art. 1. Powszechne zaopatrzenie emerytalne stanowi system obowiązkowego zabezpieczenia społecznego:

1) pracowników — w razie osiągnięcia wieku emerytalnego lub w razie inwalidztwa,

2) rodzin pracowników, emerytów i rencistów — w razie śmierci ich żywiciela.

Art. 2. Świadczenia przewidziane w ustawie obejmują:

A. Świadczenia pieniężne:

1) emeryturę,

2) rentę inwalidzką,

3) rentę rodzinną,

4) dodatki do emerytury i rent,

5) zasiłek pogrzebowy.

B. Świadczenia w naturze:

1) świadczenia lecznicze i położnicze,

2) protezowanie,

3) przysposobienie zawodowe,

4) umieszczenie w domu rencistów.

Art. 3. 1. Odrębne przepisy regulują:

1) zaopatrzenie emerytalne niektórych grup pracowników zatrudnionych w górnictwie i na kolei, żołnierzy zawodowych i nadterminowych, funkcjonariuszów Milicji Obywatelskiej i Służby Więziennej oraz rodzin tych osób,

2) świadczenia pieniężne — w razie inwalidztwa lub śmierci wskutek wypadku przy pracy.

2. Na warunkach określonych w ustawie przysługują świadczenia w niej przewidziane również osobom objętym odrębnymi przepisami (ust. 1), jeżeli osoby te nie spełniają warunków wymaganych do uzyskania świadczeń na podstawie tych przepisów albo jeżeli świadczenia z ustawy są dla tych osób korzystniejsze.

Art. 4. Użyte w ustawie określenia:

1) renta — oznacza rentę inwalidzką i rentę rodzinną,

2) rencista — oznacza osobę mającą ustalone prawo do emerytury lub do renty,

3) organ rentowy — oznacza organ Zakładu Ubezpieczeń Społecznych właściwy do ustalania prawa do emerytur i rent oraz do ich wypłaty.

Art. 5. 1. Pracownikiem w rozumieniu ustawy jest osoba pozostająca w stosunku pracy na podstawie umowy o pracę, mianowania lub powołania oraz osoba, która w związku z wyborem pozostaje w stosunku pracy na podstawie szczególnych przepisów, jak również członek lub kandydat na członka spółdzielni pracy pozostający ze spółdzielnią w stosunku pracy.

2. Za pracownika w rozumieniu ustawy uważa się również:

1) osobę zatrudnioną na podstawie umowy o naukę zawodu, o przyuczenie do określonej pracy lub o odbycie wstępnego stażu pracy,

2) osobę wykonującą pracę nakładczą, jeżeli spełnia warunki, które określa w drodze rozporządzenia Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac,

3) adwokata z tytułu pracy w zespołach adwokackich od dnia 1 stycznia 1964 r.

3. Nie jest pracownikiem w rozumieniu ustawy małżonek osoby prowadzącej zakład pracy na rachunek własny lub wspólny z inną osobą — z tytułu pracy w tym zakładzie.

Art. 6. 1. Zatrudniony w nie uspołecznionym zakładzie pracy najbliższy krewny i powinowaty osoby, która prowadzi ten zakład na rachunek własny lub wspólny z inną osobą, korzysta ze świadczeń przewidzianych w ustawie tylko z tytułu wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej, jeżeli:

1) umowa o pracę została zawarta w formie aktu notarialnego oraz

2) nie mieszka wspólnie z osobą, na której rachunek zakład jest prowadzony.

2. Najbliższymi krewnymi i powinowatymi w rozumieniu ust. 1 są dzieci własne i przysposobione, pasierbowie, rodzice, osoby przysposabiające, ojczym, macocha, wnuki, dziadkowie, rodzeństwo, teściowie, zięciowie, synowe, szwagierki i szwagrowie.

Art. 7. 1. Zakładem pracy w rozumieniu ustawy jest osoba prawna albo inna jednostka organizacyjna wykonująca działalność produkcyjną, usługową lub inną, zatrudniająca pracowników (art. 5).

2. Przepisy ustawy dotyczące zakładów pracy stosuje się również do osoby fizycznej zatrudniającej pracownika.

Rozdział 2.

Okresy zatrudnienia.

Art. 8. 1. Za okresy zatrudnienia uważa się okresy pozostawania w stosunku pracy (art. 5 ust. 1) na obszarze Państwa Polskiego, jeżeli osoby zatrudnione pobierały w tych okresach wynagrodzenie lub zasiłki z ubezpieczenia społecznego na wypadek choroby i macierzyństwa.

2. Okresy zatrudnienia obywateli polskich za granicą po Wyzwoleniu w polskich przedstawicielstwach i misjach oraz delegowanych do międzynarodowych instytucji lub komisji uważa się za zatrudnienie na obszarze Państwa Polskiego.

3. Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac określa w drodze rozporządzenia:

1) jakie okresy zatrudnienia uważa się za okresy zatrudnienia na obszarze Państwa Polskiego (ust. 1),

2) jakie okresy zatrudnienia obywateli polskich za

granicą, inne niż wymienione w ust. 2, uważa się za okresy zatrudnienia na obszarze Państwa Polskiego oraz warunki i zasady udzielania świadczeń z tytułu zatrudnienia w tych okresach.

4. Przy ustalaniu okresów zatrudnienia wymaganych do uzyskania emerytury lub renty inwalidzkiej nie uwzględnia się okresów zatrudnienia wykonywanego w wymiarze czasu pracy niższym niż połowa obowiązującego w danym zawodzie. W razie wykonywania równocześnie dwóch lub więcej zatrudnień bierze się pod uwagę łączny wymiar czasu pracy.

5. Nie są okresami zatrudnienia w rozumieniu ustawy okresy zatrudnienia na obszarze Państwa Polskiego obywateli państw obcych w przedstawicielstwach lub misjach państw obcych albo w międzynarodowych instytucjach lub komisjach, chyba że umowy, układy lub porozumienia międzynarodowe stanowią inaczej.

Art. 9. Za okresy równorzędne z okresami zatrudnienia uważa się okresy:

1) pobierania zasiłków z ubezpieczenia społecznego na wypadek choroby i macierzyństwa po ustaniu zatrudnienia wykonywanego w wymiarze czasu pracy wymaganym dla uwzględnienia okresu zatrudnienia zgodnie z art. 8 ust. 4.

2) nauki i pracy osób wymienionych w art. 5 ust. 2 pkt 1,

3) uczęszczania do szkół związków zawodowych i szkół partyjnych pod warunkiem zatrudnienia bezpośrednio przed wstąpieniem do tych szkół,

4) wojskowej służby zawodowej i nadterminowej pełnionej w Wojsku Polskim po dniu 1 listopada 1918 r., z uwzględnieniem przepisów art. 49 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 13 grudnia 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i nadterminowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 1963 r. Nr 55, poz. 299),

5) sprawowania mandatu posła do Krajowej Rady Narodowej oraz mandatu posła na Sejm w Polsce Ludowej,

6) wykonywania pracy nakładczej przez osoby określone w art. 5 ust. 2 pkt 2,

7) pracy adwokatów w zespołach adwokackich od dnia 1 stycznia 1964 r.,

8) pracy członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych wykonywanej w tych spółdzielniach, jeżeli spełnione są warunki określone w odrębnych przepisach.

Art. 10 1. Za okresy zaliczane do okresów zatrudnienia uważa się okresy:

1) nauki w szkole, do której pracownik został skierowany przez zakład pracy,

2) nauki w szkołach wyższych pod warunkiem uprzedniego zatrudnienia,

3) studiów doktoranckich (aspirantury naukowej),

4) niezawodowej służby w Wojsku Polskim po dniu 1 listopada 1918 r. i służby w oddziałach powstańczych w powstaniach śląskich w latach 1919—1921 oraz w powstaniu wielkopolskim,

5) służby w polskich formacjach wojskowych za granicą w czasie od dnia 1 września 1939 r. do dnia 13 lutego 1946 r.,

6) służby w oddziałach oraz czynnego udziału w organizacjach młodzieżowych, prowadzących walkę z hitlerowskim okupantem, działających na obszarze Państwa Polskiego lub innych państw,

7) służby pełnionej przez osoby posiadające obywatelstwo polskie w Armii Związku Socjalistycznych Republik Rad oraz w okresie wojny 1939—1945 w innych armiach sojuszniczych,

8) pobytu w niewoli lub w obozach dla internowanych żołnierzy w czasie od dnia 1 września 1939 r. do dnia 9 maja 1945 r.,

9) pobytu w hitlerowskich więzieniach za działalność polityczną, obozach koncentracyjnych i w obozach pracy przymusowej w czasie od dnia 1 września 1939 r. do dnia 9 maja 1945 r.,

10) działalności rewolucyjnej i działalności w postępowych organizacjach politycznych lub społecznych oraz pobytu w więzieniach i w obozach odosobnienia za tę działalność,

11) służby w wojskowych oddziałach ludowych w czasie wojny domowej w Hiszpanii oraz internowania wskutek tej służby,

12) udziału w walce o wolność narodową i zachowanie polskości, a w szczególności Gdańska, Pomorza, Warmii i Mazur, Śląska, Wielkopolski, Ziemi Lubuskiej oraz okresy represji z tego tytułu,

13) bezrobocia przed Wyzwoleniem udowodnionego dokumentami,

14) tajnego nauczania wykonywanego w czasie okupacji przez pracowników naukowo-dydaktycznych szkół wyższych oraz przez nauczycieli stwierdzonego zaświadczeniem właściwego organu administracji państwowej,

15) uznane w odrębnych przepisach za zaliczalne do okresów zatrudnienia.

2. Okresy wymienione w ust. 1 nie podlegają zaliczeniu, jeżeli ten sam okres został już uwzględniony z tytułu zatrudnienia.

3. Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac określa w drodze rozporządzenia zasady i tryb zaliczania do okresów zatrudnienia okresów wymienionych w ust. 1 pkt 6 oraz 9—12.

4. Do okresów zatrudnienia wymaganych do uzyskania emerytury lub renty mogą być zaliczone obywatelom polskim również okresy służby z poboru w charakterze szeregowca lub niezawodowego podoficera w innych formacjach wojskowych niż określone w ust. 1. Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac określa w drodze rozporządzenia zasady i tryb zaliczania tych okresów.

Rozdział 3.

Kategorie zatrudnienia pracowników.

Art. 11. 1. Ustala się dwie kategorie zatrudnienia pracowników.

2. Pierwsza kategoria zatrudnienia obejmuje pracowników zatrudnionych:

1) pod ziemią,

2) w warunkach szkodliwych dla zdrowia,

3) na statkach żeglugi powietrznej,

4) na statkach morskich w żegludze międzynarodowej i w polskim ratownictwie okrętowym,

5) w stoczniach morskich na niektórych stanowiskach pracy bezpośrednio przy budowie i remoncie statków morskich,

6) w charakterze nauczycieli podlegających przepisom ustawy z dnia 27 kwietnia 1956 r. o prawach i obowiązkach nauczycieli (Dz. U. Nr 12, poz. 63),

7) w zespołach formujących szkło (art. 54 ust. 1).

3. Druga kategoria zatrudnienia obejmuje pracowników nie wymienionych w ust. 2.

4. Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia, jakie prace wykonywane przez pracowników wymienionych w ust. 2 pkt 1—6 uzasadniają zaliczenie do pierwszej kategorii zatrudnienia oraz warunki wymagane do uzyskania emerytury lub renty inwalidzkiej dla pracowników pierwszej kategorii zatrudnienia.

Rozdział 4.

Inwalidztwo.

Art. 12 1. Inwalidą w rozumieniu ustawy jest osoba częściowo lub całkowicie niezdolna do wykonywania zatrudnienia z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu.

2. Ustala się trzy grupy inwalidów w zależności od stopnia niezdolności do wykonywania zatrudnienia i do zarobkowania.

3. Do III grupy inwalidów zalicza się osobę, której zdolność do zarobkowania została ograniczona w sposób istotny wskutek:

1) częściowej niezdolności do wykonywania dotychczasowego zatrudnienia albo

2) pełnej utraty zdolności do wykonywania dotychczasowego zatrudnienia, jeśli jest zdolna do wykonywania innego niżej kwalifikowanego zatrudnienia,

przy wykorzystaniu pozostałej zdolności do pracy, posiadanych kwalifikacji ogólnych oraz przygotowania zawodowego.

4. Do II grupy inwalidów zalicza się osobę, która jest niezdolna do wykonywania jakiegokolwiek zatrudnienia.

5. Do I grupy inwalidów zalicza się osobę, która jest niezdolna do wykonywania jakiegokolwiek zatrudnienia i która ponadto wymaga opieki innej osoby.

6. Nie stanowi przeszkody do zaliczenia:

1) do I lub II grupy inwalidów osoby, która zdolna jest do wykonywania zatrudnienia i zarobkowania w specjalnie stworzonych dla niej warunkach lub na specjalnych stanowiskach pracy,

2) do III grupy inwalidów osoby, która zachowała dotychczasową zdolność do zarobkowania, w przypadkach szczególnych naruszeń sprawności organizmu, określonych w rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 7.

7. Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac w porozumieniu z Ministrem Zdrowia i Opieki Społecznej i z Prezesem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych określa w drodze rozporządzenia szczegółowe zasady wykonywania przepisów ust. 3—6 oraz szczególne rodzaje naruszeń sprawności organizmu powodujących zaliczenie do jednej z grup inwalidów. Rozporządzenie to określa również zasady zaliczania do grup inwalidów osób nie będących pracownikami.

Art. 13. 1. Stwierdzanie utraty zdolności do wykonywania zatrudnienia i zarobkowania, określanie grupy inwalidów, ustalanie daty powstania inwalidztwa, związku przyczynowego inwalidztwa lub śmierci z wypadkiem w zatrudnieniu lub chorobą zawodową oraz ustalanie wskazań i przeciwwskazań dotyczących leczenia, przeszkolenia zawodowego i zatrudnienia inwalidów należy do komisji lekarskich do spraw inwalidztwa i zatrudnienia, zwanych dalej „komisjami lekarskimi".

2. Komisja lekarska ustala datę powstania inwalidztwa w przypadkach, gdy od tego zależy powstanie prawa do świadczeń. Za datę powstania inwalidztwa przyjmuje się datę ustaloną przez komisję lekarską. Jeżeli komisja lekarska nie mogąc ustalić daty powstania inwalidztwa, ustaliła okres czasu, w którym inwalidztwo powstało, za datę powstania inwalidztwa przyjmuje się datę końcową tego okresu. Jeżeli komisja lekarska nie mogła ustalić ani daty, ani okresu powstania inwalidztwa, za datę powstania inwalidztwa przyjmuje się datę zgłoszenia wniosku o świadczenie lub datę wcześniejszego orzeczenia komisji lekarskiej.

3. Ustrój, zakres działania komisji lekarskich, tryb odwoławczy oraz sposób i zakres sprawowania nadzoru nad działalnością tych komisji określa Rada Ministrów w drodze rozporządzenia.

4. Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac w porozumieniu z Ministrem Zdrowia i Opieki Społecznej oraz z Prezesem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych określa w drodze rozporządzenia skład komisji lekarskich, szczegółowe ich zadania, tryb postępowania, tryb kierowania na badania przez te komisje oraz sposób powoływania i zasady wynagradzania członków komisji lekarskich i lekarzy działających w zakresie orzecznictwa lekarskiego.

5. Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac w porozumieniu z Ministrem Zdrowia i Opieki Społecznej oraz z Prezesem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych może w drodze rozporządzenia powierzyć komisjom lekarskim przeprowadzanie badań dla celów innych niż rentowe.

Rozdział 5.

Wypadki w zatrudnieniu i choroby zawodowe.

Art. 14. 1. Ustawa niniejsza obejmuje wypadki w zatrudnieniu, z tytułu których nie przysługują świadczenia pieniężne określone w ustawie z dnia 23 stycznia 1968 r. o świadczeniach pieniężnych przysługujących w razie wypadków przy pracy (Dz. U. Nr 3, poz. 8).

2. Za wypadek w zatrudnieniu w rozumieniu niniejszej ustawy uważa się nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, które zaszło w związku z zatrudnieniem:

1) podczas lub w związku z wykonywaniem zwykłych czynności albo poleceń osób, którym pracownik podlegał z tytułu zatrudnienia,

2) podczas lub w związku z wykonywaniem czynności w interesie zakładu pracy, nawet bez polecenia,

3) przy przechowywaniu, czyszczeniu, naprawie i przenoszeniu narzędzi pracy, chociażby dostarczonych przez samego pracownika,

4) w drodze do pracy lub z pracy.

Art. 15. Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac określa w drodze rozporządzenia, jakie wypadki pracowników należy uważać za zrównane z wypadkami wymienionymi w art. 14 oraz świadczenia dla osób, które uległy wypadkowi nie będąc pracownikami.

Art. 16. 1. Za choroby zawodowe w rozumieniu niniejszej ustawy uważa się choroby powstałe w związku z wykonywaniem określonej pracy lub z powodu warunków, w których pracę wykonywano.

2. Rada Ministrów ustala w drodze rozporządzenia wykaz chorób zawodowych uprawniających do

świadczeń przewidzianych w ustawie w razie inwalidztwa lub śmierci z powodu choroby zawodowej oraz warunki wymagane do uzyskania tych świadczeń.

Rozdział 6.

Podstawa wymiaru emerytury lub renty.

Art. 17. 1. Podstawę wymiaru emerytury lub renty stanowi przeciętny miesięczny zarobek z okresu:

1) ostatnich 12 miesięcy zatrudnienia albo

2) kolejnych 24 miesięcy zatrudnienia dowolnie wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 12 lat zatrudnienia.

2. Rencista może wystąpić w ciągu 3 lat od wydania decyzji przyznającej emeryturę lub rentę o zmianę okresu, z którego zarobki zostały przyjęte do obliczenia podstawy wymiaru emerytury lub renty. W uzasadnionych przypadkach Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych może wyrazić zgodę na rozpatrzenie wniosku zgłoszonego po tym terminie.

3. Za zarobek z tytułu zatrudnienia w uspołecznionym zakładzie pracy uważa się wypłaty bez potrąceń w gotówce i w naturze z osobowego funduszu płac, z wyjątkiem wypłat określonych w rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 5, jak również wymienione w tym rozporządzeniu niektóre wypłaty spoza osobowego funduszu płac.

4. Za zarobek z tytułu zatrudnienia w nie uspołecznionym zakładzie pracy uważa się zarobek zgłaszany bieżąco do wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne.

5. Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac w porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych określa w drodze rozporządzenia:

1) wypłaty dokonywane z osobowego funduszu płac, których nie uważa się za zarobek, oraz wypłaty dokonywane na rzecz pracownika spoza osobowego funduszu płac, które uważa się za zarobek,

2) podstawę wymiaru emerytury lub renty w przypadkach wymienionych w art. 9 pkt 2—8 oraz dla osób, które były zatrudnione za granicą,

3) najniższą podstawę wymiaru emerytury lub renty,

3) przypadki, w których do obliczenia podstawy wymiaru emerytury i renty przyjmuje się kwoty ryczałtowe oraz ich wysokość,

5) szczegółowe zasady obliczania podstawy wymiaru emerytury i renty.

6. Przy określaniu podstawy wymiaru emerytury lub renty dla osób wymienionych w art. 9 pkt 7 rozporządzenie, o którym mowa w ust. 5, wydawane jest ponadto w prozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

Rozdział 7.

Podwyższenie emerytur i rent.

Art. 18. 1. Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia kwoty najniższych emerytur i rent.

2. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia podwyższać inne emerytury i renty niż wymienione w ust. 1 oraz dodatki do emerytur i rent.

DZIAŁ II.

Świadczenia pieniężne.

Rozdział 1.

Emerytura.

Art. 19. 1. Emerytura przysługuje pracownikowi, który spełnił łącznie następujące warunki:

1) ma wymagany okres zatrudnienia (art. 20),

2) osiągnął wiek emerytalny (art. 21),

3) wiek emerytalny osiągnął w okresie zatrudnienia (art. 8) lub równorzędnym z okresem zatrudnienia (art. 9) albo w ciągu 5 lat po upływie tych okresów.

2. Warunek określony w ust. 1 pkt 3 nie jest wymagany od pracownika, który ma okres zatrudnienia (art. 20 ust. 2): mężczyzna 35 lat, kobieta 30 lat.

Art. 20. 1. Okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury wynosi 25 lat dla mężczyzny, a 20 lat dla kobiety.

2. Przy ustalaniu okresu zatrudnienia wymaganego do uzyskania emerytury uwzględnia się oprócz okresów zatrudnienia (art. 8) również okresy równorzędne z okresami zatrudnienia (art. 9) i okresy zaliczalne do okresów zatrudnienia (art. 10).

3. W stosunku do pracowników, którzy ukończyli wiek emerytalny przed osiągnięciem wymaganego okresu zatrudnienia, Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia warunki i tryb uzupełnienia okresu zatrudnienia oraz zasady i tryb kierowania na komisje do spraw inwalidztwa i zatrudnienia.

Art. 21. 1. Wiek emerytalny wynosi:

1) dla pracownika spełniającego warunki do emerytury przewidziane dla pierwszej kategorii zatrudnienia — 60 lat dla mężczyzny i 55 lat dla kobiety,

2) dla pracownika drugiej kategorii zatrudnienia — 65 lat dla mężczyzny i 60 lat dla kobiety.

2. Rada Ministrów może ustalić w drodze rozporządzenia wiek emerytalny niższy niż określony w ust. 1 dla niektórych pracowników zatrudnionych na statkach żeglugi powietrznej oraz dla innych grup pracowników, jak również warunki wymagane do uzyskania emerytury przez tych pracowników.

Art. 22. 1. Emerytura wynosi miesięcznie:

Procent podstawy wymiaru emerytury		
do 1.500 zł	od nadwyżki ponad 1.500 zł do 2.000 zł	od nadwyżki ponad 2.000 zł
80	55	25

2. Emerytura wzrasta o 1% podstawy jej wymiaru za każdy pełny rok ponad 20 lat okresów zatrudnienia (art. 20 ust. 2) w Polsce Ludowej do osiągnięcia wieku: 65 lat przez mężczyznę, a 60 lat przez kobietę, nie więcej jednak niż za 10 lat.

3. Emeryturę obliczoną w myśl ust. 1 i 2 podwyższa się o kwotę wynoszącą do 15% tej emerytury niektórym spośród pracowników:

1) zatrudnionych na statkach żeglugi powietrznej i spełniających warunki określone w przepisach wydanych na podstawie art. 21 ust. 2,

2) zatrudnionych w stoczniach morskich bezpo-

średnio przy budowie i remoncie statków morskich (art. 11 ust. 2 pkt 5).

4. Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac określa w drodze rozporządzenia, na jakich stanowiskach pracy i pod jakimi warunkami zatrudnienie pracowników, o których mowa w ust. 3, uprawnia do podwyższenia emerytury w myśl ust. 3 oraz wysokość tej podwyżki.

5. Kwota emerytury (ust. 1—3) wraz z dodatkami, z wyjątkiem dodatków rodzinnych oraz dodatku z tytułu zaliczenia do I grupy inwalidów, nie może przekraczać 95% przeciętnego zarobku z okresu, przyjętego do obliczenia podstawy jej wymiaru (art. 17 ust. 1) po potrąceniu podatku od wynagrodzeń i składki na cele emerytalne. Nie dotyczy to kwot najniższych emerytur (art. 18 ust. 1).

Rozdział 2.

Renta inwalidzka.

Art. 23. 1. Renta inwalidzka przysługuje pracownikowi, który spełnił łącznie następujące warunki:

1) ma wymagany okres zatrudnienia (art. 24),

2) stał się inwalidą wskutek wypadku w zatrudnieniu, choroby zawodowej lub innych przyczyn,

3) stał się inwalidą w okresie zatrudnienia (art. 8) lub równorzędnym z okresem zatrudnienia (art. 9) albo w ciągu 18 miesięcy, a w razie choroby zawodowej — w ciągu 2 lat po upływie tych okresów.

2. W przypadku ustania prawa do renty inwalidzkiej z powodu braku inwalidztwa zainteresowanemu przysługuje renta w razie ponownego powstania inwalidztwa, jeżeli:

1) spełnia warunki określone w ust. 1 lub

2) od ustania prawa do renty do daty ponownego inwalidztwa nie upłynął okres 18 miesięcy, a w razie choroby zawodowej — okres 2 lat.

3. Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac w porozumieniu z Ministrem Zdrowia i Opieki Społecznej ustala w drodze rozporządzenia dłuższe okresy niż przewidziane w ust. 1 pkt 3 i w ust. 2 pkt 2 w razie niektórych chorób zawodowych oraz w innych szczególnych przypadkach.

Art. 24. 1. Okres zatrudnienia wymagany do uzyskania renty inwalidzkiej wynosi dla pracownika, który stał się inwalidą w wieku:

Powyżej 18 lat do 20 lat — 1 rok,
„ 20 lat do 22 lat — 2 lata,
„ 22 lat do 25 lat — 3 lata,
„ 25 lat do 30 lat — 4 lata,
„ 30 lat — 5 lat,

Przy ustalaniu okresu zatrudnienia stosuje się odpowiednio przepis art. 20 ust. 2.

2. Okres 5 lat zatrudnienia wymagany od pracownika w wieku powyżej 30 lat powinien przypadać na okres ostatnich 10 lat przed zgłoszeniem wniosku o rentę inwalidzką, a jeśli zainteresowany w chwili zgłoszenia wniosku nie pozostaje w zatrudnieniu — przed ustaniem ostatniego zatrudnienia; do powyższego okresu dziesięcioletniego nie wlicza się okresów pobierania renty inwalidzkiej lub rodzinnej.

3. Warunek posiadania wymaganego okresu zatrudnienia uważa się za spełniony, mimo że pracownik w chwili powstania inwalidztwa nie ma okresu zatrudnienia wymaganego w myśl ust. 1 dla jego wieku, jeżeli w chwili osiągnięcia tego wieku miał okres zatrudnienia wymagany dla wieku bezpośrednio niższego i jeżeli pracował bez przerwy od osiągnięcia górnej granicy tego niższego wieku do daty powstania inwalidztwa.

4. Warunek posiadania wymaganego okresu zatrudnienia uważa się za spełniony, jeżeli pracownik ma jakikolwiek okres zatrudnienia (art. 8) lub równorzędny z okresem zatrudnienia (art. 9), a inwalidztwo powstało:

1) wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej,

2) w wieku poniżej 18 lat,

3) w wieku poniżej 20 lat, jeśli pracownik rozpoczął zatrudnienie przed ukończeniem 18 lat i pracował bez przerwy do daty powstania inwalidztwa.

5. Okres zatrudnienia wymagany do renty inwalidzkiej może być krótszy niż wymieniony w ust. 1, lecz ma wynosić co najmniej 1 rok dla pracownika, który spełnia łącznie następujące warunki:

1) po ukończeniu szkoły średniej podjął dalszą naukę w szkole,

2) podjął zatrudnienie przed ukończeniem 26 lat i w ciągu 6 miesięcy od ustania dalszej nauki (pkt 1),

3) wykonywał zatrudnienie bez przerwy do powstania inwalidztwa.

Art. 25. 1. Renta inwalidzka z tytułu inwalidztwa powstałego z innych przyczyn niż wypadek w zatrudnieniu lub choroba zawodowa wynosi miesięcznie:

Dla zaliczonych do grupy inwalidów	Procent podstawy wymiaru renty		
	do 1.500 zł	od nadwyżki ponad 1.500 zł do 2.000 zł	od nadwyżki ponad 2.000 zł
I i II	65	30	20
III	45	20	

2. Renta inwalidzka (ust. 1) wzrasta za każdy pełny rok ponad 5 lat okresów zatrudnienia (art. 20 ust. 2) w Polsce Ludowej, nie więcej jednak niż za 20 lat — o 0,5% podstawy wymiaru renty dla zaliczonych do I lub II grupy inwalidów oraz o 0,4% dla zaliczonych do III grupy inwalidów.

3. Renta inwalidzka obliczona według przepisów ust. 1 i 2 wzrasta o 5% dla pracowników pierwszej kategorii zatrudnienia, zatrudnionych w warunkach szkodliwych dla zdrowia, którzy spełniają warunki określone w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 4.

4. Rentę inwalidzką obliczoną według przepisów ust. 1 i 2 podwyższa się o kwotę wynoszącą do 15% tej renty pracownikom żeglugi powietrznej i stoczni morskich, zatrudnionych na stanowiskach pracy, określonych w rozporządzeniu wydanym na podstawie art. 22 ust. 4.

Art. 26. 1. Renta inwalidzka z tytułu inwalidztwa powstałego wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej wynosi miesięcznie kwotę obliczoną według art. 25 na czas osiągania przez rencistę zarobku z tytułu zatrudnienia lub dochodu z innych źródeł.

2. Rentę, o której mowa w ust. 1, podwyższa się o 10%, nie mniej jednak niż o 120 zł, na czas nie-

osiągania przez rencistę zarobku z tytułu zatrudnienia lub dochodu z innych źródeł.

Art. 27. Do renty inwalidzkiej obliczonej w myśl art. 25 lub 26 stosuje się odpowiednio przepis art. 22 ust. 5.

Art. 28. 1. Osobie uprawnionej do renty inwalidzkiej z tytułu inwalidztwa powstałego z innych przyczyn niż wypadek w zatrudnieniu lub choroba zawodowa, zaliczonej do III lub II grupy inwalidów, wymierza się inwalidzką rentę wyrównawczą, jeżeli:

1) wykonuje zatrudnienie z przeciętnym miesięcznym zarobkiem niższym niż 75% podstawy wymiaru renty inwalidzkiej oraz

2) nie przekroczyła wieku: mężczyzna 65 lat, kobieta 60 lat.

2. Wysokość inwalidzkiej renty wyrównawczej stanowi różnicę pomiędzy podstawą wymiaru renty inwalidzkiej a przeciętnym miesięcznym zarobkiem osiąganym po uzyskaniu tej renty, z tym że inwalidzka renta wyrównawcza nie może przekraczać 50% renty inwalidzkiej (art. 25) wraz z dodatkami z wyjątkiem dodatków rodzinnych.

3. Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia szczegółowe zasady obliczania i wypłacania inwalidzkiej renty wyrównawczej. W rozporządzeniu tym Rada Ministrów może w uzasadnionych przypadkach ustalić inną niż określona w ust. 2 granicę wysokości renty wyrównawczej.

Art. 29. Renta inwalidzka ulega na wniosek zainteresowanego zamianie na emeryturę, jeżeli osiągnął on wiek emerytalny i ma okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury (art. 20). Przepis art. 73 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 3.

Renta rodzinna.

Art. 30. Renta rodzinna przysługuje po pracowniku, który w chwili śmierci:

1) spełniał warunki wymagane do uzyskania emerytury lub renty inwalidzkiej albo

2) miał ustalone prawo do jednego z tych świadczeń.

Art. 31. 1. Członkami rodziny pracownika (rencisty) uprawnionymi do renty rodzinnej są dzieci, wnuki, rodzeństwo, małżonek i rodzice, jeżeli spełniają warunki wymagane do uzyskania tej renty.

2. Za dzieci w rozumieniu ustawy uważa się:

1) dzieci własne,

2) dzieci przysposobione,

3) dzieci drugiego małżonka (pasierbów),

4) dzieci obce wzięte na utrzymanie i wychowanie.

3. Za rodziców w rozumieniu ustawy uważa się rodziców naturalnych, ojczyma i macochę oraz osoby przysposabiające.

Art. 32. 1. Dzieci własne, przysposobione i pasierbowie mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

1) są stanu wolnego,

2) nie przekroczyły 16 lat życia, a w razie uczęszczania do szkoły — 24 lat, a bez względu na wiek, gdy stały się inwalidami I lub II grupy:

a) przed ukończeniem 16 lat życia lub

b) w czasie uczęszczania do szkoły przed ukończeniem 24 lat.

2. Dzieci obce, wnuki i rodzeństwo mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

1) spełniają warunki określone w ust. 1,

2) zostały wzięte na wychowanie i utrzymanie co najmniej na rok przed śmiercią pracownika (rencisty), chyba że śmierć była następstwem wypadku, oraz

3) nie mają prawa do renty po rodzicach, a gdy rodzice żyją, to gdy:

a) nie mogą zapewnić im utrzymania albo

b) pracownik (rencista) był ustanowiony przez sąd opiekunem tych dzieci, wnuków lub rodzeństwa.

3. Warunek pozostawania w stanie wolnym, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, nie jest wymagany w czasie uczęszczania do szkoły wyższej, jeżeli związek małżeński został zawarty z osobą, która w chwili zawarcia małżeństwa uszczęszczała również do szkoły wyższej.

4. Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac może określić w drodze rozporządzenia, w jakich przypadkach i pod jakimi warunkami przysługuje prawo do renty w razie uczęszczania do szkoły w wieku do 25 lat.

5. Prawo do renty rodzinnej dla dzieci, wnuków i rodzeństwa ulega zawieszeniu na czas korzystania przez nie ze świadczeń z funduszów publicznych w formie i w rozmiarze, które określa Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac w drodze rozporządzenia.

Art. 33. 1. Małżonek ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

1) wychowuje co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa w wieku do lat 16, uprawnione do renty rodzinnej po zmarłym małżonku albo

2) stał się inwalidą przed śmiercią małżonka lub w ciągu 5 lat po jego śmierci albo przed ustaniem prawa do renty rodzinnej z tytułu wychowywania dzieci, wnuków lub rodzeństwa (pkt 1), albo

3) osiągnął wiek: mężczyzna 65 lat, kobieta 50 lat przed śmiercią małżonka lub w ciągu 5 lat po jego śmierci albo przed ustaniem prawa do renty rodzinnej z tytułu inwalidztwa albo wychowywania dzieci, wnuków lub rodzeństwa.

2. Małżonek pracownicy (rencistki) ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli poza spełnieniem warunków określonych w ust. 1 pozostawał w chwili śmierci pracownicy (rencistki) na jej utrzymaniu (art. 117).

3. Małżonek rozwiedziony albo w chwili śmierci pracownika (rencisty) nie pozostający z nim we wspólności małżeńskiej ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli oprócz spełnienia warunków określonych w ust. 1 i 2 miał w chwili śmierci pracownika (rencisty) prawo do alimentów z jego strony ustalone wyrokiem lub ugodą sądową.

4. Osoba, która zawarła związek małżeński z rencistą, ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli spełnia warunki określone w ust. 1, a ponadto:

1) małżeństwo trwało co najmniej 3 lata lub

2) śmierć rencisty nastąpiła wskutek wypadku albo

3) z małżeństwa tego lub ze związku istniejącego przed zawarciem tego małżeństwa urodziło się dziecko.

Art. 34. 1. Wdowa pozostająca w chwili śmierci męża na jego utrzymaniu (art. 117) nie spełniająca warunków określonych w art. 33 ust. 1 ma prawo do renty rodzinnej przez okres jednego roku od śmierci męża.

2. Okres, o którym mowa w ust. 1, przedłuża się na czas uczestniczenia wdowy w zorganizowanym szkoleniu mającym na celu uzyskanie kwalifikacji

do wykonywania pracy zarobkowej, nie dłużej jednak niż do 2 lat od chwili śmierci męża.

Art. 35. Rodzice mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

1) w chwili śmierci pracownika (rencisty) pozostawali na jego utrzymaniu (art. 117) oraz

2) spełniają warunki określone w art. 33 ust. 1.

Art. 36. 1. Małżonkowi uprawnionemu do renty rodzinnej, który zawarł związek małżeński, zawiesza się prawo do renty na czas trwania małżeństwa.

2. Przepis ust. 1 nie ma zastosowania, jeżeli obaj małżonkowie pobierają renty, a do renty rodzinnej nie ma uprawnionych innych osób poza małżonkiem.

Art. 37. 1. Wszystkim uprawnionym członkom rodziny przysługuje jedna łączna renta rodzinna.

2. Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac określa w drodze rozporządzenia przypadki, w których renta rodzinna może być podzielona na równe części między członków rodziny uprawnionych do renty.

Art. 38. 1. Renta rodzinna wynosi miesięcznie:

Liczba członków rodziny uprawnionych do renty	Procent podstawy wymiaru renty		
	do 1.500 zł	od nadwyżki ponad 1.500 zł do 2.000 zł	od nadwyżki ponad 2.000 zł
jeden	45	30	20
dwóch	50		
trzech i więcej	60		

2. Renta rodzinna (ust. 1) wzrasta o 0,4% podstawy jej wymiaru za każdy pełny rok ponad 5 lat okresów zatrudnienia (art. 20 ust. 2) żywiciela w Polsce Ludowej, nie więcej jednak niż za 20 lat.

3. Rentę rodzinną obliczoną według przepisu ust. 1 i 2 podwyższa się o 10%, nie mniej jednak niż o 120 zł, jeżeli żywiciel zmarł wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej.

4. Jeżeli uprawnionymi do renty rodzinnej są sieroty zupełne, przypadającą na nie część renty podwyższa się o 10% podstawy jej wymiaru.

5. Do renty rodzinnej obliczonej w myśl ust. 1—4 stosuje się odpowiednio przepis art. 22 ust. 5.

Art. 39. W razie zawieszenia prawa do renty tylko niektórym członkom rodziny, pozostałym ustala się i wypłaca rentę rodzinną w wysokości odpowiadającej ich liczbie (art. 38 ust. 1).

Rozdział 4.

Dodatki do emerytur i rent.

Art. 40. Do emerytur i rent przysługują dodatki:

1) rodzinne dla:

a) dzieci, wnuków i rodzeństwa (art. 41),

b) żony (art. 42),

2) z tytułu odznaczeń państwowych (art. 45),

3) z tytułu pracy naukowej (art. 46),

4) z tytułu zaliczenia do I grupy inwalidów (art. 47),

5) do emerytury dla inwalidy wojennego lub wojskowego (art. 48).

I. Dodatki rodzinne.

Art. 41. Dodatek dla dzieci, wnuków i rodzeństwa do emerytury lub rent przysługuje, jeżeli dzieci, wnuki i rodzeństwo spełniają warunki wymagane do uzyskania renty rodzinnej z wyjątkiem warunku określonego w art. 32 ust. 2 pkt 2.

Art. 42. Dodatek dla żony do emerytury lub renty inwalidzkiej przysługuje, jeżeli żona:

1) pozostaje na utrzymaniu rencisty (art. 117) oraz

2) spełnia jeden z następujących warunków:

a) wychowuje co najmniej jedno dziecko do lat 16, na które przysługuje dodatek do renty,

b) ukończyła 50 lat,

c) jest inwalidą.

Art. 43. Dodatki rodzinne nie przysługują dla osób, dla których wypłacane są zasiłki lub dodatki rodzinne z tytułu zatrudnienia, oraz w przypadku, kiedy zgodnie z przepisami o zasiłkach rodzinnych pracownik w zakładzie pracy zostaje pozbawiony zasiłku.

Art. 44. Dodatki rodzinne przysługują w wysokości zasiłków rodzinnych.

II. Dodatek z tytułu odznaczeń państwowych.

Art. 45. 1. Osobie uprawnionej do emerytury lub renty inwalidzkiej odznaczonej przez władze Polski Ludowej orderem: Budowniczych Polski Ludowej, Odrodzenia Polski, Virtuti Militari, Krzyża Grunwaldu lub Sztandaru Pracy albo tytułem honorowym: Zasłużonego Nauczyciela PRL, Zasłużonego Hutnika PRL, Zasłużonego Kolejarza PRL lub Zasłużonego Stoczniowca PRL oraz odznaczonej orderem Virtuti Militari w okresie od dnia 1 września 1939 r. do dnia 13 lutego 1946 r. za zasługi w czasie wojny 1939—1945 r. — przysługuje dodatek w wysokości 25% emerytury lub renty inwalidzkiej bez uwzględnienia dodatków rodzinnych i z tytułu zaliczenia do I grupy inwalidów.

2. Osobie uprawnionej do renty rodzinnej, odznaczonej orderem lub tytułem określonym w ust. 1, przysługuje dodatek w wysokości 25% renty rodzinnej bez uwzględnienia dodatków rodzinnych i z tytułu zaliczenia do I grupy inwalidów. Jeżeli do renty rodzinnej uprawnionych jest dwóch lub więcej członków rodziny, dodatek oblicza się od kwoty renty, jaka przysługiwałaby, gdyby do renty był uprawniony tylko jeden członek rodziny.

3. Z tytułu odznaczenia orderami lub tytułami honorowymi przysługuje tylko jeden dodatek.

III. Dodatek z tytułu pracy naukowej.

Art. 46. 1. Osobie uprawnionej do emerytury lub renty inwalidzkiej, która wykonywała pracę naukową, przysługuje dodatek w wysokości 25% tych świadczeń bez uwzględnienia dodatków rodzinnych i z tytułu zaliczenia do I grupy inwalidów.

2. Za pracę naukową w rozumieniu ust. 1 uważa się pracę:

1) w szkołach wyższych i wyższych szkołach zawodowych na stanowiskach profesora, docenta etatowego, starszego wykładowcy lub wykładowcy, starszego kustosza dyplomowanego lub kustosza dyplomowanego, adiunkta, starszego asystenta lub asystenta,

2) w Polskiej Akademii Nauk i jej placówkach naukowych na stanowiskach samodzielnego pracownika naukowo-badawczego, starszego kustosza dyplomowanego lub kustosza dyplomowanego, adiunkta, starszego asystenta lub asystenta, pracownika techniczno-badawczego,

3) w instytutach naukowo-badawczych oraz innych

placówkach uprawnionych w myśl przepisów o tych instytutach do zatrudniania pracowników naukowo-badawczych na stanowiskach samodzielnego pracownika naukowo-badawczego, starszego kustosza dyplomowanego lub kustosza dyplomowanego, adiunkta, starszego asystenta lub asystenta.

3. Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia okresy pracy naukowej uprawniające do dodatku oraz szczegółowe zasady przyznawania i obliczania tego dodatku.

IV. Dodatek z tytułu zaliczenia do I grupy inwalidów.

Art. 47. 1. Osobie uprawnionej do renty inwalidzkiej zaliczonej do I grupy inwalidów przysługuje dodatek w wysokości 300 zł miesięcznie.

2. Osobie uprawnionej do emerytury lub renty rodzinnej zaliczonej do I grupy inwalidów przysługuje dodatek w wysokości 200 zł miesięcznie.

V. Dodatek do emerytury dla inwalidy wojennego lub wojskowego.

Art. 48. 1. Jeżeli osoba uprawniona na podstawie przepisów o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin do renty inwalidzkiej z powodu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą wojskową nabywa prawo do emerytury, przysługuje jej zamiast tej renty dodatek do emerytury w wysokości 10% podstawy jej wymiaru.

2. Rada Ministrów może podwyższyć dodatek do emerytury (ust. 1) do 15% podstawy jej wymiaru dla niektórych grup inwalidów wojennych i wojskowych.

Rozdział 5.

Zasiłek pogrzebowy.

Art. 49. 1. Zasiłek pogrzebowy przysługuje w razie śmierci:

1) osoby pobierającej emeryturę, rentę inwalidzką lub rodzinną,

2) małżonka i rodziców osoby pobierającej emeryturę lub rentę inwalidzką, jeżeli w chwili śmierci pozostawali na jej utrzymaniu (art. 117),

3) dzieci, wnuków i rodzeństwa osoby pobierającej emeryturę lub rentę inwalidzką, dla których w chwili ich śmierci wypłacane były dodatki rodzinne, a gdy dodatki nie były wypłacane — jeżeli byli na utrzymaniu (art. 117) osoby pobierającej emeryturę lub rentę inwalidzką i spełniali warunki wymagane do uzyskania dodatku rodzinnego (art. 41).

2. Zasiłek pogrzebowy przysługuje również w razie śmierci osoby, która nie miała ustalonego prawa do emerytury, renty inwalidzkiej lub rodzinnej, lecz w chwili śmierci spełniała wszystkie warunki wymagane do uzyskania tych świadczeń i nie osiągała zarobków lub dochodów z innych źródeł powodujących zawieszenie prawa do tych świadczeń w całości. Przy ocenie prawa do renty inwalidzkiej przyjmuje się, że zmarły był inwalidą II grupy w chwili śmierci, chyba że grupa inwalidztwa została już poprzednio ustalona.

Art. 50. 1. Zasiłek pogrzebowy przysługuje z uwzględnieniem przepisu art. 51 w wysokości:

1) trzykrotnej ostatnio pobieranej emerytury, renty inwalidzkiej lub rodzinnej wraz z dodatkami, z wyłączeniem jednak dodatków rodzinnych — w razie śmierci osoby pobierającej jedno z tych świadczeń,

2) dwukrotnej ostatnio pobieranej emerytury lub renty inwalidzkiej — w razie śmierci członka rodziny osoby pobierającej jedno z tych świadczeń (art. 49 ust. 1 pkt 2 i 3).

2. W razie śmierci osoby, która nie miała ustalonego prawa do emerytury, renty inwalidzkiej lub rodzinnej (art. 49 ust. 2), zasiłek pogrzebowy wynosi trzykrotną kwotę emerytury lub renty, jaka przysługiwałaby jej wraz z dodatkami, z wyłączeniem jednak dodatków rodzinnych.

3. W razie śmierci osoby pobierającej rentę rodzinną wypłacaną dla dwóch lub więcej osób zasiłek pogrzebowy oblicza się od kwoty renty rodzinnej, jaka przysługiwałaby, gdyby do renty uprawniony był tylko jeden członek rodziny.

Art. 51. 1. Zasiłek pogrzebowy przysługuje osobie, która pokryła koszty pogrzebu.

2. W razie pokrycia kosztów pogrzebu przez małżonka, dzieci, wnuków lub rodzeństwo albo przez inną osobę, która prowadziła ze zmarłym wspólne gospodarstwo domowe, zasiłek pogrzebowy przysługuje w wysokości określonej w art. 50.

3. W razie pokrycia kosztów pogrzebu przez inne osoby, niż określone w ust. 2, zasiłek pogrzebowy przysługuje w wysokości faktycznie poniesionych kosztów, najwyżej jednak w wysokości określonej w art. 50.

Art. 52. 1. W razie zbiegu prawa do zasiłku pogrzebowego z tytułu zatrudnienia i z tytułu pobierania emerytury lub renty przysługuje tylko zasiłek wyższy.

2. Prawo do zasiłku pogrzebowego wygasa w przypadku niezgłoszenia wniosku o przyznanie go w ciągu 12 miesięcy od daty śmierci osoby, po której zasiłek przysługuje.

Rozdział 6.

Emerytury i renty inwalidzkie dla robotników zatrudnionych w zespołach formujących szkło.

Art. 53. Robotnikom zatrudnionym w zespołach formujących szkło, z wyjątkiem zatrudnionych w zakładach przetwórstwa szkła lub produkujących ozdoby choinkowe, przysługują wyższe emerytury (art. 56) oraz wyższe renty inwalidzkie (art. 58), jeżeli spełniają warunki określone w niniejszym rozdziale.

Art. 54. 1. Za zatrudnionych w zespołach formujących szkło uważa się robotników, którzy w tych zespołach wykonują czynności zawodowe, określone przez Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych w porozumieniu z Przewodniczącym Komitetu Pracy i Płac w drodze rozporządzenia.

2. Robotnikom, którzy w drodze wyboru, przeniesienia służbowego lub innego zarządzenia przeszli z zespołu formującego szkło do innego zatrudnienia w przemyśle szklarskim, zalicza się to zatrudnienie, jednak nie więcej niż 5 lat, do okresu wymaganego dla uzyskania wyższej emerytury (art. 56).

Art. 55. 1. Wyższa emerytura (art. 56) przysługuje robotnikowi zespołu formującego szkło, który łącznie spełnia następujące warunki:

1) wykonywał w dniu 14 kwietnia 1954 r. lub po tej dacie zatrudnienie w zespole formującym szkło,

2) przepracował co najmniej 20 lat w zespole formującym szkło,

3) osiągnął w czasie zatrudnienia w zespole formującym szkło albo w czasie pobierania wyższej renty inwalidzkiej (art. 58) wiek emerytalny wynoszący: dla mężczyzn 60 lat, a dla kobiet 55 lat.

2. Wyższa emerytura (art. 56) przysługuje również byłemu robotnikowi zespołu formującego szkło, który spełnia łącznie następujące warunki:

1) przepracował w zespole formującym szkło co najmniej 20 lat,

2) po Wyzwoleniu bezpośrednio z pracy w tym zespole przeszedł do pracy w przemyśle szklarskim:

a) na stanowisko dyrektora lub kierownika zakładu, zastępcy dyrektora do spraw inżynieryjno-technicznych, kierownika działu, wydziału i oddziału produkcji, kierownika działu i sekcji kontroli technicznej, starszego inżyniera, inżyniera i technika, starszego hutmistrza, hutmistrza i pomocnika hutmistrza oraz majstra,

b) do kontroli technicznej na stanowisko brakarza lub sortiera albo

c) do innych prac w tym samym zakładzie pracy, do których został przeniesiony po wprowadzeniu maszynowego formowania szkła lub po ukończeniu 60 roku życia,

3) w dniu 14 kwietnia 1954 r. lub po tej dacie wykonywał zatrudnienie określone w pkt 2 lub w art. 54, z wyjątkiem zatrudnienia w zakładach przetwórstwa szkła lub produkujących ozdoby choinkowe,

4) osiągnął 60 lat życia w czasie wykonywania zatrudnienia określonego w pkt 3 albo w czasie pobierania wyższej renty inwalidzkiej (art. 58).

Art. 56. Wyższa emerytura dla robotników zespołów formujących szkło wynosi miesięcznie kwotę obliczoną według przepisów art. 22 ust. 1 i 2 zwiększoną o 10%. Przepis art. 22 ust. 5 stosuje się odpowiednio.

Art. 57. 1. Wyższa renta inwalidzka (art. 58) przysługuje robotnikowi zespołu formującego szkło, który:

1) był zatrudniony w tym zespole po dniu 4 kwietnia 1954 r.,

2) stał się inwalidą w czasie zatrudnienia, o którym mowa w pkt 1, wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby, zawodowej,

3) zaprzestał pracy w zespole formującym szkło.

2. Minister Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych w porozumieniu z Przewodniczącym Komitetu Pracy i Płac określa w drodze rozporządzenia wykaz chorób zawodowych, uprawniających do wyższej renty inwalidzkiej robotników zespołów formujących szkło.

Art. 58. 1. Wyższa renta inwalidzka dla robotników zespołów formujących szkło wynosi miesięcznie kwotę obliczoną według przepisów art. 25 ust. 1 i 2 zwiększoną o 10%.

2. Rentę, o której mowa w ust. 1, podwyższa się o 10%, nie mniej jednak niż o 120 zł na czas nieosiągania przez rencistę zarobku z tytułu zatrudnienia lub dochodu z innych źródeł.

3. Do renty obliczonej w myśl ust. 1 lub 2 stosuje się odpowiednio przepis art. 22 ust. 5.

Art. 59. Robotnicy zespołów formujących szkło, którzy nie spełniają warunków określonych do uzyskania wyższej emerytury lub wyższej renty inwalidzkiej, mają prawo do emerytury lub renty inwalidzkiej na ogólnych warunkach wymaganych przez ustawę, z tym że okresy zatrudnienia w zespołach formujących szkło traktuje się jako okresy pierwszej kategorii zatrudnienia.

DZIAŁ III.

Świadczenia w naturze.

Art. 60. 1. Osoby pobierające emerytury i renty inwalidzkie oraz członkowie ich rodzin, jak również osoby pobierające renty rodzinne mają prawo do świadczeń leczniczych i położniczych zakładów społecznych służby zdrowia oraz do zaopatrzenia w protezy, aparaty ortopedyczne i środki pomocnicze w zakresie przewidzianym dla pracowników i członków ich rodzin.

2. Osoby, które uległy wypadkowi w zatrudnieniu lub zachorowały na chorobę zawodową, mają prawo do świadczeń leczniczych zakładów społecznych służby zdrowia oraz do zaopatrzenia w protezy, aparaty ortopedyczne i środki pomocnicze dla leczenia następstw wypadków w zatrudnieniu lub choroby zawodowej, chociażby nie miały prawa do renty inwalidzkiej.

3. Szczegółowy zakres, zasady i tryb udzielania świadczeń określonych w ust. 1 i 2 określa w drodze rozporządzenia Minister Zdrowia i Opieki Społecznej.

Art. 61. 1. Osoby pobierające renty uzależnione od inwalidztwa mogą być na swój wniosek lub z urzędu poddane specjalnemu leczeniu, przeszkoleniu oraz usprawnieniu w ośrodkach rehabilitacji, w celu całkowitego lub częściowego przywrócenia im zdolności do pracy lub zapobieżenia pogorszeniu stanu zdrowia. W razie odmowy poddania się temu leczeniu, przeszkoleniu lub usprawnieniu osoby te nie mają prawa do wyższej renty w przypadku pogorszenia stanu zdrowia i zaliczenia ich do wyższej grupy inwalidów.

2. Minister Zdrowia i Opieki Społecznej w porozumieniu z Przewodniczącym Komitetu Pracy i Płac określa szczegółowe zasady wykonywania przepisu ust. 1.

Art. 62. Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia zasady planowego zatrudniania inwalidów oraz może określić zasady wypłaty rent, mające na celu realizację zadań w zakresie szkolenia i zatrudnienia inwalidów.

Art. 63. 1. Osoby pobierające emerytury lub renty mogą być na swój wniosek umieszczone w domu rencistów lub w innym zakładzie pomocy społecznej. Na pokrycie kosztów utrzymania w tych domach i zakładach można potrącić najwyżej 80% emerytury lub renty.

2. Potrąceń na pokrycie kosztów utrzymania (ust. 1) można dokonywać również w razie pobytu:

1) powyżej 6 miesięcy w zamkniętych zakładach społecznych służby zdrowia — najwyżej jednak 80% emerytury lub renty,

2) w zakładzie szkolenia inwalidów — najwyżej jednak 50% renty.

3. Zasady dokonywania potrąceń, o których mowa w ust. 1 i 2, określa w drodze rozporządzenia Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac w porozumieniu z Ministrem Zdrowia i Opieki Społecznej uwzględniając stan rodzinny osób pobierających emerytury lub renty.

DZIAŁ IV.

Prawo do świadczeń i ich wypłata.

Rozdział 1.

Powstanie, zawieszenie i ustanie prawa do świadczeń.

Art. 64. Prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia się wszystkich warunków wymaganych przez ustawę do uzyskania tego prawa, jednakże prawo do renty inwalidzkiej powstaje z dniem ustania prawa do zasiłku chorobowego lub do wynagrodzenia przysługującego w okresie czasowej niezdolności do pracy.

Art. 65. 1. Prawo do emerytury, renty inwalidzkiej z tytułu inwalidztwa powstałego z innych przyczyn niż wypadek w zatrudnieniu lub choroba zawodowa oraz do renty rodzinnej ulega zawieszeniu na czas osiągania zarobku z tytułu zatrudnienia lub dochodu z innych źródeł.

2. Prawo do inwalidzkiej renty wyrównawczej (art. 28) ulega zawieszeniu na czas osiągania dochodu z innych źródeł niż zatrudnienie.

3. Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia przypadki, w których mimo osiągania zarobków lub dochodów nie następuje zawieszenie prawa do świadczeń lub wypłaca się tylko część świadczeń (ust. 1 i 2), jak również może określić przypadki, w których prawo do świadczeń ulega zawieszeniu na czas długotrwałego pobytu za granicą.

4. Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac może w przypadkach uzasadnionych potrzebami gospodarki narodowej ustalać rodzaje zatrudnień, których wykonywanie przez okres kilku miesięcy w ciągu roku nie powoduje zawieszenia prawa do świadczeń (ust. 1).

Art. 66. Prawo do świadczeń ustaje:

1) gdy odpadnie którykolwiek z warunków wymaganych do uzyskania świadczeń,

2) gdy osoba pobierająca świadczenia uzależnione od inwalidztwa, mimo wezwania organu rentowego, nie poddała się badaniu lekarskiemu bez uzasadnionych przyczyn,

3) ze śmiercią osoby uprawnionej.

Art. 67. Prawa do świadczeń, przewidzianych w ustawie nie nabywa, a nabyte traci osoba, która wywołała przestępstwem umyślnym okoliczności, uzasadniające powstanie prawa do świadczeń lub ich zwiększenie.

Art. 68. 1. Jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawnione okoliczności istniejące przed ustaleniem prawa do świadczeń, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość, następuje — na wniosek zainteresowanego lub z urzędu — ponowne ustalenie prawa do świadczeń lub ich wysokości.

2. Jeżeli w przypadkach, o których mowa w ust. 1, prawo do świadczeń lub ich wysokość ustalone zostało orzeczeniem organu odwoławczego, organ rentowy:

1) przyznaje świadczenia lub podwyższa ich wysokość,

2) wstrzymuje wypłatę świadczeń w całości lub części tylko wówczas, gdy rencista korzystał nieprawnie ze świadczeń na podstawie nieprawdziwych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach złej woli, kierując równocześnie sprawę do organu odwoławczego, który ustalał prawo do świadczeń lub ich wysokość.

Rozdział 2.

Zmiany w prawie do świadczeń i ich wysokości.

Art. 69. Prawo do świadczeń uzależnionych od inwalidztwa oraz ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu, jeżeli w wyniku badania lekarskiego przeprowadzonego na wniosek rencisty lub z urzędu nastąpi zmiana grupy inwalidów lub zostanie ustalony brak inwalidztwa.

Art. 70. 1. Wysokość renty inwalidzkiej ulega na wniosek rencisty ponownemu ustaleniu, jeżeli po dniu przyznania tej renty pozostawał on w zatrudnieniu co najmniej przez 5 lat i jeżeli przeciętny miesięczny zarobek z dowolnie obranych przez niego kolejnych 36 miesięcy zatrudnienia po przyznaniu renty był wyższy niż zarobek przyjęty za podstawę wymiaru renty.

2. Dla ponownego ustalenia wysokości świadczeń (ust. 1) przyjmuje się za podstawę ich wymiaru przeciętny miesięczny zarobek z okresu 36 miesięcy zatrudnienia, o którym mowa w ust. 1.

3. Jeżeli cały okres zatrudnienia, o którym mowa w ust. 1, lub część tego okresu przypada na zatrudnienie za granicą, stosuje się odpowiednio przepisy wydane na podstawie art. 8 ust. 3 pkt 2 oraz art. 17 ust. 5 pkt 2.

4. Wysokość emerytury nie ulega ponownemu ustaleniu z tytułu wyższych zarobków uzyskanych po jej przyznaniu.

Art. 71. Wysokość emerytury lub renty inwalidzkiej ulega na wniosek rencisty ponownemu ustaleniu, jeżeli po dniu przyznania tych świadczeń osiągnął on okresy zatrudnienia uzasadniające wzrost świadczeń w myśl art. 22 ust. 2 lub art. 25 ust. 2.

Art. 72. 1. Ponowne ustalenie wysokości świadczeń w przypadkach, o których mowa w art. 70 i 71, następuje po ustaniu zatrudnienia rencisty.

2. Podwyższone świadczenia (ust. 1) wypłaca się, jeżeli rencista nie osiąga zarobku z tytułu zatrudnienia lub dochodu z innych źródeł.

Art. 73. 1. Wysokość renty inwalidzkiej ulega na wniosek zainteresowanego ponownemu ustaleniu, jeżeli po przyznaniu renty był on zatrudniony oraz:

1) osiągnął warunki wymagane do renty inwalidzkiej przewidzianej dla pracowników objętych I kategorią zatrudnienia z tytułu pracy w warunkach szkodliwych dla zdrowia albo

2) uległ wypadkowi w zatrudnieniu lub zachorował na chorobę zawodową, których następstwa uzasadniają zaliczenie co najmniej do III grupy inwalidów.

2. W przypadkach określonych w ust. 1 podstawę wymiaru renty stanowi:

1) podstawa wymiaru poprzednio przyznanej renty inwalidzkiej albo

2) przeciętny miesięczny zarobek z okresów zatrudnienia (art. 17 ust. 1) po przyznaniu renty, jeżeli jest to korzystniejsze dla zainteresowanego.

Rozdział 3.

Wypłata świadczeń.

Art. 74. Emeryturę lub rentę wraz z dodatkami wypłaca się miesięcznie z góry w dniu ustalonym jako termin płatności określonym w decyzji organu

rentowego; terminy wypłaty emerytur i rent za granicę ustalają przepisy wydane na podstawie art. 92.

Art. 75. 1. Emeryturę lub rentę wraz z dodatkami wypłaca się od dnia powstania prawa do tych świadczeń, jednakże za okres nie dłuższy niż trzy miesiące wstecz od dnia zgłoszenia wniosku.

2. W razie ponownego ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości przez organ rentowy przyznane lub podwyższone świadczenia wypłaca się od dnia, w którym powstało prawo do tych świadczeń lub ich podwyższenia, jednakże za okres nie dłuższy:

1) niż 3 miesiące wstecz od daty zgłoszenia wniosku o ponowne rozpoznanie sprawy lub od daty decyzji wydanej z urzędu,

2) niż 3 lata wstecz od dat wymienionych w pkt 1, jeżeli odmowa lub przyznanie niższych świadczeń były następstwem błędu organu rentowego lub odwoławczego.

3. Przepisy ust. 2 stosuje się również w przypadkach ponownego ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości na skutek wznowienia postępowania przed organami odwoławczymi albo na skutek rewizji nadzwyczajnej, z tym że okres 3 miesięcy lub 3 lat liczy się od dnia wniesienia skargi o wznowienie postępowania lub wniesienia podania o założenie rewizji nadzwyczajnej.

Art. 76. Wypłatę emerytury, renty lub dodatków wstrzymuje się, jeżeli:

1) prawo do tych świadczeń ustało (art. 66) lub okaże się, że nie istniało,

2) zajdą okoliczności powodujące zawieszenie prawa do tych świadczeń (art. 32 ust. 5, art. 36 ust. 1 i art. 65),

3) osoba pobierająca świadczenia albo jej opiekun lub kurator, mimo pouczenia lub żądania organu rentowego, nie przedłoży dowodów stwierdzających dalsze istnienie prawa do świadczeń,

4) świadczenie nie mogło być doręczone z przyczyn niezależnych od organu rentowego.

Art. 77. 1. Wstrzymanie wypłaty emerytury, renty lub dodatków następuje:

1) od najbliższego terminu płatności przypadającego po upływie miesiąca od daty decyzji organu rentowego — w przypadkach niezaliczenia do żadnej grupy inwalidów,

2) od terminu płatności, od którego przysługiwało świadczenie nie doręczone — w przypadkach, gdy świadczenie nie mogło być doręczone z przyczyn niezależnych od organu rentowego,

3) od najbliższego terminu płatności przypadającego po dacie decyzji organu rentowego — w innych przypadkach niż określone w pkt 1 i 2.

2. Jeżeli zajdą okoliczności uzasadniające obniżenie świadczeń, stosuje się odpowiednio przepisy ust. 1 pkt 1 lub 3.

3. Wypłatę świadczeń wznawia się od dnia ustania przyczyn, które spowodowały wstrzymanie wypłaty, jednak za okres nie dłuższy niż 3 miesiące wstecz od dnia zgłoszenia wniosku o wznowienie wypłaty.

4. Jeżeli wstrzymanie wypłaty świadczeń nastąpiło na skutek błędu organu rentowego, wypłatę wznawia się za czas od daty wstrzymania, jednak za okres nie dłuższy niż 3 lata wstecz od dnia zgłoszenia wniosku o wznowienie wypłaty lub od daty decyzji o wznowieniu wypłaty z urzędu.

Art. 78. 1. W razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury i renty albo dwóch rent przewidzianych w ustawie, wypłaca się jedno z tych świadczeń, a mianowicie wyższe lub wybrane przez zainteresowanego.

2. W razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury lub renty przewidzianej w ustawie z prawem do innego świadczenia o charakterze rentowym stosuje się odpowiednio przepis ust. 1, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej.

3. Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac określa w drodze rozporządzenia, jakie świadczenie uważa się za inne świadczenie o charakterze rentowym w rozumieniu ust. 2, oraz zasady, jakie należy stosować w razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury lub renty na podstawie niniejszej ustawy z prawem do renty lub innych świadczeń z instytucji zagranicznych.

Art. 79. 1. W razie śmierci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia pieniężne, świadczenia należne jej do dnia śmierci wypłaca się małżonkowi oraz dzieciom, a w razie ich braku — kolejno wnukom, rodzicom, dziadkom i rodzeństwu. Osoby te mają prawo do dalszego prowadzenia nie ukończonego postępowania w celu ustalenia prawa do świadczeń.

2. Świadczenia, o których mowa w ust. 1, wypłaca się:

1) małżonkowi i dzieciom osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia, zamieszkałym z nią w chwili jej śmierci,

2) małżonkowi i dzieciom nie spełniającym warunku określonego w pkt 1 oraz innym członkom rodziny (ust. 1), jeżeli pozostawali na utrzymaniu osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia, lub jeżeli osoba ta pozostawała na ich utrzymaniu (art. 117).

3. Prawo do świadczeń, o których mowa w ust. 1, wygasa w przypadku niewystąpienia o nie w ciągu 12 miesięcy od daty śmierci osoby, której świadczenia te przysługiwały.

Rozdział 4.

Zwrot nieprawnie pobranych świadczeń i potrącenia.

Art. 80. 1. Rencista jest obowiązany do zwrotu pobranych kwot, jeżeli był pouczony przez organ rentowy o okolicznościach powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń, a pobierał świadczenia mimo zajścia tych okoliczności.

2. Nie można żądać zwrotu nieprawnie pobranych kwot za okres dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli osoba, o której mowa w ust. 1, zawiadomiła zgodnie z pouczeniem o okolicznościach powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń, a mimo to świadczenia były jej nadal omyłkowo wypłacane.

3. W przypadkach, o których mowa w ust. 1 i 2, organ rentowy może odstąpić od żądania zwrotu nieprawnie pobranych kwot w całości lub w części, jeżeli zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności.

4. Osoba, która korzystała nieprawnie ze świadczeń na podstawie nieprawdziwych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach złej woli — obowiązana jest do zwrotu nieprawnie pobranych kwot, niezależnie od odpowiedzialności karnej.

Art. 81. 1. Organ rentowy ma prawo potrącać z należnych świadczeń pieniężnych przewidzianych w ustawie:

1) zaliczki wypłacone na poczet świadczeń, a w

razie zbiegu prawa do dwu lub więcej świadczeń (art. 78) również świadczenia wypłacone od daty, w której zbiegło się prawo do tych świadczeń,

2) nieprawnie pobrane świadczenia (art. 80) oraz zasiłki z tytułu ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa lub ubezpieczenia rodzinnego,

3) zapomogi wypłacone z tytułu pomocy społecznej, jeżeli przy wypłacie zastrzeżono ich potrącenie.

2. Na pokrycie kwot wypłaconych z tytułów wymienionych w ust. 1 organ rentowy ma prawo:

1) potrącić całą należność przysługującą za okres od daty powstania prawa do świadczeń do daty wydania ostatecznej decyzji przyznającej te świadczenia,

2) dokonywać z wypłacanych kwot potrąceń w wysokości nie przekraczającej 20% tych świadczeń.

Art. 82. Kwoty nieprawnie pobranych świadczeń (art. 80) są ściągane od osób nie pobierających świadczeń w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji na podstawie prawomocnej decyzji organu rentowego.

Art. 83. Świadczenia pieniężne przewidziane w ustawie mogą ulec zajęciu tylko na zaspokojenie roszczeń alimentacyjnych w wysokości i na zasadach określonych w Kodeksie postępowania cywilnego.

DZIAŁ V.

Postępowanie w sprawach świadczeń.

Art. 84. 1. Prawo do świadczeń określonych w ustawie ustalają i świadczenia wypłacają właściwe do spraw rent organy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

2. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia nałożyć na uspołecznione zakłady pracy obowiązek ustalania prawa do wszystkich lub niektórych świadczeń określonych w ustawie oraz ich wypłaty, regulując jednocześnie zasady i tryb postępowania w tych sprawach.

Art. 85. 1. Uspołecznione zakłady pracy obowiązane są do informowania pracowników i członków ich rodzin o warunkach i dowodach wymaganych do uzyskania świadczeń przewidzianych w ustawie oraz do udzielania im w tym zakresie pomocy.

2. Prezes Rady Ministrów może nałożyć na niektóre uspołecznione zakłady pracy obowiązek przyjmowania i przygotowywania wniosków o świadczenia określone w ustawie. Uspołecznione zakłady pracy wykonują zlecone im czynności zgodnie z instrukcjami Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Art. 86. Postępowanie w sprawach świadczeń wszczyna się na podstawie wniosku, zgłoszonego przez zainteresowanego, jego pełnomocnika, a po osiągnięciu przez pracownika wieku emerytalnego, również przez zakład pracy po zawiadomieniu o tym pracownika co najmniej na trzy miesiące przed zgłoszeniem wniosku.

Art. 87. Organy administracji państwowej i zakłady pracy obowiązane są udzielać organom rentowym pomocy i informacji w sprawach świadczeń przewidzianych w ustawie oraz wydawać bezpłatnie na żądanie organów rentowych lub osób zainteresowanych wszelkie dowody potrzebne do ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości.

Art. 88. 1. Wyciągi z akt stanu cywilnego, zaświadczenia wydawane dla ustalenia uprawnień do świadczeń oraz pisma o wydanie tych dokumentów są wolne od opłat.

2. W sprawach świadczeń przewidzianych w ustawie osoby zainteresowane i organy rentowe są zwolnione od wszelkich opłat.

Art. 89. 1. Dla ustalenia okoliczności mających wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość oraz na wypłatę lub wstrzymanie wypłaty świadczeń organ rentowy ma prawo:

1) wzywać i przesłuchiwać zainteresowanych, świadków lub biegłych, jak również zwracać się do sądów z wnioskiem o przesłuchanie tych osób,

2) żądać od osób zgłaszających wnioski o świadczenia przedkładania dowodów uzasadniających prawo do świadczeń,

3) żądać od osób uprawnionych do świadczeń przedkładania dowodów uzasadniających dalsze istnienie prawa do świadczeń oraz zawiadamiania o okolicznościach wymienionych w decyzji przyznającej świadczenie, a mających wpływ na prawo do świadczeń, ich wysokość lub na wstrzymanie wypłaty świadczeń,

4) kierować osoby wymienione w pkt 2 i 3 do komisji lekarskich,

5) badać z urzędu, czy warunki do świadczeń nadal istnieją.

2. Osoby, o których mowa w ust. 1, obowiązane są uczynić zadość żądaniu organu rentowego przez zgłoszenie się na wezwanie, złożenie zeznań, przedłożenie wymaganych dowodów, przesłanie odpowiednich zawiadomień lub poddanie się badaniom lekarskim.

Art. 90. 1. Prawo do świadczeń ustala organ rentowy w formie decyzji.

2. Od decyzji organu rentowego przysługują osobie zainteresowanej środki prawne przewidziane w odrębnych przepisach.

Art. 91. Organ rentowy obowiązany jest udzielać osobom uprawnionym do świadczeń stosownych zaliczek, jeżeli prawo do świadczeń zostało ustalone, ale wydanie decyzji ulega zwłoce z powodu nieustalenia wysokości świadczeń lub innych okoliczności.

Art. 92. Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac określa w drodze rozporządzenia szczegółowy tryb postępowania, środki dowodowe służące do ustalania prawa do świadczeń, zasady wypłaty świadczeń w kraju i za granicę oraz zasady wstrzymywania i wznawiania wypłaty świadczeń.

DZIAŁ VI.

Przepisy wprowadzające, przejściowe i końcowe.

Rozdział 1.

Przepisy wprowadzające.

Art. 93. Użyte w dziale niniejszym określenie „dekret" oznacza dekret z dnia 25 czerwca 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. z 1958 r. Nr 23, poz. 97 i z 1965 r. Nr 14, poz. 98).

Art. 94. Przepisy ustawy stosuje się do spraw o świadczenia wszczętych na skutek wniosków zgłoszonych po wejściu w życie ustawy, z tym że przy ocenie prawa do świadczeń za okres do dnia 31 grudnia 1967 r. oraz przy ustalaniu wysokości świadczeń należnych za ten okres stosuje się przepisy dekretu.

Art. 95. Do spraw o świadczenia wszczętych na skutek wniosków zgłoszonych przed wejściem w życie ustawy stosuje się przepisy dekretu.

Art. 96. 1. Zgłoszone po wejściu w życie ustawy wnioski o rozpatrzenie spraw załatwionych odmownie prawomocnymi decyzjami na podstawie dekretu nie podlegają rozpatrzeniu, z wyjątkiem przypadków określonych w ust. 2 i 3.

2. Rozpatrzeniu na podstawie ustawy podlegają wnioski:

1) osób, które nie odpowiadały warunkom wymaganym do uzyskania świadczeń na podstawie dekretu, jeżeli osoby te odpowiadają warunkom do uzyskania świadczeń na podstawie przepisów ustawy,

2) osób, które przedłożyły nowe dowody mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość (art. 68).

3. Rozpatrzeniu na podstawie ustawy podlegają również wnioski osób, którym zgodnie z przepisami dekretu odmówiono:

1) renty starczej — jeżeli osiągnęły one wymagany do uzyskania emerytury:

a) okres zatrudnienia, gdy renty odmówiono z braku tego okresu,

b) wiek emerytalny, gdy renty odmówiono z braku tego wieku,

2) renty inwalidzkiej — jeżeli:

a) osiągnęły one wymagany do uzyskania tej renty okres zatrudnienia, gdy renty odmówiono z braku tego okresu,

b) przedłożą one zaświadczenie zakładu społecznego służby zdrowia, stwierdzające istotne pogorszenie stanu ich zdrowia w ciągu 2 lat od ustania zatrudnienia lub od ustania prawa do renty inwalidzkiej, gdy renty tej odmówiono z braku inwalidztwa,

3) renty rodzinnej — jeżeli przedłożą one zaświadczenie zakładu społecznego służby zdrowia, stwierdzające istotne pogorszenie stanu ich zdrowia w ciągu 5 lat od śmierci żywiciela, gdy renty odmówiono z braku inwalidztwa małżonkowi lub rodzicom.

Rozdział 2.

Przepisy przejściowe.

I. Przepisy w sprawie przyznania emerytur lub rent określonych w ustawie zamiast rent dotychczasowych.

Art. 97. 1. Osobom pobierającym renty na podstawie dekretu przyznaje się z urzędu — z zastrzeżeniem art. 98 i 99 — zamiast tych rent emerytury lub odpowiednie renty określone w ustawie, przy zastosowaniu następujących zasad:

1) zamiast rent starczych przyznaje się emerytury; zwiększenie emerytury z tytułu ponad 20-letniego okresu zatrudnienia w Polsce Ludowej (art. 22 ust. 2) następuje na wniosek zainteresowanego;

2) przyjmuje się, że okres zatrudnienia w Polsce Ludowej rencistów, którym przyznano renty inwalidzkie (art. 25 ust. 2), wynosi:

a) 20 lat — jeżeli inwalidztwo powstało wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej albo jeżeli rencista pobierał dodatek z tytułu nieprzerwanego ponad 20-letniego okresu zatrudnienia po Wyzwoleniu,

b) 15 lat — w przypadkach nie wymienionych pod lit. a);

3) zasady określone w pkt 2 stosuje się odpowiednio przy ustalaniu wysokości rent rodzinnych;

4) emeryturę lub rentę inwalidzką podwyższa się z tytułu zatrudnienia w żegludze powietrznej lub w stoczniach morskich (art. 22 ust. 3 i 4 oraz art. 25 ust. 4) na wniosek zainteresowanego;

5) przepisów art. 22 ust. 5, art. 27 i art. 38 ust. 5 nie stosuje się do rent przyznanych:

a) przed dniem 1 stycznia 1962 r.,

b) w okresie od dnia 1 stycznia 1962 r. do dnia 31 grudnia 1967 r., jeżeli podwyższenie emerytury lub renty nie przekracza kwot wynikających z ust. 3.

2. Za podstawę wymiaru emerytur i rent, o których mowa w ust. 1, przyjmuje się podstawę wymiaru renty przyznanej na podstawie dekretu.

3. Wysokość emerytur i rent przyznanych na podstawie ust. 1 nie może być niższa od renty przysługującej na podstawie dekretu wraz z wszystkimi dodatkami, z wyjątkiem dodatków rodzinnych i ekwiwalentu mieszkaniowego, zwiększonej o procent tej renty określony w poniższej tabeli:

Rodzaj świadczeń z dekretu	Procent zwiększenia renty przyznanej w okresie:				
	do dnia 31 grudnia 1958 r.	od dnia 1 stycznia 1959 r. do dnia 31 grudnia 1959 r.	od dnia 1 stycznia 1960 r. do dnia 31 grudnia 1960 r.	od dnia 1 stycznia 1961 r. do dnia 31 grudnia 1961 r.	od dnia 1 stycznia 1962 r. do dnia 31 grudnia 1967 r.
renta inwalidzka z tytułu inwalidztwa powstałego wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej	30	27	22	20	10
renta starcza, renta inwalidzka z innych przyczyn niż wypadek w zatrudnieniu lub choroba zawodowa, renta rodzinna	21	18	13	11	6

4. Przy ustalaniu procentu zwiększenia renty w myśl ust. 3 przyjmuje się, że rentę przyznano w okresie, na jaki przypada data, od której renta została przyznana, a jeżeli wysokość renty ustalono ponownie na podstawie zarobków osiągniętych po jej przyznaniu — data, od której przyznano wyższą rentę.

Art. 98. W stosunku do osób, którym przyznano renty w myśl art. 97 zamiast rent z dekretu przyznanych na wniosek zgłoszony po dniu 30 czerwca

1967 r., przyjmuje się dla ustalenia zwiększenia renty z tytułu okresu zatrudnienia w Polsce Ludowej (art. 25 ust. 2 i art. 38 ust. 2) faktyczny okres tego zatrudnienia, jeżeli był on dłuższy niż ustalony na podstawie art. 97 ust. 1 pkt 2 lub 3.

Art. 99. 1. Osobom pobierającym renty na podstawie dekretu w wysokości określonej uchwałą nr 146 Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 1967 r. w sprawie podwyższenia najniższych rent (Monitor Polski Nr 35, poz. 163) przyznaje się z urzędu zamiast tych rent określone w ustawie emerytury lub odpowiednie renty w wysokości ustalonej w przepisach wydanych na podstawie art. 18 ust. 1.

2. Emerytury lub renty określone w ustawie przyznaje się z urzędu w wysokości ustalonej w przepisach wydanych na podstawie art. 18 ust. 1 również zamiast rent przyznanych na podstawie przepisów:

1) dekretu z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. z 1945 r. Nr 3, poz. 13 z późniejszymi zmianami),

2) dekretu z dnia 12 grudnia 1944 r. o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa (Dz. U. Nr 15, poz. 82 z późniejszymi zmianami),

3) ustawy z dnia 8 stycznia 1951 r. o przejęciu aptek na własność Państwa (Dz. U. Nr 1, poz. 1),

4) dekretu z dnia 2 lutego 1955 r. o przejęciu taboru żeglugi śródlądowej na własność Państwa (Dz. U. Nr 6, poz. 36),

5) ustawy z dnia 25 lutego 1958 r. o uregulowaniu stanu prawnego mienia pozostającego pod zarządem państwowym (Dz. U. Nr 11, poz. 37),

6) ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych oraz uporządkowaniu niektórych spraw związanych z przeprowadzeniem reformy rolnej i osadnictwa rolnego (Dz. U. Nr 17, poz. 71 z późniejszymi zmianami).

Art. 100. Przepisy art. 97—99 stosuje się również do spraw o świadczenia wszczętych na podstawie wniosków zgłoszonych przed wejściem w życie ustawy, które załatwione zostały po tej dacie.

Art. 101. 1. Jeżeli prawo do renty przyznanej na podstawie dekretu lub przepisów wymienionych w art. 99 ust. 2 było w całości zawieszone z powodu osiągnięcia zarobków z tytułu zatrudnienia lub posiadania dochodów z innych źródeł, emeryturę lub rentę na podstawie przepisów art. 97—99 przyznaje się na wniosek zainteresowanego, jeżeli zostanie on zgłoszony do dnia 31 grudnia 1969 r.

2. Do wniosków (ust. 1) zgłoszonych po dniu 31 grudnia 1969 r. nie stosuje się przepisów art. 97—99, lecz ustala się wysokość emerytury lub renty na podstawie przepisów działu II.

Art. 102. Emerytury i renty przyznane na podstawie przepisów art. 97—101 wypłaca się:

1) od dnia 1 stycznia 1968 r. — w przypadkach gdy przyznano je z urzędu,

2) za okres, nie dłuższy niż 3 miesiące wstecz od zgłoszenia wniosku i nie wcześniej niż od dnia 1 stycznia 1968 r. — w przypadkach, gdy przyznano je na wniosek zainteresowanego.

Art. 103. Do emerytur i rent przyznanych na podstawie przepisów art. 97—101 oraz do osób uprawnionych do tych świadczeń stosuje się przepisy ustawy, z tym że:

1) do okresów zatrudnienia przyjętych w myśl art. 97 ust. 1 pkt 2 dla zwiększenia renty inwalidzkiej dolicza się okresy zatrudnienia tylko po dniu 1 stycznia 1968 r.,

2) przepisu art. 70 ust. 4 nie stosuje się do dnia 31 grudnia 1968 r.; do zgłoszonych w tym terminie wniosków o przeliczenie emerytur stosuje się przepisy dekretu.

II. Przepisy w sprawie świadczeń dodatkowych określonych w szczególnych przepisach.

Art. 104. Emerytury i renty przyznane na podstawie ustawy obejmują:

1) kwoty dodatku określonego w uchwale nr 105 Rady Ministrów z dnia 16 marca 1963 r. w sprawie przyznania dodatku do rent (Monitor Polski Nr 25, poz. 125),

2) kwoty podwyższające renty określone w zarządzeniu Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 18 września 1963 r. w sprawie podwyższenia rent i dodatków do rent (Monitor Polski Nr 73, poz. 367),

3) kwoty ekwiwalentu określonego w uchwale nr 187 Rady Ministrów z dnia 20 lipca 1965 r. w sprawie wprowadzenia przejściowego dodatku mieszkaniowego (Monitor Polski Nr 43, poz. 239), z uwzględnieniem przepisów art. 105 i 106.

Art. 105. 1. Emerytury i renty przyznane na podstawie art. 97—101 ust. 1 zwiększa się:

1) o pełną kwotę ekwiwalentu (art. 104 pkt 3), który przysługiwał w dniu 31 grudnia 1967 r., jeżeli emerytura lub renta wypłacana jest w wysokości określonej w przepisach, o których mowa w art. 18 ust. 1, lub jeżeli różnica między tymi świadczeniami a rentą przyznaną na podstawie dekretu nie przekracza 250 zł,

2) o połowę kwoty ekwiwalentu (art. 104 pkt 3), który przysługiwał w dniu 31 grudnia 1967 r., jeżeli różnica, o której mowa w pkt 1, wynosi ponad 250 zł do 450 zł.

2. Emerytura lub renta przyznana na podstawie art. 97—101 ust. 1 nie podlega zwiększeniu z tytułu ekwiwalentu (art. 104 pkt 3), który przysługiwał w dniu 31 grudnia 1967 r., jeżeli różnica, o której mowa w ust. 1 pkt 1, przekracza kwotę 450 zł.

3. Przy ustalaniu wysokości różnicy, o której mowa w ust. 1 i 2, przyjmuje się wysokość odpowiednich świadczeń wraz z wszystkimi wzrostami i dodatkami oraz świadczeniami dodatkowymi określonymi w art. 104 pkt 1 i 2 — z wyjątkiem dodatków rodzinnych oraz ekwiwalentu (art. 104 pkt 3).

Art. 106. 1. Podstawę wymiaru emerytur i rent przyznanych na podstawie wniosków zgłoszonych po wejściu w życie ustawy zwiększa się o kwotę przejściowego dodatku mieszkaniowego przysługującego z tytułu zatrudnienia w myśl przepisów, o których mowa w art. 104 pkt 3.

2. Warunki i zasady wliczania przejściowego dodatku mieszkaniowego do podstawy wymiaru emerytur i rent zostaną określone w przepisach wydanych na podstawie art. 17 ust. 5.

III. Przepisy w sprawie wysokości emerytur i rent w okresie od dnia 1 stycznia 1968 r. do dnia 31 grudnia 1969 r.

Art. 107. 1. Emerytury i renty przyznane na podstawie art. 97, z wyjątkiem określonych w art. 109, przysługują w okresie od dnia 1 stycznia 1968 r. do

dnia 31 grudnia 1969 r. w wysokości określonej w ust. 2 i 3.

2. W okresie od dnia 1 stycznia 1968 r. do dnia 31 grudnia 1968 r. emerytury i renty przyznane na podstawie art. 97 przysługują w wysokości:

1) obliczonej w myśl art. 97 — jeżeli różnica pomiędzy kwotą emerytury lub renty obliczonej na podstawie tego przepisu a kwotą renty obliczonej na podstawie dekretu nie przekracza 70 zł,

2) renty obliczonej na podstawie dekretu, powiększonej o kwotę 70 zł — jeżeli różnica, o której mowa w pkt 1, wynosi ponad 70 zł do 210 zł,

3) renty obliczonej na podstawie dekretu, powiększonej o 1/3 różnicy, o której mowa w pkt 1, jeżeli różnica ta wynosi ponad 210 zł.

3. W okresie od dnia 1 stycznia 1969 r. do dnia 31 grudnia 1969 r. emerytury i renty przyznane na podstawie art. 97 przysługują w wysokości:

1) obliczonej w myśl art. 97 — jeżeli różnica, o której mowa w ust. 2 pkt 1, nie przekracza 140 zł,

2) renty obliczonej na podstawie dekretu powiększonej o 140 zł — jeżeli różnica, o której mowa w ust. 2 pkt 1, wynosi ponad 140 do 210 zł,

3) renty obliczonej na podstawie dekretu powiększonej o 2/3 różnicy, o której mowa w ust. 2 pkt 1, jeżeli różnica ta wynosi ponad 210 zł.

4. Począwszy od dnia 1 stycznia 1970 r. wszystkie emerytury i renty przyznane na podstawie art. 97 przysługują w wysokości określonej w tym przepisie.

5. Przy ustalaniu wysokości różnicy, o której mowa w ust. 2 i 3, przyjmuje się wysokość odpowiednich emerytur lub rent z wszystkimi wzrostami, dodatkami i świadczeniami dodatkowymi (art. 140) z wyjątkiem dodatków rodzinnych.

Art. 108. 1. W okresie od dnia 1 stycznia 1968 r. do dnia 31 grudnia 1969 r. emerytura lub renta przyznana na podstawie wniosku zgłoszonego po wejściu w życie ustawy przysługuje — przez pierwsze 12 miesięcy, licząc od daty, od której ją przyznano — w wysokości odpowiedniej renty, która przysługiwałaby na podstawie dekretu, powiększonej o 60% różnicy pomiędzy emeryturą lub rentą obliczoną w myśl ustawy, a rentą z dekretu, a po upływie tych 12 miesięcy — w wysokości obliczonej w myśl ustawy.

2. Jeżeli różnica, o której mowa w ust. 1:

1) nie przekracza 70 zł — emerytura lub renta przysługuje od daty, od której ją przyznano w wysokości określonej w ustawie,

2) wynosi ponad 70 zł do 120 zł — emerytura lub renta przysługuje — przez pierwsze 12 miesięcy, licząc od daty, od której ją przyznano — w wysokości odpowiedniej renty, która przysługiwałaby na podstawie dekretu powiększonej o 70 zł.

3. Poczynając od dnia 1 stycznia 1970 r. wszystkie emerytury i renty przyznane na podstawie wniosków zgłoszonych po wejściu w życie ustawy przysługują w wysokości obliczonej w myśl ustawy.

4. Przy ustalaniu wysokości różnicy, o której mowa w ust. 1 i 2:

1) przyjmuje się, że osoba, której przyznano emeryturę lub rentę na podstawie ustawy, miałaby również prawo do renty na podstawie dekretu,

2) za podstawę wymiaru renty, która przysługiwałaby na podstawie dekretu, przyjmuje się podstawę wymiaru emerytury lub renty przysługującej na podstawie ustawy,

3) stosuje się przepisy art. 107 ust. 5.

5. Przepisów ust. 1—4 nie stosuje się do emerytur i rent przysługujących w wysokości określonej w przepisach wydanych na podstawie art. 18 ust. 1.

Art. 109. Przepisy art. 108 stosuje się również do emerytur i rent przyznanych zamiast rent przysługujących na podstawie dekretu, w przypadkach gdy wniosek o rentę z tego dekretu zgłoszono po dniu 30 czerwca 1967 r., z tym że okres 12 miesięcy, o którym mowa w art. 108 ust. 1, liczy się od dnia 1 stycznia 1968 r.

Art. 110. Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac w porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych może ustalać szczegółowe zasady wykonywania przepisów niniejszego rozdziału.

Rozdział 3.

Przepisy końcowe.

Art. 111. 1. Renty przyznane na podstawie przepisów o ubezpieczeniu od wypadków, obowiązujących przed dniem 1 lipca 1954 r., osobom, których niezdolność do zarobkowania określona została na mniej niż 45%, wypłaca się w dotychczasowej wysokości.

2. Do rent, o których mowa w ust. 1, stosuje się przepisy art. 45, 49 ust. 1 pkt 1, art. 50 ust. 1 pkt 1, art. 51, 52, 60 ust. 2, art. 63, 66 pkt 3, art. 74, 76—79, 80 ust. 4, art. 82—84 i 88—90.

3. Osobie pobierającej rentę, o której mowa w ust. 1, przyznaje się na jej wniosek rentę inwalidzką z tytułu inwalidztwa powstałego w związku z wypadkiem w zatrudnieniu, jeżeli wobec pogorszenia stanu zdrowia wskutek następstw wypadku zaliczono ją co najmniej do III grupy inwalidów.

Art. 112. Emerytura określona w ustawie przysługuje również pracownikowi, który w dniu 30 czerwca 1954 r. objęty był państwowym systemem emerytalnym i który nabył prawo do renty starczej na podstawie dekretu z tytułu osiągnięcia do dnia 1 lipca 1959 r. 35 lat zatrudnienia i 55 lat życia.

Art. 113. Renta rodzinna na warunkach określonych w art. 34 przysługuje tylko wówczas, jeżeli pracownik zmarł po wejściu w życie ustawy.

Art. 114. 1. Minister (kierownik urzędu centralnego) może za zgodą Prezesa Rady Ministrów rozwiązać stosunek służbowy z pracownikiem mianowanym, przed osiągnięciem wieku przewidzianego dla rozwiązania stosunku służbowego w przepisach o stosunku służbowym tego pracownika albo gdy przepisy te nie określają granicy wieku jako przyczyny rozwiązania stosunku służbowego — jeżeli pracownik nabył prawo do emerytury na podstawie przepisów niniejszej ustawy.

2. Przepis ust. 1 może być zastosowany również do pracownika, który z powodu nieosiągnięcia wieku emerytalnego lub wymaganego okresu zatrudnienia nie nabył jeszcze prawa do emerytury na podstawie przepisów niniejszej ustawy, z tym że pracownikowi temu przyznaje się — do czasu osiągnięcia wieku emerytalnego — emeryturę w niepełnym wymiarze, na zasadach, w rozmiarze i trybie określonym przez Radę Ministrów.

3. Emerytura w niepełnym wymiarze, o której mowa w ust. 2, może być przyznana także mianowanemu lub kontraktowemu pracownikowi administracji państwowej, jeżeli nie nabył jeszcze prawa do eme-

rytury, a z którym rozwiązanie stosunku służbowego jest dopuszczalne bez względu na wiek.

Art. 115. Ustanawia się renty dla osób szczególnie zasłużonych dla Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz renty dla członków rodzin tych osób. Warunki, wysokość oraz tryb przyznawania tych rent określa Rada Ministrów.

Art. 116. Osobom, które wskutek szczególnych okoliczności nie spełniają warunków wymaganych do uzyskania prawa do emerytury lub renty i nie mają niezbędnych środków utrzymania, Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych może przyznać wyjątkowo emeryturę lub rentę i określić jej wysokość. Wysokość ta nie może przekraczać stawek przewidzianych w niniejszej ustawie.

Art. 117. Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia, w jakich przypadkach uważa się za spełniony warunek pozostawania na utrzymaniu wymagany do uzyskania niektórych świadczeń przewidzianych w ustawie.

Art. 118. Rada Ministrów ustali w drodze rozporządzenia zasady podwyższania, począwszy od dnia 1 stycznia 1971 r. emerytur przysługujących pracownikom, którzy przepracowali w Polsce Ludowej ponad 10 lat i nie nabyli prawa do pełnego zwiększenia emerytury z tytułu okresu zatrudnienia w Polsce Ludowej (art. 22 ust. 2).

Art. 119. Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia szczegółowe warunki uzyskiwania świadczeń rentowych przez repatriantów.

Art. 120. 1. Na czas pozbawienia rencisty wolności emerytura lub renta może ulec zmniejszeniu, nie więcej jednak niż o 75%.

2. Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac określa w drodze rozporządzenia stopień zmniejszenia emerytury lub renty oraz zasady ich wypłacania w okresie pozbawienia rencisty wolności w zależności od sytuacji rodzinnej rencisty.

Art. 121. Zasiłek pogrzebowy w wysokości określonej w ustawie przysługuje tylko wówczas, jeżeli rencista lub członek jego rodziny zmarł po wejściu w życie ustawy. Jeżeli śmierć nastąpiła przed wejściem w życie ustawy, wysokość zasiłku ustala się na podstawie dekretu.

Art. 122. 1. Nie uspołeczniony zakład pracy lub inna osoba obowiązane są zwrócić organowi rentowemu równowartość świadczeń należnych od tego organu osobom uprawnionym, jeżeli choroba, niezdolność do pracy lub śmierć są następstwem okoliczności, uzasadniających odpowiedzialność nie uspołecznionego zakładu pracy lub innej osoby w myśl przepisów prawa cywilnego. Na żądanie organu rentowego nie uspołeczniony zakład pracy lub inna osoba obowiązane są zwrócić temu organowi zamiast równowartości świadczeń jednorazowe odszkodowanie, obliczone na zasadach prawa cywilnego.

2. Dla roszczeń regresowych wynikających z ust. 1 prawo do żądania zwrotu świadczeń przedawnia się z upływem lat 2 od daty uprawomocnienia się decyzji organu rentowego lub orzeczenia organu odwoławczego. Bieg terminu prekluzyjnego przewidzianego w postępowaniu arbitrażowym liczy się od daty dokonania wypłaty danej raty rentowej.

Art. 123. 1. Renta inwalidzka przewidziana w niniejszej ustawie stanowi w stosunku do uspołecznionego zakładu pracy wynagrodzenie wszelkich szkód spowodowanych inwalidztwem pozostającym w związku z zatrudnieniem w tym zakładzie.

2. Osoba, której przysługuje renta określona w ust. 1, może jednakże dochodzić od uspołecznionego zakładu pracy, w którym jest lub była zatrudniona, roszczeń na podstawie prawa cywilnego, gdy inwalidztwo powstało wskutek wypadku w drodze do pracy i z pracy, jeżeli pracownik przewożony był środkami lokomocji zakładu pracy lub będącymi w dyspozycji zakładu pracy.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do rent rodzinnych.

4. Przepisy ust. 1—3 nie naruszają przepisu art. 21 ust. 3 ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o świadczeniach pieniężnych przysługujących w razie wypadków przy pracy.

5. Rada Ministrów określi szczegółowe zasady i tryb stosowania przepisów ust. 1—4.

Art. 124. Roszczenia zainteresowanych o wynagrodzenie szkód oraz roszczenia organów rentowych o zwrot świadczeń — w przypadkach wynikających z art. 24—26 dekretu — podlegają załatwieniu w trybie i na zasadach stosowanych przed wejściem w życie ustawy, jeżeli okoliczności uzasadniające te roszczenia powstały przed jej wejściem w życie.

Art. 125. Przepisy wydane na podstawie art. 5 ust. 2 pkt 2, art. 17 ust. 6 pkt 1—4 i art. 117 stosuje się odpowiednio przy wykonywaniu ubezpieczeń uregulowanych:

1) ustawą z dnia 28 marca 1933 r. o ubezpieczeniu społecznym (Dz. U. Nr 51, poz. 396 z późniejszymi zmianami),

2) dekretem z dnia 28 października 1947 r. o ubezpieczeniu rodzinnym (Dz. U. Nr 66, poz. 414 z późniejszymi zmianami).

Art. 126. 1. Rada Ministrów określi zasady podwyższenia rent pobieranych na podstawie przepisów:

1) ustawy z dnia 13 grudnia 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i nadterminowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 1963 r. Nr 55, poz. 299) — przez żołnierzy zwolnionych ze służby wojskowej przed dniem 1 lipca 1958 r. oraz przez członków rodzin pozostałych po żołnierzach zmarłych przed dniem 1 lipca 1958 r. lub po zmarłych rencistach i inwalidach, którzy zostali zwolnieni ze służby wojskowej przed tym dniem,

2) ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszów Milicji Obywatelskiej oraz ich rodzin (Dz. U. Nr 12, poz. 70) — przez funkcjonariuszów zwolnionych ze służby przed dniem 1 stycznia 1958 r. oraz przez członków rodzin pozostałych po funkcjonariuszach zmarłych przed dniem 1 stycznia 1958 r. lub po zmarłych rencistach i inwalidach, którzy zostali zwolnieni ze służby przed tym dniem.

2. Do zaopatrzeń przewidzianych w ustawach, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio — zamiast powołanych w tych ustawach przepisów dekretu — przepisy niniejszej ustawy.

Art. 127. 1. Traci moc dekret z dnia 25 czerwca 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. z 1958 r. Nr 23, poz. 97 i z 1965 r. Nr 14, poz. 98).

2. Dekret, o którym mowa w ust. 1, zachowuje jednak moc w przypadkach określonych w ustawie oraz w stosunku do świadczeń emerytalnych uregu-

lowanych odrębnymi przepisami, jeżeli przepisy te przewidują stosowanie tego dekretu.

3. Do czasu wydania przepisów wykonawczych przewidzianych w ustawie obowiązują przepisy wydane na podstawie dekretu, o którym mowa w ust. 1, ze zmianami wynikającymi z ustawy.

4. Tracą moc przepisy:

1) art. 17 dekretu z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. z 1945 r. Nr 3, poz. 13 z późniejszymi zmianami),

2) art. 5 dekretu z dnia 12 grudnia 1944 r. o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa (Dz. U. Nr 15, poz. 82 z późniejszymi zmianami),

3) art. 8 ust. 1—3 i 6—9 ustawy z dnia 8 stycznia 1951 r. o przejęciu aptek na własność Państwa (Dz. U. Nr 1, poz. 1),

4) art. 4 i 5 dekretu z dnia 2 lutego 1955 r. o przejęciu taboru żeglugi śródlądowej na własność Państwa (Dz. U. Nr 6, poz. 36),

5) art. 12 ustawy z dnia 25 lutego 1958 r. o uregulowaniu stanu prawnego mienia pozostającego pod zarządem państwowym (Dz. U. Nr 11, poz. 37),

6) art. 10 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych oraz uporządkowaniu niektórych spraw związanych z przeprowadzeniem reformy rolnej i osadnictwa rolnego (Dz. U. Nr 17, poz. 71 z późniejszymi zmianami).

Art. 128. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 stycznia 1968 r.

Przewodniczący Rady Państwa: *E. Ochab*

Sekretarz Rady Państwa: *J. Horodecki*

24

USTAWA

z dnia 23 stycznia 1968 r.

o funduszu emerytalnym.

(Dziennik Ustaw z dnia 27 stycznia 1968 r. Nr 3, poz. 7)

W celu poprawy zaopatrzenia emerytalnego pracowników i ich rodzin, uwzględniając uchwały VI Kongresu Związków Zawodowych, stanowi się, co następuje:

Art. 1. 1. Na wypłatę emerytur, rent i innych pieniężnych świadczeń emerytalnych przewidzianych dla pracowników i ich rodzin tworzy się fundusz emerytalny.

2. Z funduszu emerytalnego wypłaca się emerytury, renty i inne świadczenia emerytalne przysługujące również osobom nie wymienionym w ust. 1.

3. Przepis ust. 2 nie dotyczy osób objętych ubezpieczeniem społecznym rzemieślników.

4. Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia zasady pokrywania wydatków na zaopatrzenie emerytalne osób, o których mowa w ust. 2.

Art. 2. Dochodami funduszu emerytalnego są:

1) część opłacanej przez zakłady pracy składki na ubezpieczenia społeczne w wysokości 8,5% podstawy wymiaru składki,

2) składka na cele emerytalne,

3) różne dochody:

a) zwroty emerytur, rent i innych świadczeń emerytalnych,

b) odsetki od lokat,

c) inne dochody przewidziane w obowiązujących przepisach.

Art. 3. 1. Wprowadza się obowiązek opłacania składki na cele emerytalne w wysokości do 3% wynagrodzenia przez osoby otrzymujące wynagrodzenia:

1) z tytułu stosunku pracy,

2) z innych tytułów powodujących objęcie tych osób przepisami o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

2. Od obowiązku opłacania składki na cele emerytalne wolne są osoby podmiotowo całkowicie zwolnione od podatku od wynagrodzeń.

3. Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia kwotę wynagrodzenia wolnego od składki na cele emerytalne, podstawę wymiaru składki i jej wysokość oraz rodzaje wynagrodzeń, od których składka ta jest pobierana.

4. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia nałożyć obowiązek opłacania składki na cele emerytalne na osoby nie objęte tym obowiązkiem na podstawie ust. 1.

5. Rada Ministrów określa zasady opłacania składki na cele emerytalne przez pracowników delegowanych i kierowanych do pracy za granicą.

6. Minister Finansów obniży w drodze rozporządzenia skalę podatku od wynagrodzeń odpowiednio do wysokości składki na cele emerytalne.

Art. 4. 1. Składkę na cele emerytalne pobierają zakłady pracy potrącając ją przy wypłacie wynagrodzenia i przekazują łącznie ze składką na ubezpieczenia społeczne w terminie i na zasadach określonych dla tej składki.

2. Do składki na cele emerytalne mają zastosowanie przepisy o zobowiązaniach podatkowych dotyczące składki na ubezpieczenia społeczne.

3. Spory w sprawach składki na cele emerytalne rozstrzygają rady nadzorcze oddziałów i Rady Nadzorcze Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w trybie przepisów o postępowaniu w zakresie odwołań do rad nadzorczych oddziałów Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Art. 5. 1. Dysponentem funduszu emerytalnego jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

2. Nadwyżki funduszu emerytalnego Zakład Ubezpieczeń Społecznych lokuje w budżecie Państwa lub w banku w formie oprocentowanych lokat zwrotnych.

Art. 6. Nadzór i kontrolę nad działalnością Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie funduszu emerytalnego sprawują Rada Nadzorcza Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i rady nadzorcze oddziałów Zakładu.

Art. 7. Minister Finansów w porozumieniu z Przewodniczącym Komitetu Pracy i Płac oraz Prezesem

Zakładu Ubezpieczeń Społecznych określa zasady gospodarowania funduszem emerytalnym.

Art. 8. W ustawie karnej skarbowej z dnia 13 kwietnia 1960 r. (Dz. U. Nr 21, poz. 123 z późniejszymi zmianami) wprowadza się następującą zmianę: w art. 93 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Przepisy rozdziału niniejszego dotyczące podatków stosuje się odpowiednio do zaliczek na podatek i przedpłat na poczet zaliczek oraz do ryczałtów i należności za karty podatkowe, a także do składki na cele emerytalne."

Art. 9. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 stycznia 1968 r.

Przewodniczący Rady Państwa: *E. Ochab*

Sekretarz Rady Państwa: *J. Horodecki*

25

USTAWA

z dnia 23 stycznia 1968 r.

o świadczeniach pieniężnych przysługujących w razie wypadków przy pracy.

(Dziennik Ustaw z dnia 27 stycznia 1968 r. Nr 3, poz. 8)

Rozdział 1.

Przepisy ogólne.

Art. 1. 1. Świadczenia pieniężne określone w ustawie przysługują pracownikowi uspołecznionego zakładu pracy, który uległ wypadkowi przy pracy, a rodzinie pracownika (rencisty) — w razie jego śmierci z powodu wypadku przy pracy.

2. Świadczenia określone w ustawie nie przysługują, jeżeli wyłączną przyczyną wypadku przy pracy było udowodnione przez zakład pracy naruszenie przez pracownika przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy, spowodowane rażącym niedbalstwem lub umyślnie.

3. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia, jakie przyczyny wypadków, o których mowa w ust. 2, nie stanowią podstawy do przyznania świadczeń pieniężnych przewidzianych w ustawie. W przypadkach takich przysługują świadczenia określone w przepisach:

1) o ubezpieczeniu na wypadek choroby,

2) o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin,

3) o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin,

4) o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin

na warunkach w nich przewidzianych.

Art. 2. 1. Za wypadek przy pracy w rozumieniu ustawy, zwany dalej „wypadkiem", uważa się nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, które zaszło w związku z pracą:

1) podczas lub w związku z wykonywaniem zwykłych czynności albo poleceń osób, którym pracownik podlegał z tytułu zatrudnienia,

2) podczas lub w związku z wykonywaniem czynności w interesie zakładu pracy, nawet bez polecenia,

3) przy przechowywaniu, czyszczeniu, naprawie i przenoszeniu narzędzi w miejscu wykonywania pracy, chociażby dostarczonych przez samego pracownika.

2. Za wypadek przy pracy w rozumieniu ustawy uważa się również wypadek, jakiemu uległ pracownik w drodze między zakładem pracy a miejscem wykonywania czynności zleconych mu przez zakład pracy w czasie pozostawania w dyspozycji zakładu, jeżeli przewożony był środkami lokomocji tego zakładu lub będącymi w jego dyspozycji.

3. Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac ustali w drodze rozporządzenia, jakie inne wypadki pracowników należy uważać za zrównane z wypadkami określonymi w ust. 1.

Rozdział 2.

Renta inwalidzka.

Art. 3. Renta inwalidzka przysługuje pracownikowi, który stał się inwalidą wskutek wypadku i został zaliczony do jednej z grup inwalidów.

Art. 4. 1. Renta inwalidzka dla pracownika nie wykonującego zatrudnienia lub nie posiadającego dochodu z innych źródeł wynosi miesięcznie:

1) dla pracownika zaliczonego do I grupy inwalidów — 100% zarobku,

2) dla pracownika zaliczonego do II grupy inwalidów — 90% zarobku,

3) dla pracownika zaliczonego do III grupy inwalidów — 65% zarobku.

2. Pracownikowi zaliczonemu do I grupy inwalidów przysługuje ponadto dodatek do renty w wysokości 300 zł miesięcznie.

3. Za zarobek, od którego oblicza się rentę inwalidzką, uważa się przeciętny miesięczny zarobek pracownika, ustalony w sposób określony w przepisach o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin — po potrąceniu podatku od wynagrodzeń oraz składki na cele emerytalne.

4. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia najniższą podstawę wymiaru rent inwalidzkich i rodzinnych, jak też przypadki, w których do obliczenia tej podstawy przyjmuje się kwoty ryczałtowe oraz ich wysokość.

Art. 5. 1. Pracownikowi zaliczonemu do I grupy inwalidów, osiągającemu zarobek z tytułu zatrudnienia lub dochód z innych źródeł przysługuje renta inwalidzka w wysokości określonej w art. 4 ust. 1 pkt 1, jednakże bez dodatku, o którym mowa w art. 4 ust. 2.

2. Pracownikowi zaliczonemu do II lub III grupy inwalidów, osiągającemu zarobek z tytułu zatrudnienia lub dochód z innych źródeł, przysługuje renta inwalidzka określona w art. 4 ust. 1 pkt 2 lub 3, jednakże w takiej wysokości, aby renta wraz z zarobkiem lub dochodem nie przekraczała 100% zarobku obliczonego w sposób określony w art. 4 ust. 3.

3. Renta inwalidzka dla osób określonych w ust. 2 nie może jednak być niższa od renty inwalidzkiej

przysługującej z tytułu wypadku w zatrudnieniu, przewidzianej w przepisach, o których mowa w art. 1 ust. 3 pkt 2—4, dla osoby osiągającej zarobek z tytułu zatrudnienia lub dochód z innych źródeł.

4. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia szczegółowe zasady zmniejszania rent inwalidzkich w myśl ust. 2.

Rozdział 3.

Renta rodzinna.

Art. 6. Renta rodzinna po pracowniku (renciście), który zmarł wskutek wypadku, przysługuje osobom spełniającym warunki wymagane do uzyskania renty rodzinnej na podstawie przepisów, o których mowa w art. 1 ust. 3 pkt 2—4.

Art. 7. 1. Renta rodzinna wynosi miesięcznie następujący procent kwoty renty, jaka w chwili śmierci przysługiwała lub przysługiwałaby pracownikowi (renciście) zaliczonemu do II grupy inwalidów (art. 4 ust. 1 pkt 2), jeżeli do renty rodzinnej jest uprawniona:

1) jedna osoba — 60%,
2) dwie osoby — 75%,
3) trzy lub więcej osób — 85%.

2. Osobie uprawnionej do renty rodzinnej i zaliczonej do I grupy inwalidów przysługuje ponadto dodatek do tej renty w wysokości 200 zł miesięcznie.

Art. 8. 1. Osobie pobierającej rentę rodzinną po pracowniku (renciście) zmarłym wskutek wypadku zawiesza się prawo do renty na czas osiągania zarobku z tytułu zatrudnienia lub dochodu z innych źródeł na zasadach określonych w przepisach o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

2. Wdowie po pracowniku (renciście), który zmarł wskutek wypadku, jaki miał miejsce w czasie wykonywania pracy górniczej lub pracy równorzędnej z pracą górniczą, osiągającej zarobek z tytułu zatrudnienia lub dochód z innych źródeł, nie zawiesza się prawa do renty rodzinnej, jeżeli wdowa ta spełnia warunki wymagane do uzyskania renty rodzinnej na podstawie przepisów o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

3. Wdowie po pracowniku (renciście), który zmarł wskutek wypadku, o którym mowa w ust. 2, nie spełniającej warunków wymaganych do uzyskania renty rodzinnej na podstawie przepisów o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, a osiągającej zarobek z tytułu zatrudnienia lub dochód z innych źródeł, wypłaca się rentę rodzinną zmniejszoną o 15%.

Rozdział 4.

Dodatki do zasiłków z tytułu czasowej niezdolności do pracy.

Art. 9. 1. Pracownikowi, który uległ wypadkowi i pobiera w okresie leczenia w szpitalu lub sanatorium zasiłek z ubezpieczenia społecznego, przysługuje za ten okres dodatek do zasiłku w wysokości 10% podstawy wymiaru tego zasiłku. Dodatek ten nie przysługuje, jeżeli pracownik za ten okres otrzymuje zasiłek z ubezpieczenia społecznego równy wynagrodzeniu za pracę, po potrąceniu podatku od wynagrodzeń i składki na cele emerytalne.

2. Ograniczeń wynikających z przepisu art. 1 ust. 2 nie stosuje się do dodatków określonych w ust. 1.

Art. 10. 1. Pracownikowi, który uległ wypadkowi i został w jego następstwie zaliczony do I lub II grupy inwalidów, przysługuje za okres leczenia wyrównanie od zakładu pracy w wysokości różnicy między zasiłkiem pobieranym z ubezpieczenia społecznego wraz z dodatkiem, o którym mowa w art. 9, a zarobkiem, jaki pobierał przed wypadkiem, po potrąceniu podatku od wynagrodzeń oraz składki na cele emerytalne. Jeżeli natomiast pracownik został zaliczony do III grupy inwalidów, przysługuje mu wyrównanie w wysokości różnicy między tym zasiłkiem wraz z dodatkiem a kwotą stanowiącą 80% zarobku, jaki pobierał przed wypadkiem, po potrąceniu podatku od wynagrodzeń oraz składki na cele emerytalne.

2. Zakład pracy obowiązany jest wypłacić wyrównanie określone w ust. 1 w ciągu 14 dni od przedłożenia przez pracownika decyzji o przyznaniu mu renty inwalidzkiej.

Rozdział 5.

Jednorazowe odszkodowanie z tytułu trwałego uszczerbku na zdrowiu lub śmierci pracownika.

Art. 11. 1. Pracownikowi, który wskutek wypadku doznał trwałego uszczerbku na zdrowiu w stopniu powodującym niezdolność do zarobkowania co najmniej w 80%, przysługuje od zakładu pracy jednorazowe odszkodowanie w kwocie 40.000 zł. W razie mniejszego uszczerbku na zdrowiu przysługuje stosunkowo niższe odszkodowanie w zależności od stopnia niezdolności do zarobkowania.

2. W razie wypadku, który spowodował śmierć pracownika, przysługuje pozostałej po nim rodzinie jednorazowe odszkodowanie w kwocie 20.000 zł, niezależnie od zasiłku pogrzebowego i odpraw wypłacanych na podstawie odrębnych przepisów. Jeżeli rodzina obejmuje więcej niż dwie osoby uprawnione do renty rodzinnej, kwotę określoną w zdaniu poprzedzającym zwiększa się o 5.000 zł na każdego dalszego uprawnionego.

3. Rada Ministrów może podwyższać kwoty określone w ust. 1 i 2, jak również upoważnić właściwych ministrów do przyznawania w szczególnie uzasadnionych przypadkach odszkodowań wyższych niż określone w ust. 1 i 2.

4. Rada Ministrów określi grupy pracowników zatrudnionych w warunkach szczególnego zagrożenia oraz kwoty odszkodowań przysługujących im w przypadkach, o których mowa w ust. 1 i 2.

Rozdział 6.

Świadczenia wyrównawcze.

Art. 12. 1. Pracownikowi, który wskutek wypadku doznał trwałego uszczerbku na zdrowiu w stopniu pociągającym za sobą utratę zdolności do zarobkowania co najmniej w 25%, a nie został zaliczony do żadnej z grup inwalidów, przysługuje przez okres trzech lat od zakładu pracy zatrudniającego pracownika w czasie wypadku świadczenie wyrównawcze w wysokości różnicy 90% przeciętnego zarobku przed wypadkiem a przeciętnym zarobkiem uzyskiwanym po wypadku — nie więcej jednak niż 15% zarobku przed wypadkiem, jeżeli:

1) pracownik ten wykonuje zatrudnienie z prze-

ciętnym miesięcznym zarobkiem niższym niż 80% zarobku uzyskiwanego przed wypadkiem,

2) obniżenie się zarobku posiada charakter trwały i jest oczywiste, że doznany uszczerbek na zdrowiu jest wyłączną przyczyną tego obniżenia.

2. Świadczenie określone w ust. 1 przysługuje od zakładu pracy, który zatrudniał pracownika w czasie wypadku, również w razie podjęcia przez pracownika zatrudnienia w innym zakładzie pracy.

3. Pracownik traci prawo do świadczenia wyrównawczego, jeżeli sam rozwiązał stosunek pracy w sposób powodujący utratę ciągłości pracy lub też rozwiązanie stosunku przez zakład pracy nastąpiło z jego winy.

4. Prawo do świadczenia wyrównawczego nie przysługuje, jeżeli zakład pracy wykaże, iż obniżenie zarobku pracownika nastąpiło na skutek niewłaściwego wykonywania przezeń obowiązków.

5. Przeciętne zarobki, o których mowa w ust. 1, oblicza się w sposób określony w art. 4 ust. 3.

6. Rada Ministrów może określić warunki i zasady wypłacania na wniosek pracownika jednorazowej kwoty pieniężnej zamiast świadczenia wyrównawczego, o którym mowa w ust. 1.

Rozdział 7.

Odszkodowanie za przedmioty zniszczone lub uszkodzone wskutek wypadku.

Art. 13. Pracownik, który uległ wypadkowi, a w razie jego śmierci wskutek wypadku — członkowie pozostałej po nim rodziny mają prawo do odszkodowania od zakładu pracy za udowodnione szkody poniesione wskutek zniszczenia lub uszkodzenia w związku z wypadkiem przedmiotów osobistego użytku. Wysokość odszkodowania ustala kierownik zakładu pracy w porozumieniu z radą zakładową.

Rozdział 8.

Postępowanie w sprawach świadczeń.

Art. 14. 1. Prawo do świadczeń określonych w art. 3, 6 i 9 oraz ich wysokość ustalają organy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, pracownikom zaś objętym przepisami o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin — właściwe jednostki organizacyjne kolei.

2. Świadczenia określone w art. 10—13 wypłacają zakłady pracy.

Art. 15. 1. Świadczenia określone w ustawie przyznaje się na podstawie ustaleń okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy.

2. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia zasady i tryb ustalania okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy oraz tryb postępowania odwoławczego w tych sprawach.

Art. 16. 1. Świadczenia określone w art. 3, 6 i 10—13 przyznaje się i wypłaca na wniosek uprawnionych do jego zgłoszenia, a świadczenia określone w art. 9 — z urzędu.

2. Od decyzji i orzeczeń w sprawach świadczeń określonych w art. 3, 6 i 9 przysługują takie środki prawne, jakie przysługują w sprawach rent i zaopatrzeń oraz innych świadczeń z ubezpieczenia społecznego.

3. W razie odmowy wypłaty przez zakład pracy w całości lub w części świadczeń określonych w art. 10—13, zainteresowany ma prawo wystąpić do zakładowej (terenowej) komisji rozjemczej o rozpoznanie sporu.

4. Zainteresowany ma prawo wystąpić do jednostki nadrzędnej nad zakładem pracy o rozpoznanie sporu, jeżeli:

1) zakładowa (terenowa) komisja rozjemcza nie wydała orzeczenia z powodu nieosiągnięcia jednomyślności lub też gdy nie była właściwa do rozpoznania sporu z uwagi na pełnioną przez pracownika funkcję albo

2) zakład pracy nie jest objęty właściwością zakładowych (terenowych) komisji rozjemczych.

Jednostka nadrzędna wydaje orzeczenie w porozumieniu z zarządem okręgowym lub zarządem głównym odpowiedniego związku zawodowego.

5. Orzeczenie zakładowej (terenowej) komisji rozjemczej wydane na podstawie ust. 3, jak również orzeczenie wydane na podstawie ust. 4 może być w terminie 30 dni od jego otrzymania zaskarżone przez każdą ze stron do okręgowego sądu ubezpieczeń społecznych. Od wyroku okręgowego sądu ubezpieczeń społecznych przysługują środki prawne określone w przepisach prawa o sądach ubezpieczeń społecznych.

Art. 17. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia:

1) szczegółowy tryb postępowania przy ustalaniu prawa do świadczeń wyrównawczych, zasady ich obliczania, wypłacania oraz wstrzymywania wypłaty tych świadczeń (art. 12), szczegółowe zasady dokonywania wypłaty jednorazowych odszkodowań (art. 11) oraz odszkodowań za przedmioty zniszczone lub uszkodzone wskutek wypadku (art. 13),

2) organy powołane do ustalania trwałego uszczerbku na zdrowiu (art. 11 i 12), tryb postępowania w tych sprawach oraz zasady współdziałania zakładów pracy z organami ustalającymi trwały uszczerbek na zdrowiu.

Rozdział 9.

Zwrot świadczeń wypłaconych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Art. 18. 1. Uspołeczniony zakład pracy, którego pracownik uległ wypadkowi, obowiązany jest na podstawie decyzji oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych zwrócić temu Zakładowi równowartość rent inwalidzkich, rodzinnych oraz zasiłków z tytułu czasowej niezdolności do pracy, dodatków do nich oraz zasiłków pogrzebowych.

2. Od decyzji określonej w ust. 1 przysługuje zakładowi pracy w terminie 14-dniowym od jej otrzymania odwołanie do rady nadzorczej oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

3. Rada nadzorcza wydaje orzeczenie, w którym bądź utrzymuje zaskarżoną decyzję, bądź ją zmienia lub uchyla i wydaje nową decyzję.

4. Decyzje, od których nie wniesiono w terminie odwołania, oraz orzeczenia rad nadzorczych są prawomocne i nie przysługują od nich żadne środki prawne.

5. Należność określona w ust. 1 podlega pobraniu w trybie przewidzianym dla poboru składek na ubezpieczenia społeczne.

Art. 19. 1. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia:

1) przypadki, w których Zakład Ubezpieczeń Spo-

łecznych nie będzie dochodził roszczeń określonych w art. 18 ust. 1 lub będzie ich dochodził jedynie w ograniczonym zakresie,

2) przypadki, w których może nastąpić obniżenie przypisanych do zwrotu kwot lub całkowite zwolnienie od obowiązku tego zwrotu.

2. Rada Ministrów określi środki finansowe, z których pokrywane będą należności, o których mowa w art. 18, jak też przypadki, w których pokrycie tych należności nastąpi z funduszów jednostki nadrzędnej.

Rozdział 10.

Przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 20. Renta określona w art. 4, art. 5 ust. 3, art. 7 lub 8 wraz z przysługującymi dodatkami, z wyjątkiem dodatków, o których mowa w art. 4 ust. 2 i art. 7 ust. 2, oraz dodatków rodzinnych nie może przekroczyć zarobku określonego w art. 4 ust. 3.

Art. 21. 1. Rada Ministrów rozciągnie i dostosuje z mocą obowiązującą nie później niż od dnia 1 stycznia 1969 r. w drodze rozporządzenia przepisy ustawy do przypadków, w których czasowa niezdolność do pracy, trwały uszczerbek na zdrowiu, inwalidztwo lub śmierć pracownika nastąpiły wskutek choroby zawodowej określonej w przepisach o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

2. Rada Ministrów określi w rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 1:

1) rodzaj, zakres i warunki uzyskiwania świadczeń przewidzianych w ustawie w przypadkach określonych w ust. 1,

2) organy, których ustalenia stanowić będą podstawę do przyznawania tych świadczeń, zasady i tryb postępowania w tych sprawach oraz tryb postępowania odwoławczego.

3. Do czasu wejścia w życie przepisów określonych w ust. 1 osobom poszkodowanym na skutek chorób zawodowych i ich rodzinom przysługują świadczenia określone w przepisach, o których mowa w art. 1 ust. 3, na warunkach przewidzianych w tych przepisach. Osoby uprawnione do świadczeń mogą dochodzić od uspołecznionego zakładu pracy wynagrodzenia szkód wynikłych na skutek choroby zawodowej, jeżeli choroba ta została spowodowana przez zakład pracy naruszeniem jego obowiązków wynikających z przepisów dotyczących ochrony zdrowia i życia pracowników. Wynagrodzenie tych szkód ogranicza się do kwoty, o którą wynagrodzenie szkody należne w myśl przepisów prawa cywilnego przewyższa świadczenia należne w myśl przepisów określonych w art. 1 ust. 3.

Art. 22. Świadczenia przewidziane w niniejszej ustawie i ustalane w trybie w niej określonym stanowią w stosunku do uspołecznionego zakładu pracy wynagrodzenie wszelkich szkód wynikłych dla pracownika lub jego rodziny na skutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej, o której mowa w art. 21.

Art. 23. 1. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia terminy wejścia w życie przepisów art. 10—12. Terminy te nie mogą być późniejsze niż 1 stycznia 1969 r.

2. Do czasu wejścia w życie przepisów, o których mowa w ust. 1, osoby uprawnione do świadczeń w związku z wypadkami mogą dochodzić od uspołecznionego zakładu pracy tylko:

1) różnicy między zarobkiem określonym w art. 4 ust. 3 a zasiłkami z ubezpieczenia społecznego wraz z dodatkiem, o którym mowa w art. 9,

2) jednorazowych odszkodowań przewidzianych w art. 445 i 446 Kodeksu cywilnego oraz

3) rent uzupełniających dla pracowników nie zaliczonych do żadnej z grup inwalidów

— jeżeli choroba, niezdolność do pracy lub śmierć pracownika spowodowane zostały naruszeniem przez zakład pracy jego obowiązków, wynikających z przepisów dotyczących ochrony życia i zdrowia pracowników. Wynagrodzenie szkód ogranicza się do kwoty, o którą wynagrodzenie szkody należne w myśl przepisów prawa cywilnego przewyższa świadczenia z ubezpieczenia społecznego.

Art. 24. 1. Rada Ministrów określi rodzaje oraz terminy wygaśnięcia zawartych przez zakłady pracy umów ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej w zakresie szkód wywołanych wypadkami przy pracy oraz umów ubezpieczenia pracowników w zakresie następstw nieszczęśliwych wypadków.

2. Rada Ministrów może określić zasady i warunki zawierania przez zakłady pracy umów ubezpieczenia w zakresie następstw nieszczęśliwych wypadków, jak też umów ubezpieczenia w zakresie odpowiedzialności cywilnej za szkody wywołane wypadkami przy pracy.

Art. 25. Przepisy wykonawcze przewidziane w ustawie wydawane są w porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych.

Art. 26. W sprawach nie uregulowanych ustawą stosuje się odpowiednio przepisy art. 4, 5, 7, 12, 13, 17, 18, 29—37, 40 pkt 1, art. 41—44, 49—52, 60—64, 66—69, 74—92 i 120 ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 6).

Art. 27. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 stycznia 1968 r. i ma zastosowanie do wypadków zaistniałych od tej daty.

Przewodniczący Rady Państwa: *E. Ochab*

Sekretarz Rady Państwa: *J. Horodecki*

26

USTAWA

z dnia 23 stycznia 1968 r.

o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin.

(Dziennik Ustaw z dnia 27 stycznia 1968 r. Nr 3, poz. 9)

Art. 1. W ustawie z dnia 28 maja 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin. (Dz. U. z 1958 r. Nr 23, poz. 99) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 1 otrzymuje brzmienie:

„Art. 1. 1. Na warunkach określonych w niniejszej ustawie przysługuje prawo do:

1) górniczej emerytury lub górniczej renty inwalidzkiej — pracownikom, którzy wykonywali pracę górniczą,

2) górniczej renty wdowiej — wdowom po pracownikach, o których mowa w pkt 1.

2. Innym poza wdową członkom rodziny pracowników określonych w ust. 1 pkt 1 oraz pracownikom, którzy wykonywali pracę górniczą, lecz nie spełniają warunków do górniczej emerytury lub renty inwalidzkiej i członkom ich rodzin, przysługuje prawo do zaopatrzenia emerytalnego na zasadach przewidzianych w przepisach ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 6), zwanej dalej „ustawą o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym";

2. w art. 2:

a) w ust. 1 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) pod ziemią i przy głębieniu szybów w przedsiębiorstwach budowy kopalń określonych w pkt 1 oraz zatrudnienie pod ziemią w przedsiębiorstwach wykonujących dla tych kopalń roboty górnicze lub przy budowie szybów",

b) w ust. 1 pkt 6 wyraz „oraz" zastępuje się wyrazem „i" oraz dodaje się na końcu wyrazy „oraz w charakterze zawodowych ratowników w stacjach ratownictwa górniczego",

c) w ust. 1 pkt 7 wyrazy „zjazdowych i wydobywczych" zastępuje się wyrazami „zjazdowych lub wydobywczych", a po wyrazach „na nadszybiach szybów" dodaje się wyrazy „zjazdowych lub",

d) w ust. 1 pkt 9 wyrazy „na stanowiskach instruktorów" zastępuje się wyrazami „w charakterze nauczycieli (instruktorów) zawodu",

e) w ust. 2 pkt 6 po wyrazach „nie uważa się" dodaje się wyrazy „przeniesienia dyscyplinarnego lub";

3) w art. 3 pkt 2 wyrazy „art. 8 dekretu" zastępuje się wyrazami „art. 10 ustawy";

4) art. 4 otrzymuje brzmienie:

„Art. 4. 1. Robotnikom zatrudnionym pod ziemią oraz na odkrywce w kopalniach siarki zalicza się w wymiarze półtorakrotnym przypadające po Wyzwoleniu okresy:

1) pracy w przodkach bezpośrednio przy urabianiu lub ładowaniu urobku albo przy głębieniu szybów,

2) przynależności do drużyn ratowniczych,

3) pracy w charakterze mechaników sprzętu ratowniczego drużyn, o których mowa w pkt 2.

2. Okresy wymienione w ust. 1 pkt 2 i 3 zalicza się również w wymiarze półtorakrotnym innym pracownikom zatrudnionym pod ziemią lub na odkrywce w kopalniach siarki.

3. Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac w porozumieniu z właściwymi ministrami określi szczegółowo w drodze rozporządzenia stanowiska pracy, na których zatrudnienie zalicza się w myśl ust. 1 pkt 1 w wymiarze półtorakrotnym.";

5) po art. 4 dodaje się art. 4a w brzmieniu:

„Art. 4a. Użyte w ustawie określenie:

1) górnicza renta — oznacza górniczą rentę inwalidzką lub górniczą rentę wdowią,

2) rencista — oznacza osobę mającą ustalone prawo do górniczej emerytury lub renty.";

6) w art. 5:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Górnicza emerytura lub renta przysługuje, jeżeli pracownik pozostawał w zatrudnieniu określonym w art. 2 po dniu objęcia go przepisami o górniczych emeryturach i rentach (ust. 2) i po tym dniu spełnił warunki uprawniające do górniczej emerytury lub renty, z wyjątkiem przypadków określonych w art. 26—28.".

b) w ust. 2 wyrazy „rentach górniczych" zastępuje się wyrazami „górniczych emeryturach i rentach",

c) w ust. 3 wyrazy „rentach górniczych", użyte trzykrotnie, zastępuje się wyrazami „górniczych emeryturach i rentach";

7) art. 6 otrzymuje brzmienie:

„Art. 6. 1. Podstawę wymiaru górniczej emerytury i renty stanowi przeciętny miesięczny zarobek z okresu:

1) ostatnich 12 miesięcy zatrudnienia (art. 2) albo

2) kolejnych 2 lat zatrudnienia (art. 2) dowolnie wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 12 lat zatrudnienia.

2. Rencista może wystąpić w ciągu 3 lat od wydania decyzji przyznającej górniczą emeryturę lub rentę o zmianę okresu, z którego zarobki zostały przyjęte do obliczania podstawy wymiaru emerytury lub renty.";

8) art. 7 otrzymuje brzmienie:

Art. 7. 1. Za wypadki w zatrudnieniu uważa się wypadki, o których mowa w art. 14 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym.

2. Za choroby zawodowe uważa się choroby określone w art. 16 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym, jeżeli powstały w czasie zatrudnienia określonego w art. 2 ust. 1 pkt 1—5.";

9) po art. 7 dodaje się art. 7a i 7b w brzmieniu:

„Art. 7a. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia podwyższać górnicze emerytury i renty oraz dodatki do tych emerytur i rent.

Art. 7b. 1. Osobom pobierającym:

1) górnicze emerytury,

2) górnicze renty inwalidzkie z tytułu inwalidztwa powstałego wskutek innych przyczyn niż wypadek w zatrudnieniu lub choroba zawodowa,

3) górnicze renty wdowie z tytułu śmierci żywiciela będącej następstwem przyczyn, o których mowa w pkt 2,

zawiesza się prawo do świadczeń na czas osiągania zarobku z tytułu zatrudnienia lub dochodu z innych źródeł na zasadach określonych w ustawie o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym; według tych zasad zawiesza się również prawo do górniczej inwalidzkiej renty wyrównawczej na czas osiągania przez rencistę dochodu z innych źródeł.

2. Prawo do górniczych rent inwalidzkich z tytułu inwalidztwa powstałego wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej ulega również zawieszeniu na czas wykonywania przez rencistę prac określonych w art. 2 ust. 1 i 2. W tym okresie przysługuje renciście prawo do renty inwalidzkiej na warunkach i w wysokości określonych w ustawie o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym.

3. Rada Ministrów może określić w drodze rozporządzenia przypadki, w których w czasie wykonywania zatrudnienia określonego w art. 2 ust. 1 następuje zawieszenie tylko części górniczej emerytury.";

10) tytuł rozdziału II otrzymuje brzmienie:

„Górnicza emerytura.";

11) w art. 8:

a) w ust. 1 wyrazy „renta starcza" zastępuje się wyrazem „emerytura", a wyrazy „o rentach górniczych" zastępuje się wyrazami „o górniczych emeryturach i rentach",

b) w ust. 2 wyrazy „renty starczej" zastępuje się wyrazem „emerytury",

c) dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Warunek przewidziany w ust. 1 pkt 2 nie jest wymagany od pracownika, który ma 35 lat pracy górniczej, równorzędnej i okresów zaliczalnych do pracy górniczej (art. 2—4).";

12) art. 9 otrzymuje brzmienie:

„Art. 9. 1. Górnicza emerytura wynosi miesięcznie:

Procent podstawy wymiaru		
od 1.500 zł	od nadwyżki ponad 1.500 zł do 2.000 zł	od nadwyżki ponad 2.000 zł
80	55	25

2. Górnicza emerytura wzrasta o 1% podstawy jej wymiaru za każdy pełny rok ponad 25 lat pracy górniczej, równorzędnej i okresów zaliczalnych do pracy górniczej (art. 2—4), nie dłużej jednak niż do osiągnięcia wieku 60 lat.

3. Zamiast wzrostu przewidzianego w ust. 2 przyznaje się, jeżeli jest to korzystniejsze dla pracownika, wzrost emerytury przewidziany w ustawie o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym na warunkach i w wysokości określonych w art. 22 ust. 2 tej ustawy.

4. Górnicza emerytura obliczona w myśl ust. 1—3 wzrasta o 15%.

5. Kwota górniczej emerytury wraz z dodatkami, z wyjątkiem dodatków rodzinnych oraz dodatku z tytułu zaliczenia do I grupy inwalidów, nie może przekraczać przeciętnego zarobku, przyjętego do podstawy jej wymiaru, po potrąceniu podatku od wynagrodzeń i składki na cele emerytalne. Nie dotyczy to kwot najniższych górniczych emerytur.

6. Wysokość górniczej emerytury może być na wniosek zainteresowanego ponownie ustalona w przypadku wykonywania przez pracownika pracy górniczej (art. 2 ust. 1) po ukończeniu 55 roku życia do ukończenia 60 roku życia. Ponownego ustalenia górniczej emerytury dokonuje się według zasad określonych w art. 6 ust. 1, po ostatecznym rozwiązaniu stosunku pracy.";

13) w art. 10:

a) w ust. 1 pkt 1 wyrazy „rentach górniczych" zastępuje się wyrazami „górniczych emeryturach i rentach",

b) w ust. 1 pkt 2 oznacza się jako pkt 3, a pkt 3 — jako pkt 2, w nowym pkt 3 przecinek na końcu tego punktu zastępuje się średnikiem i dodaje się wyrazy „do powyższego okresu dziesięcioletniego nie wlicza się okresu pobierania górniczej renty inwalidzkiej lub renty inwalidzkiej przysługującej na podstawie innych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym.",

c) dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Górnicza renta inwalidzka przewidziana w niniejszej ustawie w razie inwalidztwa powstałego wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej przysługuje, jeżeli pracownik nie ma prawa do renty na podstawie ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o świadczeniach pieniężnych przysługujących w razie wypadków przy pracy (Dz. U. Nr 3, poz. 8).";

14) art. 11 otrzymuje brzmienie:

„Art. 11. Zaliczanie do grup inwalidów następuje na zasadach określonych w przepisach ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym, z tym że dla pracowników, którzy ostatnio przed zgłoszeniem wniosku o górniczą rentę inwalidzką wykonywali:

1) prace górnicze (art. 2 ust. 1) — za dotychczasowe zatrudnienie przyjmuje się te prace,

2) prace równorzędne z pracą górniczą (art. 2 ust. 2) — za dotychczasowe zatrudnienie przyjmuje się prace górnicze wykonywane przed przejściem do prac równorzędnych.";

15) art. 12 skreśla się;

16) art. 13—16 otrzymują brzmienie:

„Art. 13. 1. Górnicza renta inwalidzka wynosi miesięcznie:

Dla zaliczonych do grupy inwalidów	Procent podstawy wymiaru renty		
	do 1.500 zł	od nadwyżki ponad 1.500 zł do 2.000 zł	od nadwyżki ponad 2.000 zł
I i II	65	30	20
III	45	20	

2. Górnicza renta inwalidzka (ust. 1) wzrasta za każdy pełny rok ponad 5 lat okresów pracy górniczej, pracy równorzędnej i okresów zaliczalnych do pracy górniczej, nie więcej jednak niż za 20 lat — o 0,5% podstawy wymiaru renty dla zaliczonych do I lub II grupy inwalidów oraz o 0,4% — dla zaliczonych do III grupy inwalidów.

3. Górnicza renta inwalidzka obliczona w myśl ust. 1 i 2 wzrasta o 15%.

4. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia przypadki, w których rencistom zaliczonym do

III grupy inwalidów przysługują górnicze renty inwalidzkie w wysokości przewidzianej dla zaliczonych do II grupy inwalidów — w razie niemożności uzyskania przez nich pracy odpowiedniej do ich stanu zdrowia i kwalifikacji.

Art. 14. Górnicza renta inwalidzka obliczona w myśl art. 13 wzrasta o 10%, nie mniej jednak niż o 120 zł, dla pracowników, u których inwalidztwo powstało wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej, jeżeli nie osiągają zarobku z tytułu zatrudnienia lub dochodu z innych źródeł.

Art. 15. Do górniczej renty inwalidzkiej ma odpowiednie zastosowanie przepis art. 9 ust. 5.

Art. 16. 1. Osobie uprawnionej do górniczej renty inwalidzkiej z tytułu inwalidztwa powstałego z innych przyczyn niż wypadek w zatrudnieniu lub choroba zawodowa i zaliczonej do III lub do II grupy inwalidów, która wykonuje zatrudnienie, wymierza się górniczą inwalidzką rentę wyrównawczą, jeżeli:

1) wykonuje zatrudnienie z przeciętnym miesięcznym zarobkiem niższym niż 75% podstawy wymiaru renty inwalidzkiej oraz

2) nie przekroczyła wieku: mężczyzna 65 lat, kobieta 60 lat.

2. Wysokość górniczej inwalidzkiej renty wyrównawczej stanowi różnicę pomiędzy podstawą wymiaru górniczej renty inwalidzkiej a przeciętnym miesięcznym zarobkiem, z tym że inwalidzka renta wyrównawcza nie może przekraczać 50% renty łącznie z kwotami wzrostu i dodatkami, z wyjątkiem dodatków rodzinnych.

3. Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia szczegółowe zasady obliczania i wypłacania górniczej inwalidzkiej renty wyrównawczej. W rozporządzeniu tym Rada Ministrów może w uzasadnionych przypadkach ustalić inną niż określona w ust. 2 granicę wysokości renty wyrównawczej.";

17) w art. 17:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Górnicza renta wdowia przysługuje wdowie po pracowniku, który w chwili śmierci:

1) spełniał warunki wymagane do uzyskania górniczej emerytury lub renty inwalidzkiej albo

2) miał ustalone prawo do jednego z tych świadczeń.

W razie śmierci pracownika (rencisty) wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej, górnicza renta wdowia przewidziana w niniejszej ustawie przysługuje, jeżeli wdowa nie ma prawa do renty rodzinnej na podstawie ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o świadczeniach pieniężnych przysługujących w razie wypadków przy pracy (Dz. U. Nr 3, poz. 8).",

b) w ust. 2 wyrazy „w art. 45 dekretu" zastępuje się wyrazami „w art. 33 ust. 1 ustawy",

c) ust. 3 i 4 skreśla się,

d) ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. Wdowa, która zawarła związek małżeński z rencistą, ma prawo do górniczej renty wdowiej, jeżeli:

1) małżeństwo trwało co najmniej 3 lata lub

2) śmierć rencisty nastąpiła wskutek wypadku albo

3) z małżeństwa tego lub ze związku istniejącego przed zawarciem małżeństwa zrodziło się dziecko.";

18) art. 18 otrzymuje brzmienie:

„Art. 18. 1. Górnicza renta wdowia wynosi miesięcznie:

Procent podstawy wymiaru		
do 1.500 zł	od nadwyżki ponad 1.500 zł do 2.000 zł	od nadwyżki ponad 2.000 zł
45	30	20

2. Górnicza renta wdowia obliczona według przepisu ust. 1 wzrasta o 0,4% podstawy jej wymiaru za każdy pełny rok ponad 5 lat okresów pracy górniczej, pracy równorzędnej i okresów zaliczalnych do pracy górniczej zmarłego pracownika, nie więcej jednak niż za 20 lat.

3. Górnicza renta wdowia wzrasta o 10% kwoty obliczonej w myśl ust. 1 i 2, jeżeli żywiciel zmarł wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej.

4. Górnicza renta wdowia wzrasta o 15% kwoty obliczonej w myśl ust. 1—3, jeżeli wdowa:

1) ukończyła 50 lat lub

2) jest inwalidą albo

3) wychowuje dzieci lub rodzeństwo pracownika uprawnione do renty rodzinnej w wieku do lat 16.

5. Wdowie po pracowniku zmarłym wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej, osiągającej zarobek z tytułu zatrudnienia lub dochód z innych źródeł, przysługuje górnicza renta wdowia bez wzrostów określonych w ust. 3 i 4;

19) w art. 19:

a) w ust. 1 wyrazy „w dekrecie" zastępuje się wyrazami „w ustawie",

b) w ust. 2 wyrazy „w dekrecie", „dekretu" i „tego dekretu" zastępuje się odpowiednio wyrazami „w ustawie", „ustawy" i „tej ustawy",

c) ust. 3 i 4 otrzymują brzmienie:

„3. Jeżeli prawo do górniczej renty wdowiej uległo zawieszeniu, renta rodzinna dla pozostałych członków rodziny:

1) przysługuje w wysokości odpowiadającej ich liczbie bez stosowania przepisu ust. 2,

2) wzrasta o 15% kwoty obliczonej w myśl art. 38 ust. 1—3 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym.

4. Do łącznej kwoty górniczej renty wdowiej i renty rodzinnej dla pozostałych członków rodziny ma odpowiednie zastosowanie przepis art. 9 ust. 5.";

20) tytuł rozdziału V otrzymuje brzmienie:

„Dodatki do górniczych emerytur i rent.";

w art. 20 wyrazy „rentę starczą lub" zastępuje się wyrazami „emeryturę lub rentę", wyrazy „dodatków do renty" zastępuje się wyrazami „dodatków do górniczej emerytury lub renty", a wyrazy „w dekrecie" zastępuje się wyrazami „w ustawie";

21) art. 21 skreśla się;

22) w art. 22 wyrazy „rentę górniczą" zastępuje się wyrazami „górniczą emeryturę lub rentę", a wyrazy „dodatek do renty w wysokości 25% renty" zastępuje się wyrazami „dodatek do górniczej emerytury lub renty w wysokości 25% emerytury lub renty";

23) w art. 23 wyrazy „rentę starczą, inwalidzką" zastępuje się wyrazami „emeryturę, rentę inwalidzką" oraz skreśla się wyrazy „do renty";

24) w art. 24 wyrazy „rentę górniczą lub" zastępuje się wyrazami „górniczą emeryturę lub rentę albo", a wyrazy „w dekrecie" — zastępuje się wyrazami „w ustawie";

25) w art. 25 wyrazy „Rencistom pobierającym rentę górniczą" zastępuje się wyrazami „Osobom pobierającym górnicze emerytury lub renty", a wyrazy „ w dekrecie" zastępuje się wyrazami „w ustawie";

26) tytuł rozdziału VIII otrzymuje brzmienie:

„Górnicze emerytury lub renty w szczególnych przypadkach.";

27) w art. 28:

a) w ust. 1 i 3 wyrazy „prawo do górniczej renty starczej lub inwalidzkiej" zastępuje się wyrazami „prawo do górniczej emerytury lub renty inwalidzkiej",

b) w ust. 1 dwukrotnie użyte wyrazy „przepisami o rentach górniczych" zastępuje się wyrazami „przepisami o górniczych emeryturach i rentach",

c) w ust. 1—3 wyrazy „górniczej renty starczej", zastępuje się wyrazami „górniczej emerytury";

28) w art. 29 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Przepis ust. 1 stosuje się, jeżeli pracownik powrócił do pracy w kopalni węgla kamiennego najpóźniej do dnia 31 grudnia 1968 r.";

29) w art. 30 wyrazy „rentę górniczą inwalidom lub starcom, którzy nie odpowiadają niektórym warunkom wymaganym do uzyskania renty górniczej", zastępuje się wyrazami „górniczą emeryturę lub rentę inwalidzką osobom, które nie odpowiadają niektórym warunkom wymaganym dla uzyskania górniczej emerytury lub renty";

30) w art. 31:

a) w ust. 1 wyrazy „renty górniczej" zastępuje się wyrazami „górniczej emerytury lub renty" oraz przed wyrazem „rencistach" dodaje się wyrazy „emerytach lub",

b) w ust. 2 wyrazy „rent górniczych" zastępuje się wyrazami „górniczych emerytur lub rent" oraz po wyrazach „prawa do tych" dodaje się wyrazy „emerytur lub";

31) art. 32 skreśla się;

32) art. 35 umieszcza się w rozdziale XI i równocześnie nadaje mu się brzmienie:

„Art. 35. 1. W sprawach nie unormowanych niniejszą ustawą stosuje się odpowiednio przepisy art. 5, 7, 8, 12, 13, 15, 17, 18, 29, 36, 41—44, 46, 48, 49—52, 60—64, 66—92, 114 i 117—124 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym.

2) Przy stosowaniu w zakresie zamiany górniczej renty inwalidzkiej na górniczą emeryturę art. 29 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym za zatrudnienie uważa się pracę górniczą lub równorzędną wraz z okresami zaliczalnymi (art. 2—4).

3. Przy stosowaniu do górniczych emerytur lub rent art. 70,71 i 73 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym za zatrudnienie uważa się pracę górniczą lub równorzędną (art. 2 ust. 1 i 2), wykonywane po dniu 1 lipca 1954 r., a za wypadek w zatrudnieniu lub chorobę zawodową — wypadek w zatrudnieniu lub chorobę zawodową, określone w art. 7.

4. W razie śmierci pracownika, który zgłosił wniosek o górniczą emeryturę lub rentę inwalidzką, uprawnienia wynikające ze zgłoszonego wniosku przechodzą na wdowę, niezależnie od spełnienia warunków pozostawania na utrzymaniu określonego w art. 79 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym.".

Art. 2. 1. Przepisy ustawy z dnia 28 maja 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin (Dz. U. z 1958 r. Nr 23, poz. 99) w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, zwane dalej „przepisami o górniczych emeryturach i rentach", stosuje się do spraw o świadczenia wszczętych na skutek wniosków zgłoszonych po wejściu w życie ustawy, z tym że przy ocenie prawa do świadczeń za okres przed dniem 1 stycznia 1968 r. oraz ustalaniu wysokości świadczeń za ten okres stosuje się przepisy dotychczasowe.

2. Do spraw o świadczenia wszczętych na skutek wniosków zgłoszonych przed wejściem w życie ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe.

3. Wnioski o rozpatrzenie spraw załatwionych odmownie prawomocnymi decyzjami na podstawie przepisów dotychczasowych, zgłoszone po wejściu w życie ustawy, nie podlegają rozpatrzeniu, z wyjątkiem przypadków określonych w ust. 4 i 5.

4. Rozpatrzeniu na podstawie przepisów o górniczych emeryturach i rentach podlegają wnioski:

1) osób, które nie odpowiadały warunkom wymaganym do uzyskania świadczeń na podstawie przepisów dotychczasowych, jeżeli osoby te odpowiadają warunkom do uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o górniczych emeryturach i rentach,

2) osób, które przedłożyły nowe dowody mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość, uzasadniające ponowne ustalenie prawa do świadczeń lub ich wysokości w myśl art. 68 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym.

5. Rozpatrzeniu na podstawie przepisów o górniczych emeryturach i rentach podlegają również wnioski osób, którym zgodnie z przepisami dotychczasowymi odmówiono:

1) górniczej renty starczej — jeżeli osoby te osiągnęły wymagany do uzyskania górniczej emerytury:

a) okres zatrudnienia, gdy renty tej odmówiono z braku tego okresu,

b) wiek emerytalny, gdy renty tej odmówiono z powodu nieosiągnięcia tego wieku;

2) górniczej renty inwalidzkiej — jeżeli osoby te:

a) osiągnęły wymagany do uzyskania tej renty okres zatrudnienia, gdy renty odmówiono z braku tego okresu,

b) przedłożą zaświadczenie zakładu społecznego służby zdrowia, stwierdzające istotne pogorszenie stanu ich zdrowia w ciągu 2 lat od ustania zatrudnienia lub od ustania prawa do górniczej renty inwalidzkiej, gdy renty tej odmówiono z braku inwalidztwa.

Art. 3. 1. Osobom pobierającym górnicze renty na podstawie dotychczasowych przepisów przyznaje się z urzędu — zamiast tych rent — górnicze emerytury lub odpowiednie górnicze renty, określone w przepisach o górniczych emeryturach i rentach, przy zastosowaniu następujących zasad:

1) zamiast górniczych rent starczych przyznaje się górnicze emerytury, z tym że wzrost przewidziany:

a) w art. 9 ust. 2 przepisów o górniczych emeryturach i rentach — przyznaje się w wysokości odpowiadającej liczbie lat, za które był wypłacany dodatek za ponad 25 lat pracy górniczej, równorzędnej i okresów zaliczalnych do pracy górniczej,

b) w art. 9 ust. 3 powyższych przepisów — przyznaje się na wniosek zainteresowanego;

2) przyjmuje się, że okres pracy górniczej rencistów, którym przyznano górnicze renty inwalidzkie, wynosi:

a) 25 lat — jeżeli inwalidztwo powstało wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej, określonych w art. 7 powyższych przepisów,

b) 15 lat — w przypadkach nie wymienionych pod lit. a), jeżeli przy ustalaniu wysokości górniczej renty inwalidzkiej na podstawie dotychczasowych przepisów przyjęto krótszy okres pracy górniczej, równorzędnej wraz z okresami zaliczalnymi do pracy górniczej;

3) zasady określone w pkt 2 stosuje się odpowiednio przy ustalaniu wysokości górniczych rent wdowich;

4) przepisów art. 9 ust. 5, art. 15 i art. 19 ust. 4 przepisów o górniczych emeryturach i rentach nie stosuje się do górniczych rent przyznanych:

a) przed dniem 1 stycznia 1962 r.;

b) w okresie od dnia 1 stycznia 1962 r. do dnia 31 grudnia 1967 r., jeżeli podwyższenie górniczej emerytury lub renty nie przekracza kwot wynikających z art. 97 ust. 3 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym.

2. Przy przyznawaniu górniczych emerytur lub rent w myśl ust. 1 stosuje się przepisy art. 97 ust. 2—4, art. 99 ust. 1, art. 100—107, 110 i 116 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się również do spraw o świadczenia wszczętych na podstawie wniosków zgłoszonych przed wejściem w życie ustawy, które załatwione zostały po tej dacie.

4. Przy stosowaniu przepisów, o których mowa w ust. 2, uważa się odpowiednio:

1) za rentę starczą — górniczą rentę starczą,

2) za emeryturę — górniczą emeryturę,

3) za rentę inwalidzką — górniczą rentę inwalidzką,

4) za rentę rodzinną — górniczą rentę wdowią.

Art. 4. 1. W okresie od dnia 1 stycznia 1968 r. do dnia 31 grudnia 1969 r. górnicza emerytura lub renta przyznana na podstawie wniosku zgłoszonego po wejściu w życie ustawy przysługuje — przez pierwsze 12 miesięcy, licząc od daty, od której ją przyznano — w wysokości odpowiedniej renty, która przysługiwałaby na podstawie przepisów dotychczasowych, powiększonej o 60% różnicy pomiędzy tą rentą a emeryturą lub rentą obliczoną w myśl przepisów o górniczych emeryturach i rentach.

2. Przepis ust. 1 stosuje się również do górniczych emerytur i rent przyznanych zamiast górniczych rent przysługujących na podstawie przepisów dotychczasowych, w przypadkach gdy wniosek o rentę zgłoszono po dniu 30 czerwca 1967 r., z tym że okres 12 miesięcy, o którym mowa w tym ustępie, liczy się od dnia 1 stycznia 1968 r.

3. Przy ustalaniu wysokości górniczych emerytur i rent, o których mowa w ust. 1 i 2, stosuje się przepisy art. 98, 99 ust. 1, art. 100—106, 108 ust. 2—5, art. 110 i 116 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym, a w stosunku do górniczych emerytur i rent, o których mowa w ust. 2 — ponadto art. 97 ust. 2—4 tej ustawy.

Art. 5. Do czasu wydania przepisów wykonawczych przewidzianych w niniejszej ustawie obowiązują przepisy wykonawcze wydane na podstawie ustawy z dnia 28 maja 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin (Dz. U. z 1958 r. Nr 23, poz. 99) ze zmianami wynikającymi z niniejszej ustawy.

Art. 6. Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac ogłosi w Dzienniku Ustaw jednolity tekst ustawy z dnia 28 maja 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin (Dz. U. z 1958 r. Nr 23, poz. 99) z uwzględnieniem zmian wynikających z przepisów ogłoszonych przed dniem wydania jednolitego tekstu i z zastosowaniem ciągłej numeracji artykułów, ustępów i punktów.

Art. 7. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 stycznia 1968 r.

Przewodniczący Rady Państwa: *E. Ochab*
Sekretarz Rady Państwa: *J. Horodecki*

27

USTAWA

z dnia 23 stycznia 1968 r.

o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin.

(Dziennik Ustaw z dnia 27 stycznia 1968 r. Nr 3, poz. 10)

Rozdział 1.

Przepisy ogólne.

Art. 1. 1. Na warunkach określonych w ustawie przysługuje:

1) pracownikom kolejowym — prawo do kolejowych emerytur i kolejowych rent inwalidzkich,

2) członkom ich rodzin — prawo do kolejowych rent rodzinnych

oraz do świadczeń w naturze i innych świadczeń dodatkowych przewidzianych w ustawie.

2. Użyte w ustawie określenie:

1) kolejowa renta — oznacza kolejową rentę inwalidzką i kolejową rentę rodzinną,

2) rencista — oznacza osobę mającą ustalone prawo do kolejowej emerytury lub renty.

Art. 2. 1. Pracownikami kolejowymi w rozumieniu ustawy są osoby pozostające w stosunku pracy na podstawie mianowania lub umowy o pracę albo na podstawie umowy o naukę zawodu, o przyuczenie do określonej pracy lub o odbycie wstępnego stażu pracy w jednostkach (komórkach) organizacyjnych resortu komunikacji, w których pracownikom przysługuje dodatek za wysługę lat, przewidziany w dekrecie z dnia 21 kwietnia 1954 r. o niektórych prawach i obowiązkach pracowników kolejowych (Dz. U. Nr 16, poz. 59 z późniejszymi zmianami), zwany w dalszym ciągu „dodatkiem za wysługę lat".

2. Pracownikami kolejowymi w rozumieniu ustawy są również osoby, które zachowały prawo do dodatku za wysługę lat, a zatrudnione są na podstawie mianowania lub umowy o pracę w jednostkach (komórkach) organizacyjnych resortu komunikacji, w których pracownikom według obowiązującego ich systemu płac nie przysługuje dodatek za wysługę lat.

3. Nie są pracownikami kolejowymi w rozumieniu ustawy osoby zatrudnione sezonowo w jednostkach (komórkach) organizacyjnych określonych w ust. 1 albo zatrudnione w kolejowych gospodarstwach rolnych.

Art. 3. 1. Za okresy zatrudnienia na kolei uważa się okresy zatrudnienia pracowników kolejowych w jednostkach (komórkach) organizacyjnych resortu komunikacji, w których pracownikom przysługuje dodatek za wysługę lat (art. 2 ust. 1), oraz okresy zatrudnienia pracowników, którzy zachowali prawo do tego dodatku (art. 2 ust. 2).

2. W zakresie uprawnień do kolejowych emerytur i rent rozróżnia się okresy zatrudnienia na kolei:

1) na stanowiskach uprawniających do dodatku za wysługę lat,

2) na innych stanowiskach.

3. Każdy pełny rok stałego zatrudnienia (ust. 1) na parowozie, elektrowozie lub motowozie, w służbie konduktorskiej przy obsłudze pociągów oraz na stanowiskach manewrowych, ustawiaczy i starszych ustawiaczy przy przetokach liczy się jako 14 miesięcy zatrudnienia na kolei.

Art. 4. 1. Za okresy równorzędne z okresami zatrudnienia na kolei, określonymi w art. 3 ust. 2 pkt 1, uważa się okresy:

1) pobierania z tytułu zatrudnienia na kolei zasiłków z ubezpieczenia na wypadek choroby lub macierzyństwa;

2) zatrudnienia lub pełnienia funkcji w Związku Zawodowym Pracowników Kolejowych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w czasie bezpłatnego urlopu udzielonego pracownikowi kolejowemu;

3) zatrudnienia, jednak nie dłuższego niż 5 lat, licząc od ustania zatrudnienia na kolei, jeżeli zatrudnienie na kolei ustało wskutek:

a) przejścia za zgodą właściwego organu do zatrudnienia w resorcie komunikacji nie będącego zatrudnieniem na kolei,

b) przejścia z zatrudnienia na kolei do zatrudnienia w naczelnych organach władzy i administracji państwowej,

c) skierowania do pracy społeczno-politycznej, z tym że dla pracowników, którzy w dniu 1 lipca 1956 r. pełnili funkcje społeczno-polityczne, bieg 5-letniego terminu rozpoczyna się od dnia 1 lipca 1956 r.; okresy pracy społeczno-politycznej, wykonywanej przez tych pracowników do dnia 1 lipca 1965 r., uważa się w całości za okresy zatrudnienia na kolei,

d) objęcia funkcji z wyboru, jeżeli w związku z wyborem powstał stosunek pracy,

e) przejścia za zgodą właściwego organu do zatrudnienia na kolejach użytku niepublicznego,

f) przejścia za zgodą właściwego organu do zatrudnienia w innych resortach w celu zorganizowania lub budowy transportu kolejowego;

4) zatrudnienia w międzynarodowych organizacjach kolejowych i w zagranicznych placówkach kolejowych po przejściu do tej pracy z zatrudnienia na kolei;

5) wykonywania zatrudnienia za granicą przez specjalistów w czasie trwania stosunku pracy z koleją;

6) zatrudnienia poza koleją w czasie przerwy w zatrudnieniu na kolei, spowodowanej zwolnieniem z zatrudnienia na kolei, jeżeli zwolnienie to uznała za niesłuszne komisja rehabilitacyjna, działająca przy kolejowym zakładzie pracy, powołana przez b. Ministra Kolei, i jeżeli pracownik po przerwie ponownie podjął zatrudnienie na kolei;

7) zatrudnienia, jednak nie dłuższego niż 5 lat, w jednostkach (komórkach) resortu komunikacji, w których pracownikom nie przysługuje dodatek za wysługę lat, jeżeli nastąpiło przejście z tego zatrudnienia do zatrudnienia na kolei określonego w art. 3 ust. 2 pkt 1.

2. Okresy, o których mowa w ust. 1 pkt 1—6, uważa się za okresy równorzędne z okresami zatrudnienia na kolei określonymi w art. 3 ust. 2 pkt 1, pod warunkiem że przejście do zatrudnienia w tych okresach nastąpiło z zatrudnienia na kolei, wykonywanego na stanowiskach uprawniających do dodatku za wysługę lat.

3. Prezes Rady Ministrów może uznać za okresy równorzędne z okresami zatrudnienia na kolei (ust. 1) okresy zatrudnienia w kolejowych jednostkach organizacyjnych, które po Wyzwoleniu przez okres do 5 lat były podporządkowane innym resortom.

4. Minister Komunikacji w porozumieniu z Przewodniczącym Komitetu Pracy i Płac może w drodze rozporządzenia uznać za zatrudnienie wykonywane na kolei okresy zatrudnienia na kolejach innych państw oraz określić zasady i tryb zaliczania tych okresów.

Art. 5. Za okresy zaliczalne do okresów zatrudnienia na kolei, określonych w art. 3 ust. 2 pkt 1, uważa się okresy:

1) wymienione w art. 10 ust. 1 pkt 4—12 i 14 ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 6), zwanej dalej „ustawą o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym", jeżeli przed tymi okresami pracownik był zatrudniony na kolei;

2) wojskowej służby zawodowej i nadterminowej pełnionej w Wojsku Polskim po dniu 31 sierpnia 1939 r.;

3) zatrudnienia poza koleją w okresie po dniu 1 września 1939 r. do dnia 8 maja 1945 r. pracowników, którzy w dniu 1 września 1939 r. byli zatrudnieni na kolei, a którzy w Polsce Ludowej podjęli ponownie zatrudnienie na kolei;

4) studiów w szkołach wyższych, zaliczonych za opłatą do wysługi emerytalnej na podstawie kolejowych przepisów emerytalnych, obowiązujących do dnia 31 grudnia 1954 r.;

5) pracy w b. Ministerstwie Transportu Drogowego i Lotniczego pracowników, którzy w dniu 13 marca 1951 r. byli pracownikami kolejowymi i na podstawie przepisów o zmianach w organizacji i zakresie działania naczelnych organów administracji państwowej w niektórych gałęziach przemysłu, budownictwa i komunikacji przeszli do pracy w Ministerstwie Komunikacji i uzyskali dodatek za wysługę lat.

Art. 6. 1. Podstawę wymiaru kolejowej emerytury

lub renty stanowi przeciętny miesięczny zarobek z okresu:

1) ostatnich 12 miesięcy zatrudnienia na kolei (art. 3) lub równorzędnego z zatrudnieniem na kolei (art. 4) albo

2) kolejnych 24 miesięcy zatrudnienia, dowolnie wybranych przez zainteresowanego z okresu ostatnich 12 lat zatrudnienia na kolei (art. 3) lub zatrudnienia równorzędnego z zatrudnieniem na kolei (art. 4).

2. Osoba zainteresowana może wystąpić w ciągu 3 lat od wydania decyzji przyznającej emeryturę lub rentę o zmianę okresu, z którego zarobki zostały przyjęte do obliczenia podstawy wymiaru emerytury lub renty. W uzasadnionych przypadkach Minister Komunikacji może wyrazić zgodę na rozpatrzenie wniosku zgłoszonego po tym terminie.

3. Minister Komunikacji wyda w drodze rozporządzenia szczegółowe przepisy w sprawie obliczania podstawy wymiaru kolejowej emerytury i renty.

Art. 7. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia podwyższać kolejowe emerytury i renty oraz dodatki do emerytur i rent.

Rozdział 2.

Kolejowa emerytura.

Art. 8. 1. Kolejowa emerytura przysługuje pracownikowi kolejowemu, który spełnił łącznie następujące warunki:

1) ma wymagany okres zatrudnienia na kolei (art. 3) łącznie z okresami równorzędnymi (art. 4 i okresami zaliczalnymi (art. 5) do okresów zatrudnienia na kolei,

2) osiągnął wiek emerytalny: mężczyzna 60 lat, kobieta 55 lat,

3) wiek emerytalny osiągnął w okresie zatrudnienia na kolei (art. 3) lub w okresie równorzędnym z okresem zatrudnienia na kolei (art. 4) albo w ciągu 2 lat po upływie tych okresów.

2. Warunek określony w ust. 1 pkt 1 spełnia pracownik, który:

1) przebył w zatrudnieniu na kolei na stanowiskach uprawniających do dodatku za wysługę lat (art. 3 ust. 2 pkt 1) łącznie z okresami równorzędnymi (art. 4) i zaliczalnymi (art. 5) do tego zatrudnienia co najmniej: mężczyzna 25 lat, kobieta 20 lat, w tym na stanowiskach uprawniających do dodatku za wysługę lat — co najmniej 15 lat albo

2) przebył w zatrudnieniu na kolei (art. 3) i poza koleją łącznie z okresami równorzędnymi (art. 4) i zaliczalnymi (art. 5) do okresów zatrudnienia na kolei co najmniej: mężczyzna 25 lat, kobieta 20 lat, pod warunkiem że:

a) okresy zatrudnienia na kolei na stanowiskach uprawniających do dodatków za wysługę lat (art. 3 ust. 2 pkt 1) łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do tego zatrudnienia stanowią więcej niż połowę przewidzianych wyżej okresów i przypadają w Polsce Ludowej oraz

b) okres zatrudnienia na stanowiskach uprawniających do dodatku za wysługę lat wynosi co najmniej 10 lat.

3. Warunek wymieniony w ust. 1 pkt 3 nie jest wymagany od pracownika, który przebył w zatrudnieniu na kolei (art. 3) łącznie z okresami równorzędnymi (art. 4) i zaliczalnymi (art. 5) do okresów zatrudnienia na kolei: mężczyzna 35 lat, kobieta 30 lat.

Art. 9. Pracownikowi kolejowemu, który nie spełnia warunków określonych w art. 8, przysługuje kolejowa emerytura, jeżeli spełnia warunki wymagane dla uzyskania emerytury, przewidziane w ustawie o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym, z tym że warunki wymagane do nabycia prawa do tej emerytury muszą być spełnione w okresie zatrudnienia na kolei (art. 3) lub w okresie równorzędnym z zatrudnieniem na kolei (art. 4) albo w ciągu 2 lat po upływie tych okresów.

Art. 10. 1. Kolejowa emerytura wynosi miesięcznie:

Procent podstawy wymiaru emerytury		
od 1500 zł	od nadwyżki ponad 1500 zł do 2000 zł	od nadwyżki ponad 2000 zł
80	55	25

2. Kolejowa emerytura wzrasta o 1% podstawy jej wymiaru za każdy pełny rok ponad 25 lat okresów zatrudnienia na kolei (art. 3) łącznie z okresami równorzędnymi (art. 4) i zaliczalnymi (art. 5) do okresów zatrudnienia na kolei, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia wieku: 60 lat przez mężczyznę, 55 lat przez kobietę.

3. Zamiast wzrostu przewidzianego w ust. 2 przyznaje się, jeżeli jest to korzystniejsze dla pracownika, wzrost emerytury przewidziany w ustawie o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym na warunkach i w wysokości określonych w art. 22 ust. 2 tej ustawy.

4. Kolejowa emerytura obliczona w myśl ust. 1—3 wzrasta o kwotę wynoszącą do 10% tej emerytury dla pracowników, którzy spełniają warunki określone w art. 8.

5. Kwota kolejowej emerytury wraz z dodatkami, z wyjątkiem dodatków rodzinnych oraz dodatku z tytułu zaliczenia do I grupy inwalidów, nie może przekraczać przeciętnego zarobku, przyjętego do podstawy jej wymiaru, po potrąceniu podatku od wynagrodzeń i składki na cele emerytalne. Nie dotyczy to kwot najniższych kolejowych emerytur.

6. Minister Komunikacji w porozumieniu z Przewodniczącym Komitetu Pracy i Płac określa wysokość wzrostu kolejowej emerytury w granicach do 10% (ust. 4) dla poszczególnych grup pracowników kolejowych.

Rozdział 3.

Kolejowa renta inwalidzka.

Art. 11. 1. Kolejowa renta inwalidzka przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

1) ma wymagany okres zatrudnienia na kolei (art. 3) łącznie z okresami równorzędnymi (art. 4) i okresami zaliczalnymi (art. 5) do okresów zatrudnienia na kolei,

2) stał się inwalidą wskutek wypadku w zatrudnieniu na kolei (art. 3) lub w zatrudnieniu równo-

rzędnym z zatrudnieniem na kolei (art. 4) albo wskutek nabytej w tych zatrudnieniach choroby zawodowej lub wskutek innych przyczyn,

3) stał się inwalidą w okresie zatrudnienia na kolei (art. 3) lub w zatrudnieniu równorzędnym z zatrudnieniem na kolei (art. 4) albo w ciągu 18 miesięcy, a w razie choroby zawodowej — w ciągu 2 lat po upływie tych okresów.

2. W przypadku ustania prawa do kolejowej renty inwalidzkiej z powodu braku inwalidztwa zainteresowanemu przysługuje kolejowa renta w razie ponownego powstania inwalidztwa, jeżeli:

1) spełnia warunki określone w ust. 1 lub

2) od ustania prawa do renty do daty ponownego inwalidztwa nie upłynął okres 18 miesięcy, a w razie choroby zawodowej — okres 2 lat.

3. Kolejowa renta inwalidzka przewidziana w niniejszej ustawie w razie inwalidztwa powstałego wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej przysługuje, jeżeli pracownik nie ma prawa do renty z kolei na podstawie ustawy z dnia 23 stycznia 1958 r. o świadczeniach pieniężnych przysługujących w razie wypadków przy pracy (Dz. U. Nr 3, poz. 8).

Art. 12. 1. Okres zatrudnienia wymagany do uzyskania kolejowej renty inwalidzkiej wynosi dla pracownika, który stał się inwalidą w wieku:

powyżej 18 lat do 20 lat — 1 rok
„ 20 lat do 22 lat — 2 lata
„ 22 lat do 25 lat — 3 lata
„ 25 lat do 30 lat — 4 lata
„ 30 lat — 5 lat.

2. Okres 5 lat zatrudnienia wymagany od pracownika w wieku powyżej 30 lat powinien przypadać na okres ostatnich 10 lat przed zgłoszeniem wniosku o rentę inwalidzką, a jeżeli zainteresowany w chwili zgłoszenia wniosku nie pozostaje w zatrudnieniu — przed ustaniem ostatniego zatrudnienia; do powyższego okresu dziesięcioletniego nie wlicza się okresów pobierania renty inwalidzkiej lub rodzinnej.

3. Warunek posiadania wymaganego okresu zatrudnienia uważa się za spełniony, mimo że pracownik w chwili powstania inwalidztwa nie ma okresu zatrudnienia wymaganego w myśl ust. 1 dla jego wieku, jeżeli w chwili osiągnięcia tego wieku miał okres zatrudnienia wymagany dla wieku bezpośrednio niższego i jeżeli pracował bez przerwy od osiągnięcia górnej granicy tego niższego wieku do daty powstania inwalidztwa.

4. Warunek posiadania wymaganego okresu zatrudnienia uważa się za spełniony, jeżeli pracownik ma jakikolwiek okres zatrudnienia, a inwalidztwo powstało:

1) wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej,

2) w wieku poniżej 18 lat,

3) w wieku poniżej 20 lat, jeżeli pracownik rozpoczął zatrudnienie na kolei (art. 3) przed ukończeniem 18 lat i pozostawał w nim bez przerwy do daty powstania inwalidztwa.

5. Okres zatrudnienia wymagany do renty inwalidzkiej może być krótszy niż określony w ust. 1, lecz ma wynosić co najmniej 1 rok dla pracownika, który spełnia łącznie następujące warunki:

1) po ukończeniu szkoły średniej podjął dalszą naukę w szkole,

2) podjął zatrudnienie na kolei (art. 3) przed ukończeniem 26 lat życia i w ciągu 6 miesięcy od ustania dalszej nauki (pkt 1),

3) wykonywał zatrudnienie na kolei (art. 3) bez przerwy do powstania inwalidztwa.

Art. 13. 1. Kolejowa renta inwalidzka wynosi miesięcznie:

Dla zaliczonych do grupy inwalidów	Procent podstawy wymiaru renty		
	od 1500 zł	od nadwyżki ponad 1500 zł do 2000 zł	od nadwyżki ponad 2000 zł
I i II	65	30	20
III	45	20	

2. Kolejowa renta inwalidzka (ust. 1) wzrasta za każdy pełny rok ponad 5 lat okresów zatrudnienia na kolei (art. 3), okresów równorzędnych (art. 4) i zaliczalnych (art. 5) do okresów zatrudnienia na kolei przypadających w Polsce Ludowej, nie więcej jednak niż za 20 lat — o 0,5% podstawy wymiaru renty dla zaliczonych do I lub II grupy inwalidów oraz o 0,4% — dla zaliczonych do III grupy inwalidów.

3. Kolejowa renta inwalidzka obliczona w myśl ust. 1 i 2 wzrasta o kwotę wynoszącą do 10% tej renty, jeżeli pracownik:

1) stał się inwalidą w czasie zatrudnienia określonego w art. 3 ust. 2 pkt 1 lub w okresie równorzędnym z tym zatrudnieniem (art. 4) albo w ciągu 18 miesięcy, a w razie choroby zawodowej — w ciągu 2 lat po upływie tych okresów oraz

2) przebył okres wymagany do przyznania renty w zatrudnieniu określonym w art. 3 ust. 2 pkt 1 z uwzględnieniem okresów równorzędnych (art. 4) i zaliczalnych (art. 5) do tego zatrudnienia albo stał się inwalidą wskutek wypadku w zatrudnieniu określonym w art. 3 ust. 2 pkt 1 lub w zatrudnieniu równorzędnym z tym zatrudnieniem (art. 4) albo wskutek choroby zawodowej powstałej w tych zatrudnieniach.

4. Kolejowa renta inwalidzka obliczona w myśl ust. 1 i 2 wzrasta o 5% dla tych pracowników, którzy nie mają prawa do wzrostu przewidzianego w ust. 3, a którzy z tytułu zatrudnienia w warunkach szkodliwych dla zdrowia spełniają warunki wymagane do uzyskania renty inwalidzkiej przewidzianej dla pracowników I kategorii zatrudnienia, określone w przepisach ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym.

Art. 14. Kolejową rentę inwalidzką obliczoną według przepisu art. 13 zwiększa się o 10%, nie mniej jednak niż o 120 zł, dla pracowników, u których inwalidztwo powstało wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej, jeżeli nie osiągają zarobku z tytułu zatrudnienia lub dochodu z innych źródeł.

Art. 15. Do kolejowych rent inwalidzkich mają odpowiednie zastosowanie przepisy art. 10 ust. 5 i 6.

Art. 16. 1. Osobie uprawnionej do kolejowej renty inwalidzkiej z tytułu inwalidztwa powstałego z innych przyczyn niż wypadek w zatrudnieniu lub choroba zawodowa, zaliczonej do III lub II grupy inwa-

lidów, wymierza się kolejową inwalidzką rentę wyrównawczą, jeżeli:

1) wykonuje zatrudnienie z przeciętnym miesięcznym zarobkiem niższym niż 75% podstawy wymiaru renty inwalidzkiej oraz

2) nie przekroczyła wieku: mężczyzna 65 lat, kobieta 60 lat.

2. Wysokość kolejowej inwalidzkiej renty wyrównawczej stanowi różnicę pomiędzy podstawą wymiaru kolejowej renty inwalidzkiej a przeciętnym miesięcznym zarobkiem osiąganym po uzyskaniu tej renty, z tym że kolejowa inwalidzka renta wyrównawcza nie może przekraczać 50% przysługującej pracownikowi kolejowej renty inwalidzkiej łącznie z kwotami wzrostu i dodatkami, z wyjątkiem dodatków rodzinnych.

3. Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia szczegółowe zasady obliczania i wypłacania kolejowej inwalidzkiej renty wyrównawczej. W rozporządzeniu tym Rada Ministrów może w uzasadnionych przypadkach ustalić inną niż określona w ust. 2 granicę wysokości renty wyrównawczej.

Art. 17. 1. Kolejowa renta inwalidzka ulega na wniosek rencisty zamianie na kolejową emeryturę, jeżeli rencista przebył w zatrudnieniu na kolei (art. 3) łącznie z okresami równorzędnymi (art. 4) i zaliczalnymi (art. 5) do okresów zatrudnienia na kolei: mężczyzna 25 lat, kobieta 20 lat i osiągnął wiek emerytalny przewidziany:

1) w art. 8 ust. 1 pkt 2, jeżeli spełnia ponadto warunki określone w art. 8 ust. 2,

2) w ustawie o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym, jeżeli nie spełnia warunków określonych w art. 8 ust. 2.

2. W przypadku określonym w ust. 1 pkt 1 kolejowa emerytura przysługuje w wysokości przewidzianej dla pracowników objętych przepisem art. 8, a w przypadku określonym w ust. 1 pkt 2 — w wysokości przewidzianej dla pracowników objętych przepisem art. 9.

3. W przypadkach określonych w ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio przepis art. 27 ust. 2.

Rozdział 4.

Kolejowa renta rodzinna.

Art. 18. 1. Kolejowa renta rodzinna przysługuje po pracowniku, który w chwili śmierci:

1) spełniał warunki wymagane do uzyskania kolejowej emerytury lub kolejowej renty inwalidzkiej albo

2) miał ustalone prawo do jednego z tych świadczeń.

2. W razie śmierci pracownika (rencisty) wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej renta rodzinna przewidziana w niniejszej ustawie przysługuje, jeżeli członkowie rodziny nie mają prawa do renty rodzinnej z kolei na podstawie ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o świadczeniach pieniężnych przysługujących w razie wypadków przy pracy (Dz. U. Nr 3, poz. 8).

Art. 19. 1. Kolejowa renta rodzinna wynosi miesięcznie:

Liczba członków rodziny uprawnionych do renty	Procent podstawy wymiaru		
	do 1500 zł	od nadwyżki ponad 1500 zł do 2000 zł	od nadwyżki ponad 2000 zł
jeden	45	30	20
dwóch	50		
trzech i więcej	65		

2. Kolejowa renta rodzinna (ust. 1) wzrasta o 0,4% podstawy jej wymiaru za każdy pełny rok ponad 5 lat okresów zatrudnienia na kolei (art. 3) łącznie z okresami równorzędnymi (art. 4) i zaliczalnymi (art. 5) do okresów zatrudnienia na kolei, przebytych przez żywiciela w Polsce Ludowej, nie więcej jednak niż za 20 lat.

3. Kolejową rentę rodzinną obliczoną w myśl przepisu ust. 1 i 2 zwiększa się o 10% nie mniej jednak niż o 120 zł, jeżeli żywiciel zmarł wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej.

4. Kolejowa renta rodzinna obliczona w myśl ust. 1—3 wzrasta o kwotę wynoszącą do 10% tej renty, jeżeli pracownik w chwili śmierci:

1) spełniał warunki wymagane do kolejowej emerytury lub renty inwalidzkiej wraz ze wzrostami przewidzianymi w art. 10 ust. 4 lub art. 13 ust. 3 albo

2) miał ustalone prawo do kolejowej emerytury lub renty inwalidzkiej wraz ze wzrostami, o których mowa w pkt 1.

Procent wzrostu kolejowej renty rodzinnej jest taki sam jak procent wzrostu kolejowej emerytury lub renty inwalidzkiej, do którego uprawniony był lub byłby uprawniony pracownik kolejowy, po którym przyznawana jest kolejowa renta rodzinna.

5. Jeżeli uprawnionymi do kolejowej renty rodzinnej są sieroty zupełne, przypadającą na nie część renty zwiększa się o 10% podstawy jej wymiaru.

6. Do kolejowej renty rodzinnej mają odpowiednie zastosowanie przepisy art. 10 ust. 5.

Rozdział 5.

Dodatki do kolejowych emerytur i rent.

Art. 20. Osobom uprawnionym do kolejowych emerytur i rent przysługują dodatki przewidziane w ustawie o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym.

Rozdział 6.

Świadczenia dodatkowe.

Art. 21. 1. Renciście pobierającemu z kolei emeryturę lub rentę inwalidzką, który przesiedlił się w ciągu dwóch lat, licząc od dnia rozwiązania stosunku pracy na kolei (art. 3), z miejscowości ostatniego zamieszkania przed dniem rozwiązania stosunku do innej miejscowości w granicach Polski, przysługuje prawo do zwrotu kosztów przesiedlenia w wysokości przewidzianej w przepisach normujących należności pracowników kolejowych zatrudnionych na

podstawie mianowania w przypadkach przeniesienia.

2. Zwrot kosztów przesiedlenia w takiej samej wysokości przysługuje łącznie również członkom rodziny pozostałym po pracowniku lub renciście uprawnionym do emerytury lub renty inwalidzkiej z kolei, jeżeli przesiedlenie dokonane zostało przez nich w ciągu dwóch lat licząc od dnia śmierci żywiciela i jeżeli żywiciel z tego prawa nie skorzystał po rozwiązaniu stosunku pracy w terminie dla niego przewidzianym.

Art. 22. 1. Osobom pobierającym z kolei emerytury lub renty przysługuje prawo do kolejowej pomocy lekarskiej i deputatu opałowego oraz do bezpłatnego i ulgowego przejazdu i przewozu kolejami na zasadach obowiązujących w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy; osobom tym nie przysługuje jednak prawo do deputatu opałowego albo do bezpłatnego lub ulgowego przejazdu i przewozu kolejami, jeżeli dane świadczenie nie przysługiwało im w zatrudnieniu, z tytułu którego powstało prawo do emerytury lub renty.

2. Świadczenia określone w ust. 1 przysługują również osobom, które nabyły prawo do emerytury lub renty z tytułu zatrudnienia w okresach równorzędnych z okresami zatrudnienia na kolei (art. 4) albo na podstawie art. 23.

Rozdział 7.

Świadczenia wyjątkowe.

Art. 23. Pracownikom kolejowym i członkom ich rodzin, którzy wskutek szczególnych okoliczności nie posiadają warunków wymaganych do uzyskania prawa do kolejowej emerytury lub renty i nie mają niezbędnych środków utrzymania, Minister Komunikacji może przyznać wyjątkowo kolejową emeryturę lub rentę i określić jej wysokość. Wysokość ta nie może przekraczać kwot odpowiednich kolejowych emerytur i rent określonych w ustawie.

Art. 24. Minister Komunikacji może w przypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie przyznać byłemu pracownikowi kolejowemu lub pozostałym po nim członkom rodziny, pobierającym renty na podstawie ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym, wszystkie lub niektóre świadczenia określone w art. 22.

Rozdział 8.

Zmiany w prawie do świadczeń i ich wysokości.

Art. 25. 1. Rencista uprawniony do kolejowej renty inwalidzkiej, którego komisja lekarska do spraw inwalidztwa i zatrudnienia zaliczy do wyższej grupy inwalidów, ma prawo do wyższej kolejowej renty inwalidzkiej, jeżeli po nabyciu prawa do kolejowej renty inwalidzkiej nigdzie nie pracował lub:

1) po nabyciu prawa do kolejowej renty inwalidzkiej był zatrudniony na kolei (art. 3) i stan jego zdrowia uległ pogorszeniu w czasie tego zatrudnienia albo

2) pobiera kolejową rentę inwalidzką z powodu wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej, a stan jego zdrowia uległ pogorszeniu w związku z tym wypadkiem lub chorobą zawodową.

2. Renciście uprawnionemu do kolejowej renty inwalidzkiej, którego komisja lekarska do spraw inwalidztwa i zatrudnienia zaliczyła do niższej grupy inwalidztwa, kolej ustala ponownie prawo do renty i jej wysokość.

Art. 26. 1. Wysokość kolejowej renty inwalidzkiej ulega na wniosek rencisty ponownemu ustaleniu, jeżeli po dniu przyznania tej renty pozostawał on w zatrudnieniu na kolei (art. 3) przez co najmniej 5 lat i jeżeli przeciętny miesięczny zarobek z dowolnie obranych przez niego kolejnych 36 miesięcy zatrudnienia na kolei (art. 3) po przyznaniu renty był wyższy niż zarobek przyjęty za podstawę wymiaru renty.

2. Dla ponownego ustalenia wysokości świadczeń (ust. 1) przyjmuje się za podstawę ich wymiaru przeciętny miesięczny zarobek z okresu 36 miesięcy zatrudnienia, o którym mowa w ust. 1.

3. Wysokość kolejowej emerytury nie ulega ponownemu ustaleniu z tytułu wyższych zarobków uzyskanych po jej przyznaniu.

Art. 27. 1. Wysokość kolejowej renty inwalidzkiej ulega na wniosek zainteresowanego ponownemu ustaleniu, jeżeli po przyznaniu renty był on zatrudniony na kolei (art. 3) oraz:

1) osiągnął warunki wymagane do kolejowej renty inwalidzkiej wraz ze wzrostem przewidzianym w art. 13 ust. 3 lub 4 albo

2) uległ wypadkowi w zatrudnieniu na kolei lub zachorował w tym zatrudnieniu na chorobę zawodową, których następstwa uzasadniają zaliczenie co najmniej do III grupy inwalidów.

2. W przypadkach określonych w ust. 1 podstawę wymiaru renty stanowi:

1) podstawa wymiaru poprzednio przyznanej kolejowej renty inwalidzkiej albo

2) przeciętny miesięczny zarobek z okresów zatrudnienia wymienionych w art. 6 ust. 1 po przyznaniu renty, jeżeli jest to korzystniejsze dla zainteresowanego.

Art. 28. 1. Pracownicy, którzy zostali zwolnieni (wydaleni) dyscyplinarnie z zatrudnienia na kolei, oraz pracownicy, którzy przed, w czasie lub po ustaniu zatrudnienia na kolei zostali skazani prawomocnym wyrokiem na karę więzienia za przestępstwo popełnione z chęci zysku albo inne przestępstwo, za które niezależnie od kary zasadniczej orzeczono karę dodatkową utraty praw publicznych i obywatelskich praw honorowych, nie mają prawa do kolejowych emerytur i rent.

2. Jeżeli na jedną z kar określonych w ust. 1 skazany został rencista posiadający prawo do kolejowej emerytury lub renty z tytułu pracy własnej lub żywiciela, traci on prawo do tego świadczenia z ostatnim dniem miesiąca, w którym uprawomocnił się wyrok.

3. Do kolejowej emerytury lub renty nie mają prawa b. pracownicy kolejowi, którzy nie podjęli ponownie zatrudnienia na kolei (art. 3) w Polsce Ludowej.

4. Sprawy świadczeń rentowych dla pracowników i rencistów, o których mowa w ust. 1—3, oraz dla pozostałych po tych pracownikach i rencistach członków rodzin należą do właściwych organów określonych w ustawie o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym, które rozpatrują te sprawy na warunkach i zasadach ustalonych w tej ustawie.

5. Osoby, które na podstawie ust. 1 i 2 utraciły prawo do kolejowej emerytury lub renty, odzyskują to prawo, jeżeli po prawomocnym zwolnieniu (wyda-

leniu) dyscyplinarnym lub skazaniu pozostawały w zatrudnieniu na kolei (art. 3) nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata albo jeżeli na podstawie przepisów prawa karnego lub o amnestii nastąpiło w stosunku do osób skazanych uznanie skazania ich za niebyłe. W tych przypadkach kolejową emeryturę lub rentę przyznaje się na wniosek zainteresowanego.

Rozdział 9.

Właściwość i postępowanie kolejowych jednostek organizacyjnych.

Art. 29. 1. Kolejowe emerytury i renty dla pracowników zatrudnionych na kolei oraz dla pozostałych po tych pracownikach członków rodzin przyznają i wypłacają właściwe kolejowe jednostki organizacyjne określone przez Ministra Komunikacji.

2. Właściwe kolejowe jednostki organizacyjne wypłacają również renty przyznane na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem wejścia w życie ustawy.

Art. 30. Określone w ustawie o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym prawa i obowiązki organów Zakładu Ubezpieczeń Społecznych przysługują w stosunku do osób objętych niniejszą ustawą właściwym kolejowym jednostkom organizacyjnym.

Art. 31. Postępowanie w sprawach świadczeń wszczyna się na podstawie wniosku zgłoszonego przez zainteresowanego, jego pełnomocnika, a po osiągnięciu przez pracownika wieku emerytalnego również przez zakład pracy po zawiadomieniu o tym pracownika co najmniej na trzy miesiące przed zgłoszeniem wniosku.

Art. 32. 1. Od decyzji wydanej przez właściwą kolejową jednostkę organizacyjną służy zainteresowanemu prawo odwołania do Komisji Odwoławczej do Spraw Emerytalnych, której skład, właściwość i tryb postępowania określa Minister Komunikacji w porozumieniu z Zarządem Głównym Związku Zawodowego Pracowników Kolejowych PRL.

2. Prawo wniesienia odwołania przysługuje w ciągu 30 dni licząc od następnego dnia po doręczeniu decyzji.

3. Od orzeczenia Komisji Odwoławczej do Spraw Emerytalnych każda ze stron ma prawo wniesienia skargi do sądów ubezpieczeń społecznych.

Art. 33. Renciście, który nie posiada warunków wymaganych do ponownego ustalenia albo zamiany emerytury lub renty według przepisów niniejszej ustawy, a odpowiada warunkom przewidzianym w tym zakresie w ustawie o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym, ponownego ustalenia lub zamiany emerytury albo renty dokonuje właściwy organ określony w ustawie o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym na warunkach i zasadach ustalonych w tej ustawie.

Rozdział 10.

Przepisy wprowadzające.

Art. 34. Użyte w rozdziale niniejszym określenie „dekret" oznacza dekret z dnia 19 stycznia 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin (Dz. U. z 1958 r. Nr 55, poz. 273).

Art. 35. 1. Przepisy ustawy stosuje się do spraw o świadczenia wszczęte na skutek wniosków zgłoszonych po wejściu w życie ustawy, z tym że przy ocenie prawa do świadczeń za okres do dnia 31 grudnia 1967 r. oraz przy ustalaniu wysokości świadczeń należnych za ten okres stosuje się przepisy dekretu.

2. Do spraw o świadczenia wszczętych na skutek wniosków zgłoszonych przed wejściem w życie ustawy stosuje się przepisy dekretu.

Art. 36. 1. Zgłoszone po wejściu w życie ustawy wnioski o rozpatrzenie spraw załatwionych odmownie prawomocnymi decyzjami na podstawie dekretu nie podlegają rozpatrzeniu, z wyjątkiem przypadków określonych w ust. 2 i 3.

2. Rozpatrzeniu na podstawie ustawy podlegają wnioski:

1) osób, które nie odpowiadały warunkom wymaganym do uzyskania świadczeń na podstawie dekretu, jeżeli osoby te odpowiadają warunkom do uzyskania świadczeń na podstawie art. 12 ust. 5 niniejszej ustawy lub art. 21 ust. 2, art. 32 ust. 3, art. 33 ust. 1 i ust. 4 pkt 3, art. 35, 36, 42 i 45 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym,

2) osób, które przedłożyły nowe dowody mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość, uzasadniające ponowne ustalenie prawa do świadczeń lub ich wysokości w myśl art. 68 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym.

3. Rozpatrzeniu na podstawie ustawy podlegają również wnioski osób, którym zgodnie z przepisami dekretu odmówiono:

1) kolejowej renty starczej — jeżeli po wydaniu decyzji odmawiającej renty osoby te były zatrudnione na kolei (art. 3) i osiągnęły wymagany do uzyskania emerytury:

a) okres zatrudnienia, gdy renty tej odmówiono z braku tego okresu,

b) wiek emerytalny, gdy renty tej odmówiono z powodu nieosiągnięcia przewidzianego w przepisach wieku;

2) kolejowej renty inwalidzkiej — jeżeli:

a) po wydaniu decyzji odmawiającej renty były zatrudnione na kolei i osiągnęły wymagany do uzyskania tej renty okres zatrudnienia, gdy renty odmówiono z braku tego okresu,

b) przedłożą one zaświadczenie zakładu społecznego służby zdrowia, stwierdzające istotne pogorszenie stanu ich zdrowia w ciągu 2 lat od ustania zatrudnienia na kolei lub od ustania prawa do kolejowej renty inwalidzkiej, gdy renty tej odmówiono z braku inwalidztwa;

3) kolejowej renty rodzinnej — jeżeli przedłożą one zaświadczenie zakładu społecznego służby zdrowia, stwierdzające istotne pogorszenie stanu ich zdrowia w ciągu 5 lat od śmierci żywiciela, gdy renty odmówiono z braku inwalidztwa małżonkowi lub rodzicom.

Rozdział 11.

Przepisy przejściowe.

I. Przepisy w sprawie przyznawania kolejowych emerytur lub rent określonych w ustawie zamiast rent dotychczasowych.

Art. 37. 1. Osobom pobierającym kolejowe renty na podstawie dekretu przyznaje się z urzędu — z zastrzeżeniem art. 38 i 39 — zamiast tych rent kolejowe emerytury lub odpowiednie kolejowe renty określone w ustawie, przy zastosowaniu następujących zasad:

1) zamiast kolejowych rent starczych przyznaje się kolejowe emerytury, z tym że wzrost określony w art. 10 ust. 2 przyznaje się w wysokości odpowiadającej liczbie lat, za które był wypłacany dodatek za ponad 25 lat zatrudnienia na kolei,

2) przyjmuje się, że okres zatrudnienia w Polsce Ludowej rencisty, któremu przyznano kolejową rentę inwalidzką (art. 13 ust. 2), wynosi:

a) 20 lat — jeżeli inwalidztwo powstało wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej albo jeżeli rencista pobierał dodatek z tytułu nieprzerwanego ponad 20-letniego okresu zatrudnienia po Wyzwoleniu,

b) 15 lat — w przypadkach nie wymienionych pod lit. a);

3) zasady określone w pkt 2 stosuje się odpowiednio przy ustalaniu wysokości kolejowych rent rodzinnych;

4) wzrosty określone w art. 10 ust. 4, art. 13 ust. 3 i art. 19 ust. 4 przyznaje się do kolejowych emerytur i rent wymierzonych w miejsce rent, które zostały przyznane w wysokości określonej w dekrecie;

5) przepisów art. 10 ust. 5, art. 15 i art. 19 ust. 6 nie stosuje się do kolejowych rent przyznanych:

a) przed dniem 1 stycznia 1962 r.,

b) od dnia 1 stycznia 1962 r. do dnia 31 grudnia 1967 r., jeżeli podwyższenie kolejowej emerytury lub renty nie przekracza kwot wynikających z ust. 3.

2. Za podstawę wymiaru kolejowych emerytur i rent, o których mowa w ust. 1, przyjmuje się podstawę wymiaru kolejowej renty przyznanej na podstawie dekretu.

3. Wysokość kolejowej emerytury lub renty przyznanej na podstawie ust. 1 nie może być niższa od odpowiedniej kolejowej renty przysługującej na podstawie dekretu wraz z wszystkimi wzrostami i dodatkami, z wyjątkiem dodatków rodzinnych i ekwiwalentu mieszkaniowego, zwiększonej o procent tej renty określony w poniższej tabeli:

Rodzaj świadczeń z dekretu	Procent zwiększenia kolejowej renty przyznanej w okresie:				
	od dnia 31 grudnia 1958 r.	od dnia 1 stycznia 1959 r. do dnia 31 grudnia 1959 r.	od dnia 1 stycznia 1960 r. do dnia 31 grudnia 1960 r.	od dnia 1 stycznia 1961 r. do dnia 31 grudnia 1961 r.	od dnia 1 stycznia 1962 r. do dnia 31 grudnia 1967 r.
kolejowa renta inwalidzka z tytułu inwalidztwa powstałego wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej	30	27	22	20	10
kolejowa renta starcza, kolejowa renta inwalidzka z innych przyczyn niż wypadek w zatrudnieniu lub choroba zawodowa, kolejowa renta rodzinna	21	18	13	11	6

4. Przy ustalaniu procentu zwiększenia kolejowej renty w myśl ust. 3 przyjmuje się, że rentę tę przyznano w okresie, na jaki przypada data, od której renta została przyznana, a jeżeli wysokość renty ustalono ponownie na podstawie zarobków osiągniętych po jej przyznaniu — data, od której przyznano wyższą rentę.

Art. 38. W stosunku do osób, którym przyznano kolejową rentę w myśl art. 37, zamiast renty z dekretu przyznanej na wniosek zgłoszony po dniu 30 czerwca 1967 r. przyjmuje się dla ustalenia wzrostu kolejowej renty z tytułu okresu zatrudnienia w Polce Ludowej (art. 13 ust. 2, art. 19 ust. 2) faktyczny okres tego zatrudnienia, jeżeli był on dłuższy niż ustalony na podstawie art. 37 ust. 1 pkt 2 lub 3.

Art. 39. Osobom pobierającym renty na podstawie dekretu w wysokości określonej uchwałą nr 146 Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 1967 r. w sprawie podwyższenia najniższych rent (Monitor Polski Nr 35, poz. 163) przyznaje się z urzędu zamiast tych rent określone w ustawie kolejowe emerytury lub odpowiednie kolejowe renty, w wysokości ustalonej w przepisach wydanych na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym.

Art. 40. Przepisy art. 37—39 stosuje się również do spraw o świadczenia wszczętych na podstawie wniosków zgłoszonych przed wejściem w życie ustawy, które załatwione zostały po tej dacie.

Art. 41. 1. Jeżeli prawo do kolejowej renty przyznanej na podstawie dekretu było w całości zawieszone z powodu osiągania zarobków z tytułu zatrudnienia lub posiadania dochodów z innych źródeł, kolejową emeryturę lub rentę na podstawie przepisów art. 37—39 przyznaje się na wniosek zainteresowanego, jeżeli zostanie on zgłoszony do dnia 31 grudnia 1969 r.

2. Do wniosków (ust. 1) zgłoszonych po dniu 31 grudnia 1969 r. nie stosuje się przepisów art. 37—39, lecz ustala się wysokość kolejowej emerytury lub renty na podstawie przepisów rozdziałów 2—5.

Art. 42. Kolejowe emerytury i renty przyznane na podstawie przepisów art. 37—41 wypłaca się:

1) od dnia 1 stycznia 1968 r. w przypadkach, gdy przyznano je z urzędu,

2) za okres nie dłuższy niż 3 miesiące wstecz od zgłoszenia wniosku i nie wcześniej niż od dnia 1 stycznia 1968 r. w przypadkach, gdy przyznano je na wniosek zainteresowanego.

Art. 43. Do kolejowych emerytur i rent przyznanych na podstawie przepisów art. 37—41 oraz do osób uprawnionych do tych świadczeń stosuje się przepisy ustawy, z tym że:

1) do okresów zatrudnienia przyjętych w myśl art. 37 ust. 1 pkt 2 dla ustalenia wzrostu renty inwalidzkiej dolicza się tylko okresy zatrudnienia po dniu 1 stycznia 1968 r.,

2) przepisu art. 26 ust. 4 nie stosuje się do dnia 31 grudnia 1968 r.; do zgłoszonych w tym terminie wniosków o przeliczenie emerytur stosuje się przepisy dekretu.

II. Przepisy w sprawie świadczeń dodatkowych określonych w szczególnych przepisach.

Art. 44. Kolejowe emerytury i renty przyznane na podstawie ustawy obejmują:

1) kwoty dodatku określonego w uchwale nr 105 Rady Ministrów z dnia 16 marca 1968 r. w sprawie przyznania dodatku do rent (Monitor Polski Nr 25, poz. 125),

2) kwoty podwyższające renty określone w zarządzeniu Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 18 września 1963 r. w sprawie podwyższenia rent i dodatków do rent (Monitor Polski Nr 73, poz. 367),

3) kwoty ekwiwalentu określonego w uchwale nr 187 Rady Ministrów z dnia 20 lipca 1965 r. w sprawie wprowadzenia przejściowego dodatku mieszkaniowego (Monitor Polski Nr 43, poz. 239), z uwzględnieniem przepisów art. 45 i 46.

Art. 45. 1. Kolejowe emerytury i renty przyznane na podstawie art. 37—41 ust. 1 zwiększa się o:

1) pełną kwotę ekwiwalentu (art. 44 pkt 3), który przysługiwał w dniu 31 grudnia 1967 r., jeżeli emerytura lub renta wypłacana jest w wysokości określonej w przepisach wydanych na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym lub jeżeli różnica między tymi świadczeniami a rentą przyznaną na podstawie dekretu nie przekracza 250 zł,

2) połowę kwoty ekwiwalentu (art. 44 pkt 3), który przysługiwał w dniu 31 grudnia 1967 r., jeżeli różnica, o której mowa w pkt 1, wynosi ponad 250 zł do 450 zł.

2. Kolejowa emerytura lub renta przyznana na podstawie art. 37—41 ust. 1 nie podlega zwiększeniu z tytułu ekwiwalentu (art. 44 pkt 3), który przysługiwał w dniu 31 grudnia 1967 r., jeżeli różnica, o której mowa w ust. 1, przekracza kwotę 450 zł.

3. Przy ustalaniu wysokości różnicy, o której mowa w ust. 1 i 2, przyjmuje się wysokość odpowiednich świadczeń wraz z wszystkimi wzrostami i dodatkami oraz świadczeniami dodatkowymi określonymi w art. 44 pkt 1 i 2 — z wyjątkiem dodatków rodzinnych oraz ekwiwalentu (art. 44 pkt 3).

Art. 46. Podstawę wymiaru kolejowych emerytur i rent przyznanych na podstawie wniosków zgłoszonych po wejściu w życie ustawy zwiększa się o kwotę przejściowego dodatku mieszkaniowego przysługującego z tytułu zatrudnienia w myśl przepisów, o których mowa w art. 44 pkt 3.

III. Przepisy w sprawie wysokości kolejowych emerytur i rent w okresie od dnia 1 stycznia 1968 r. do dnia 31 grudnia 1969 r.

Art. 47. 1. Kolejowe emerytury i renty przyznane na podstawie art. 37, z wyjątkiem określonych w art. 49, przysługują w okresie od dnia 1 stycznia 1968 r. do dnia 31 grudnia 1969 r. w wysokości określonej w ust. 2 i 3.

2. W okresie od dnia 1 stycznia 1968 r. do dnia 31 grudnia 1968 r. kolejowe emerytury i renty, przyznane na podstawie art. 37, przysługują w wysokości:

1) obliczonej w myśl art. 37 — jeżeli różnica pomiędzy kwotą kolejowej emerytury lub renty obliczonej na podstawie tego przepisu a kwotą kolejowej renty obliczonej na podstawie dekretu nie przekracza 70 zł,

2) kolejowej renty przyznanej na podstawie dekretu, powiększonej o kwotę 70 zł — jeżeli różnica, o której mowa w pkt 1, wynosi ponad 70 zł do 210 zł,

3) kolejowej renty przyznanej na podstawie dekretu, powiększonej o 1/3 różnicy, o której mowa w pkt 1 — jeżeli różnica ta wynosi ponad 210 zł.

3. W okresie od dnia 1 stycznia 1969 r. do dnia 31 grudnia 1969 r. kolejowe emerytury i renty, przyznane na podstawie art. 37, przysługują w wysokości:

1) obliczonej w myśl art. 37 — jeżeli różnica, o której mowa w ust. 2 pkt 1 nie przekracza 140 zł,

2) kolejowej renty przyznanej na podstawie dekretu, powiększonej o 140 zł — jeżeli różnica, o której mowa w ust. 2 pkt 1, wynosi ponad 140 zł do 210 zł,

3) kolejowej renty przyznanej na podstawie dekretu, powiększonej o 2/3 różnicy, o której mowa w ust. 2 pkt 1 — jeżeli różnica ta wynosi ponad 210 zł.

4. Począwszy od dnia 1 stycznia 1970 r. wszystkie kolejowe emerytury i renty przyznane na podstawie art. 37 przysługują w wysokości określonej w tym przepisie.

5. Przy ustalaniu wysokości różnicy, o której mowa w ust. 2 i 3, przyjmuje się wysokość odpowiednich kolejowych emerytur lub rent z wszystkimi wzrostami, dodatkami i świadczeniami dodatkowymi (art. 44), z wyjątkiem dodatków rodzinnych.

Art. 48. 1. W okresie od dnia 1 stycznia 1968 r. do dnia 31 grudnia 1969 r. kolejowa emerytura lub renta przyznana na podstawie wniosku zgłoszonego po wejściu w życie ustawy przysługuje — przez pierwsze 12 miesięcy, licząc od daty, od której ją przyznano — w wysokości odpowiedniej kolejowej renty, która przysługiwałaby na podstawie dekretu, powiększonej o 60% różnicy pomiędzy kolejową emeryturą lub rentą obliczoną w myśl ustawy a kolejową rentą z dekretu, a po upływie tych 12 miesięcy — w wysokości obliczonej w myśl ustawy.

2. Jeżeli różnica, o której mowa w ust. 1:

1) nie przekracza 70 zł — kolejowa emerytura lub renta przysługuje od daty, od której ją przyznano, w wysokości określonej w ustawie,

2) wynosi ponad 70 zł do 120 zł — kolejowa emerytura lub renta przysługuje — przez pierwsze 12 miesięcy, licząc od daty, od której ją przyznano — w wysokości odpowiedniej kolejowej renty, która przysługiwałaby na podstawie dekretu, powiększonej o 70 zł,

3. Począwszy od dnia 1 stycznia 1970 r. wszystkie kolejowe emerytury i renty przyznane na podstawie wniosków zgłoszonych po wejściu w życie ustawy przysługują w wysokości obliczonej w myśl ustawy.

4. Przy ustalaniu wysokości różnicy, o której mowa w ust. 1 i 2:

1) przyjmuje się, że osoba, której przyznano kolejową emeryturę lub rentę na podstawie ustawy, miałaby również prawo do kolejowej renty na podstawie dekretu,

2) za podstawę wymiaru kolejowej renty, która przysługiwałaby na podstawie dekretu, przyjmuje się podstawę wymiaru kolejowej emerytury lub renty przysługującej na podstawie ustawy,

3) stosuje się przepisy art. 47 ust. 5.

5. Przepisów ust. 1—4 nie stosuje się do emerytur i rent przysługujących w wysokości określonej w przepisach wydanych na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym.

Art. 49. Przepisy art. 48 stosuje się również do kolejowych emerytur i rent przyznanych zamiast rent przysługujących na podstawie dekretu, w przypadkach gdy wniosek o rentę z tego dekretu zgłoszono po dniu 30 czerwca 1967 r., z tym że okres 12 miesięcy, o którym mowa w art. 48 ust. 1, liczy się od dnia 1 stycznia 1968 r.

Art. 50. Minister Komunikacji w porozumieniu z Przewodniczącym Komitetu Pracy i Płac oraz Centralną Radą Związków Zawodowych może ustalać szczegółowe zasady wykonywania przepisów niniejszego rozdziału.

Rozdział 12.

Przepisy końcowe.

Art. 51. Okresy wysługi emerytalnej ustalone prawomocną decyzją, wydaną na podstawie kolejowych przepisów emerytalnych, które obowiązywały przed dniem 1 stycznia 1955 r., uważa się za okresy zatrudnienia na kolei w rozumieniu art. 3 ust. 2 pkt 1.

Art. 52. 1. Renty przyznane przez kolejowe jednostki organizacyjne na podstawie przepisów o ubezpieczeniu od wypadków, obowiązujących przed dniem 1 lipca 1954 r., lub na podstawie kolejowych przepisów emerytalnych, obowiązujących przed dniem 1 stycznia 1955 r., osobom, których niezdolność do zarobkowania określona została na mniej niż 45%, wypłaca się w dotychczasowej wysokości.

2. Do rent, o których mowa w ust. 1, stosuje się przepisy art. 45, 49, ust. 1 pkt 1, art. 50 ust. 1 pkt 1, art. 51, 52, 60 ust. 2, art. 63, 66 pkt 3, 74, 76—79, 80 ust. 4, art. 82, 83, 88 oraz 89 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym.

3. Osobie pobierającej rentę, o której mowa w ust. 1, przyznaje się na jej wniosek kolejową rentę inwalidzką z tytułu inwalidztwa powstałego w związku z wypadkiem w zatrudnieniu, jeżeli wobec pogorszenia stanu zdrowia wskutek następstw wypadku zaliczono ją co najmniej do III grupy inwalidów.

Art. 53. Kolejowa emerytura określona w ustawie przysługuje również pracownikowi, który w dniu 30 czerwca 1954 r. pozostawał w zatrudnieniu na kolei (art. 3) i objęty był państwowym systemem emerytalnym i który nabył prawo do kolejowej renty starczej na podstawie dekretu z tytułu osiągnięcia do dnia 1 lipca 1959 r. 35 lat zatrudnienia i 55 lat życia.

Art. 54. W sprawach nie unormowanych niniejszą ustawą stosuje się odpowiednio przepisy art. 5, 7—18, 23 ust. 3, art. 31—37, 39—52, 60—69, 71, 72, 74—83, 84 ust. 2, art. 85, 87—89, 91, 92, 113, 114, 117—124 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym.

Art. 55. 1. Traci moc dekret z dnia 19 stycznia 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin (Dz. U. z 1958 r. Nr 55, poz. 273).

2. Do czasu wydania przepisów wykonawczych przewidzianych w ustawie obowiązują przepisy wydane na podstawie dekretu, o którym mowa w ust. 1, ze zmianami wynikającymi z ustawy.

Art. 56. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 stycznia 1968 r.

Przewodniczący Rady Państwa: *E. Ochab*
Sekretarz Rady Państwa: *J. Horodecki*

28

USTAWA

z dnia 23 stycznia 1968 r.

o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin.

(Dziennik Ustaw z dnia 27 stycznia 1968 r. Nr 3, poz. 11)

(Wyciąg)

Rozdział 1.

Przepisy ogólne.

Art. 1. Żołnierze niezawodowi Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w razie inwalidztwa i ich rodziny w razie śmierci żywiciela otrzymują zaopatrzenie z funduszów państwowych na podstawie przepisów niniejszej ustawy.

. . . . . .

Art. 4. Żołnierzami niezawodowymi w rozumieniu ustawy, zwanymi w dalszym ciągu „żołnierzami", są:

1) szeregowcy i podoficerowie odbywający zasadniczą służbę wojskową,

2) szeregowcy i podoficerowie odbywający zajęcia szkoleniowe, przeszkolenie na obozie lub inną służbę w ramach wojskowego szkolenia poborowych,

3) szeregowcy i podoficerowie odbywający przeszkolenie wojskowe w jednostkach wojskowych w ramach wojskowego szkolenia studentów,

4) kandydaci na żołnierzy zawodowych kształceni w szkołach i na kursach wojskowych,

5) szeregowcy oraz podoficerowie, chorążowie i oficerowie rezerwy odbywający ćwiczenia wojskowe,

6) podoficerowie, chorążowie i oficerowie rezerwy odbywający okresową służbę wojskową,

7) szeregowcy oraz podoficerowie rezerwy, pełniący służbę wojskową w razie wprowadzenia stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa, ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny.

Art. 5. 1. Inwalidą wojennym jest żołnierz, który stał się inwalidą w związku z działaniami wojennymi lub mającymi charakter wojenny.

2. Inwalidą wojskowym jest żołnierz, który stał się inwalidą w okolicznościach innych niż określone w ust. 1.

Art. 6. 1. Inwalidów wojennych i wojskowych zalicza się do jednej z grup inwalidów określonych w przepisach o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, zwanych dalej „przepisami o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym".

2. Zaliczenia tego dokonują komisje lekarskie do spraw inwalidztwa i zatrudnienia przewidziane w przepisach o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym na zasadach i w trybie określonych w tych przepisach.

. . . . . .

Rozdział 7.

Zapewnienie pracy i przysposobienia do zawodu.

Art. 28. 1. Inwalidom zapewnia się pracę odpowiadającą ich sprawności fizycznej i kwalifikacjom zawodowym.

2. Właściwy organ prezydium rady narodowej na wniosek inwalidy kieruje go do pracy. Zakład pracy, do którego inwalida został skierowany, jest obowiązany zatrudnić go stosownie do sprawności fizycznej i kwalifikacji zawodowych.

3. Rozwiązanie umowy o pracę przez zakład pracy może być dokonane tylko po uzyskaniu pisemnej zgody właściwego organu prezydium rady narodowej:

1) bez wypowiedzenia — z przyczyn określonych w przepisach dotyczących rozwiązywania umów o pracę bez wypowiedzenia,

2) za wypowiedzeniem — tylko z ważnych przyczyn, a w szczególności, gdy inwalida całkowicie lub w znacznym stopniu utracił zdolność do wykonywania powierzonej mu pracy lub dopuszcza się naruszenia dyscypliny pracy albo gdy następuje likwidacja zakładu pracy.

4. Przepis ust. 3 nie ma zastosowania do rozwiązania umowy o pracę z pracownikiem na stanowisku kierowniczym, jeżeli umowę z nim zawarła instytucja nadrzędna nad zakładem pracy.

5. Zakład pracy może również rozwiązać umowę o pracę bez potrzeby uzyskania zgody właściwego organu prezydium rady narodowej, jeżeli inwalida spełnia warunki do uzyskania emerytury.

Art. 29. 1. Inwalida może być poddany specjalnemu leczeniu, przeszkoleniu oraz usprawnieniu w ośrodkach rehabilitacji w celu całkowitego lub częściowego przywrócenia zdolności do pracy albo zapobieżenia pogorszeniu stanu zdrowia.

2. Do specjalnego leczenia, przeszkolenia oraz usprawnienia stosuje się odpowiednio przepisy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym.

. . . . . .

Rozdział 13.

Przepisy końcowe.

. . . . . .

Art. 62. 1. Świadczenia określone w ustawie przysługują również:

1) uczniom podoficerskich szkół zawodowych i orkiestr wojskowych, którzy stali się inwalidami:

a) w czasie odbywania nauki w szkole (orkiestrze) lub

b) w ciągu 1 roku po zwolnieniu ze szkoły (orkiestry), jeżeli inwalidztwo jest następstwem chorób powstałych lub urazów doznanych w czasie odbywania nauki w szkole (orkiestrze),

2) studentom szkół wyższych i innym osobom odbywającym wojskowe szkolenie w ramach studiów wojskowych, które wskutek choroby lub kalectwa nabytego w związku z tym szkoleniem stały się inwalidami w czasie szkolenia lub w ciągu 1 roku od zwolnienia ze szkolenia,

3) osobom powołanym do odbycia czynnej służby wojskowej oraz osobom zwolnionym z tej służby, które stały się inwalidami wskutek choroby lub kalectwa nabytego w związku z wypadkiem powstałym bez ich winy w bezpośredniej drodze z miejsca zamieszkania do jednostki wojskowej lub z powrotem do miejsca zamieszkania, jeżeli inwalidztwo powstało w chwili wypadku lub najpóźniej w ciągu 1 roku od wypadku,

4) członkom rodzin osób zmarłych w czasie i w okolicznościach określonych w pkt 1—3.

2. W przypadkach określonych w ust. 1 stosuje się odpowiednio przepis art. 10 ust. 5.

3. Inwalidztwo lub śmierć osób wymienionych w ust. 1 pkt 1 uważa się za pozostające w związku ze służbą wojskową, jeżeli nastąpiły wskutek okoliczności wymienionych w art. 7. Inwalidztwo lub śmierć osób wymienionych w ust. 1 pkt 2 i 3 uważa się za pozostające w związku ze służbą wojskową, jeżeli nastąpiły w okolicznościach określonych w tych przepisach.

4. Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac w porozumieniu z Ministrami Obrony Narodowej i Spraw Wewnętrznych może w drodze rozporządzenia objąć zaopatrzeniem określonym w ustawie także inne osoby niż wymienione w ust. 1, jeżeli obowiązki lub zadania wykonywane przez te osoby wynikają z przepisów o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej ludowej lub określone są przepisami szczególnymi, a zakres i charakter tych obowiązków uzasadnia traktowanie osób wykonujących te obowiązki na równi z żołnierzami.

. . . . . .

Art. 67. 1. Traci moc dekret z dnia 14 sierpnia 1954 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 1958 r. Nr 23, poz. 98 i Nr 36, poz. 164, z 1959 r. Nr 14, poz. 75, z 1961 r. Nr 6, poz. 39, z 1965 r. Nr 14, poz. 98 i z 1967 r. Nr 44, poz. 220).

2. Do czasu wydania przepisów wykonawczych, przewidzianych w ustawie, obowiązują przepisy wydane na podstawie dekretu ze zmianami wynikającymi z ustawy.

Art. 68. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 stycznia 1968 r.

Przewodniczący Rady Państwa: *E. Ochab*

Sekretarz Rady Państwa: *J. Horodecki*

29

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 23 stycznia 1968 r.

w sprawie najniższych emerytur i rent.

(Dziennik Ustaw z dnia 27 stycznia 1968 r. Nr 3, poz. 17)

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 6) oraz art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 11) zarządza się, co następuje:

§ 1. Ustala się następujące kwoty najniższych emerytur i rent dla pracowników i ich rodzin:

Rodzaj świadczeń	Wysokość w złotych:		
	od dnia 1 stycznia 1968 r. do dnia 31 grudnia 1968 r.	od dnia 1 stycznia 1969 r. do dnia 31 grudnia 1969 r.	od dnia 1 stycznia 1970 r.
emerytura	760	820	900
renta inwalidzka z tytułu inwalidztwa powstałego wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej dla:			
inwalidów I grupy	1.020	1.130	1.250
inwalidów II grupy	820	880	950
inwalidów III grupy	620	670	720
renta inwalidzka z tytułu inwalidztwa powstałego z innych przyczyn niż wypadek w zatrudnieniu lub choroba zawodowa dla:			
inwalidów I grupy	900	1.030	1.150
inwalidów II grupy	720	780	850
inwalidów III grupy	520	580	650
renta rodzinna dla:			
1 osoby	620	660	700
2 osób	690	730	770
3 i więcej osób	760	800	850

§ 2. Ustala się następujące kwoty najniższych rent dla inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin:

Rodzaj renty	Wysokość w złotych od dnia 1 stycznia 1968 r.
renta inwalidzka z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą wojskową dla:	
inwalidów I grupy	1.750
inwalidów II grupy	1.100
inwalidów III grupy	720
renta inwalidzka z tytułu inwalidztwa nie pozostającego w związku ze służbą wojskową dla:	
inwalidów I grupy	1.150
inwalidów II grupy	850
inwalidów III grupy	650
renta rodzinna dla:	
1 osoby	700
2 osób	770
3 i więcej osób	850

§ 3. 1. Kwoty emerytur i rent określone w §§ 1 i 2 obejmują wszystkie wzrosty oraz dodatki, z wyjątkiem:

1) dodatku z tytułu odznaczeń państwowych,

2) dodatków rodzinnych,

3) dodatku z tytułu zaliczenia do I grupy inwalidów osoby pobierającej emeryturę lub rentę rodzinną.

2. Kwoty emerytur i rent przyznanych w wysokości określonej w §§ 1 i 2 w zamian za renty pobierane na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 1 stycznia 1968 r. obejmują również świadczenia dodatkowe, z wyjątkiem ekwiwalentu za wzrost czynszu mieszkaniowego, przysługującego w dniu 31 grudnia 1967 r.

3. Dodatek z tytułu odznaczeń państwowych dla rencisty pobierającego rentę inwalidzką I grupy inwalidów, z wyjątkiem rent I grupy inwalidów z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą wojskową, oblicza się od renty inwalidzkiej ustalonej dla inwalidów II grupy.

4. Jeżeli do renty rodzinnej uprawnionych jest dwóch lub więcej członków rodziny, dodatek z tytułu odznaczeń państwowych oblicza się od kwoty renty, jaka przysługiwałaby, gdyby do renty uprawniony był tylko jeden członek rodziny.

§ 4. 1. Jeżeli podstawę wymiaru emerytury lub renty pracownika zatrudnionego w niepełnym wymiarze czasu pracy stanowi zarobek niższy od kwot określonych w § 1 dla emerytury lub odpowiedniej renty, wysokość tych świadczeń równa się kwocie podstawy ich wymiaru.

2. Kwoty emerytur i rent obliczone w myśl ust. 1 obejmują wszystkie wzrosty oraz dodatki, z wyjątkiem:

1) dodatków rodzinnych,

2) dodatku z tytułu zaliczenia do I grupy inwalidów.

3. Obliczona w myśl ust. 1 kwota renty inwalidzkiej dla inwalidów I grupy wraz z wszystkimi wzrostami i dodatkami, z wyjątkiem dodatków rodzinnych, nie może przekraczać kwoty określonej w § 1 dla inwalidów tej grupy.

4. Przepisy ust. 1—3 stosuje się do emerytur i rent przyznanych na wniosek zgłoszony po dniu 31 grudnia 1967 r.

§ 5. Emerytury i renty określone w §§ 1, 2 i 4 w czasie osiągania przez rencistę zarobku z tytułu zatrudnienia lub dochodu z innych źródeł podlegają zawieszeniu na zasadach określonych w przepisach o zawieszaniu prawa do emerytur i rent, z wyjątkiem rent inwalidzkich:

1) dla inwalidów I grupy z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą wojskową, które wypłaca się w pełnej wysokości,

2) dla inwalidów I grupy z tytułu inwalidztwa powstałego wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej albo z innych przyczyn, które wypłaca się w wysokości ustalonej dla rent inwalidzkich II grupy,

3) dla inwalidów II i III grupy z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą wojskową albo powstałego wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej, które wypłaca się w wysokości zmniejszonej o 25%.

§ 6. Osobom zatrudnionym, pobierającym emerytury lub renty w wysokości ustalonej w myśl §§ 1 lub 2, nie przysługuje dodatek do wynagrodzenia, o którym mowa w § 2 uchwały nr 103 Rady Ministrów z dnia 16 marca 1963 r. w sprawie podwyżki wynagrodzeń za pracę najniżej zarabiających pracowników przedsiębiorstw, instytucji i urzędów oraz obniżenia skali podatku od wynagrodzeń (Monitor Polski Nr 25, poz. 124).

§ 7. 1. Przepisy rozporządzenia stosuje się odpowiednio do emerytur i rent określonych w przepisach:

1) ustawy z dnia 28 maja 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin (Dz. U. z 1968 r. Nr 3, poz. 19),

2) ustawy z dnia 13 grudnia 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i nadterminowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 1963 r. Nr 55, poz. 299),

3) ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszów Milicji Obywatelskiej oraz ich rodzin (Dz. U. Nr 12, poz. 70),

4) ustawy z dnia 10 grudnia 1959 r. o Służbie Więziennej (Dz. U. Nr 69, poz. 436),

5) ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o świadczeniach pieniężnych przysługujących w razie wypadków przy pracy (Dz. U. Nr 3, poz. 8),

6) ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 10).

2. Najniższe renty przyznane na podstawie przepisów wymienionych w ust. 1 pkt 2—4 ustala się w wysokości określonej w § 2, z tym że wysokość rent inwalidzkich z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą ustala się w kwotach przewidzianych w tym przepisie dla rent z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą wojskową.

§ 8. Właściwi ministrowie oraz Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ustalą — każdy w swoim zakresie — w porozumieniu z Przewodniczącym Komitetu Pracy i Płac wysokość rent przyznanych w drodze wyjątku do dnia 31 grudnia 1967 r.

§ 9. 1. Traci moc uchwała nr 146 Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 1967 r. w sprawie podwyższenia najniższych rent (Monitor Polski Nr 35, poz. 163).

2. Uchwała, o której mowa w ust. 1, zachowuje jednak moc w stosunku do rent przysługujących na podstawie przepisów art. 19, 23, 26 i 41 ustawy z dnia 29 marca 1965 r. o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników (Dz. U. Nr 13, poz. 90).

§ 10. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 stycznia 1968 r.

Prezes Rady Ministrów: *J. Cyrankiewicz*

30

PISMO OKÓLNE Nr 37

PRZEWODNICZĄCEGO KOMITETU PRACY I PŁAC

z dnia 28 września 1967 r.

w sprawie warunków wymaganych do uzyskania zasiłku chorobowego na czas opieki nad chorym dzieckiem.

(Dziennik Urzędowy Komitetu Pracy i Płac z dnia 20 listopada 1967 r. Nr 8, poz. 17)

1. W świetle obowiązujących przepisów robotnicom, a także w niektórych wypadkach robotnikom, którzy za czas nieobecności w pracy z powodu sprawowania opieki nad chorym dzieckiem nie zachowują prawa do wynagrodzenia, przysługuje zasiłek chorobowy z ubezpieczenia społecznego.

W myśl uchwał Prezydium Rządu:

1) Nr 293 z dnia 18 maja 1954 r. w sprawie przyznania matkom pracującym zasiłków chorobowych za okres nieobecności w pracy z powodu choroby dziecka (Monitor Polski Nr 47, poz. 659),

2) Nr 993 z dnia 17 grudnia 1955 r. o uzupełnieniu uchwały z dnia 18 maja 1954 r. w sprawie przyznania matkom pracującym zasiłków chorobowych za okres nieobecności w pracy z powodu choroby dziecka (Monitor Polski Nr 124, poz. 1614)

w razie zwolnienia lekarskiego dla zapewnienia osobistej opieki choremu dziecku w wieku do lat 14 zasiłek ten przysługuje (przez czas do 30 dni w roku kalendarzowym):

1) pracującej matce, jeżeli poza matką nie ma innych domowników, mogących zaopiekować się chorym dzieckiem, a gdy dziecko nie ukończyło dwóch lat życia — bez względu na to czy poza matką są inni domownicy;

2) pracującemu ojcu, jeżeli ojciec jest samotny, albo gdy matka z powodu choroby lub połogu nie może zaopiekować się chorym dzieckiem, a poza ojcem nie ma innych domowników mogących zaopiekować się chorym dzieckiem.

2. W związku z wątpliwościami co do uprawnień do zasiłku chorobowego za czas opieki nad chorym dzieckiem w przypadku, gdy oboje rodzice są pracownikami ustala się, że zwolnienie dla zapewnienia osobistej opieki choremu dziecku w wieku do lat 14, z prawem do zasiłku chorobowego przysługuje:

1) matce, jeżeli poza matką i ojcem pracującym nie ma innych domowników mogących zaopiekować się chorym dzieckiem, a gdy dziecko nie ukończyło dwóch lat życia — bez względu na to, czy są inni domownicy,

2) ojcu, jeżeli ojciec jest samotny, albo gdy matka nie może zaopiekować się chorym dzieckiem z powodu choroby lub połogu, albo nieobecności (np. urlop wypoczynkowy, delegacje służbowe), a także — na żądanie matki — w przypadkach, w których ze względu na jej zajęcie zawodowe istnieją obiektywne trudności ze zwolnieniem jej od pracy na cały okres lub część okresu choroby dziecka; trudności te powinny być stwierdzone przez zakład pracy zatrudniający matkę.

3. W przypadkach, gdy oboje rodzice korzystali z zasiłku chorobowego dla zapewnienia osobistej opieki choremu dziecku w wieku do lat 14, okres pobierania przez nich tego zasiłku nie może przekraczać łącznie przez oboje rodziców 30 dni w roku kalendarzowym (bez względu na liczbę chorych dzieci w tym czasie).

4. Powyższe zasady mają odpowiednie zastosowanie również do innych osób wychowujących i utrzymujących dzieci, jeżeli pobierają na nie zasiłki rodzinne.

5. Zasady niniejsze powinny być stosowane od dnia 1 listopada 1967 r.

Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac: *A. Burski*

31

PISMO OKÓLNE Nr 38

PRZEWODNICZĄCEGO KOMITETU PRACY I PŁAC

z dnia 18 października 1967 r.

w sprawie ekwiwalentu za wzrost czynszu.

(Dziennik Urzędowy Komitetu Pracy i Płac z dnia 20 listopada 1967 r. Nr 8, poz. 18)

Na podstawie § 5 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 1960 r. w sprawie szczegółowego zakresu i trybu działania Komitetu Pracy i Płac oraz zakresu współpracy Komitetu z innymi organizacjami administracji państwowej (Dz. U. Nr 23, poz. 133) ustala się, co następuje:

1. Ekwiwalent za wzrost czynszu przysługujący rencistom na podstawie § 4 uchwały Nr 187 Rady Ministrów z dnia 20 lipca 1965 r. w sprawie wprowadzenia przejściowego dodatku mieszkaniowego (Monitor Polski Nr 43, poz. 239) nie jest świadczeniem rentowym w rozumieniu przepisów o rentach i zaopatrzeniach.

W związku z tym w sprawach ekwiwalentu za wzrost czynszu nie przysługuje prawo odwołania do

organów właściwych do rozpatrywania odwołań w sprawach świadczeń rentowych.

2. Spory w sprawach ekwiwalentu za wzrost czynszu rozstrzyga Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

3. W zaświadczeniach wydawanych rencistom o wysokości pobieranych świadczeń rentowych, w szczególności dla ustalenia odpłatności z tytułu wczasów, kaucji mieszkaniowych, nie należy wykazywać kwoty wypłacanego ekwiwalentu za wzrost czynszu.

Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac: *A. Burski*

Wydawnictwo Związkowe CRZZ — Warszawa, ul. Kopernika 36/40

WARUNKI PRENUMERATY:

Prenumeratę na kraj dla czytelników indywidualnych przyjmują urzędy pocztowe, listonosze oraz Oddziały i Delegatury „Ruch". Można również dokonywać wpłat na konto PKO Nr 1-6-100020 — Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw „Ruch" Warszawa, ul. Wronia 23. Wszystkie instytucje państwowe i społeczne mogą zamawiać prenumeratę wyłącznie za pośrednictwem Oddziałów i Delegatur „Ruch". Prenumeraty przyjmowane są do 10 dnia miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty.

Cena prenumeraty: kwartalnie — zł 10.—, półrocznie — zł 20.—, rocznie — zł 40.—

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę, która jest o 40% droższa — przyjmuje Biuro Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa, ul. Wronia 23, tel. 20-46-88; konto PKO Nr 1-6-100024.

Egzemplarze numerów zdezaktualizowanych można nabywać w Punkcie Wysyłkowym Prasy Archiwalnej „Ruch" Warszawa, ul. Nowogrodzka 15/17, konto PKO Nr 114-6-700044 VII O/M Warszawa.

Drukarnia Wydawnictwa Związkowego CRZZ. Papier gazetowy kl. VIII. 50 g. Objętość ark. wyd. 6,8, ark. druk. 5,5. Zam. 213-68. 20 800. N-58.